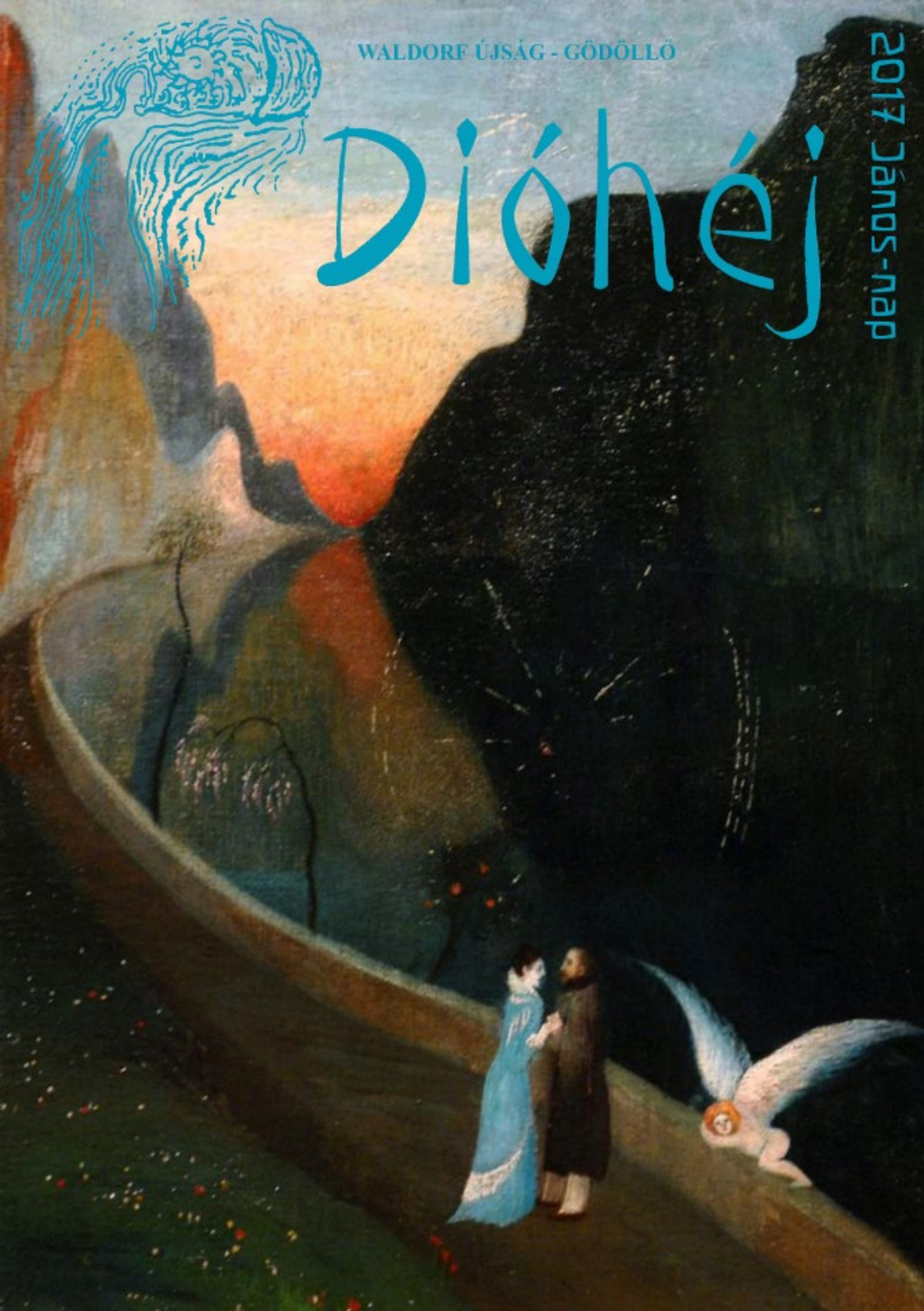

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

2017. János-nap

TARTALOM

Forgács Erzsébet:
Beköszöntő

Pedagógia és művészet:

Napúton
Forgács Erzsébet írása

Utunk a keltáktól az állatok világába
Kovács Klaudia írása

A Varázsfuroláról
Kőhalmi Ákos, Tari Levente
és Ökrös Leona írásai

Kecskés Judit összeállítása
a nyolcadikos éves munkákról

Dióhéj:

Henning Köhler: Óriási,
A megismételt üdvözlés
Kuntz Orsolya fordításai

Skarka Cecília beszélgetése
Helle Heckmann
dán Waldorf-óvónővel

Arcok:

Kecskés Judit beszélgetése
Balog Lehel

Fülöp Hajnalka interjúja
Balajti Ilonával

Iskolai élet:

Az én olimpiám
az ötödikesek visszatekintései

Versek Magyarországról
az ötödikesek földrajz epochájából

Ballagói nyolcadikosaink
visszaemlékezései

Szülői emlékek
Hadházy Ágnes, Póth Virág
és Oláh Attila írásai

Gimnáziumi élet:

A Göllner Mária Waldorf Gimnázium
leendő kilencedikes osztálykísérőinek
– Buga Emő, Buth Viki és György Imre
– bemutatása
Kecskés Judit interjúja

Életmód:

Tari Henriette könyvajánlója

Nyári konyha
Kuntz Orsolya összeállítása

A kakukkfü
Pesei Rozália írása

Ötödikesek növénytan versei
Kézműves oldal Obbágy Edinától

BEKÖSZÖNTŐ

Szent Iván napját ősidők óta mágikus ünnepnek tartják. Bár a kereszténység elterjedésével a nyári napfordulóhoz kötődő pogány szertartások többsége Keresztelő Szent János ünnepének részévé vált, megőrizte titkokkal teli, misztikus jellegét. Ehhez pedig a földi termés- és termékenységi varázslatokon túl hozzá tartozik a Nap útjának kozmikus pályáján megjelenő küszöbállapot a maga Janus-arcúságával: az időtlen bölcsesség realitáson és racionalitáson átívelő örökvényűsége.

Ez az ígézet érhető tetten Csontváry Kosztka Tivadar „naputas” festőnk „Szerelmesek találkozása /Randevú/” című rejtélyes képén (borító). Egy olyan ihletett pillanatot formál jelképpé, mely a régi és az új, a múlt és a jövő között feszül, de benne van az élet teljessége, a megtalált harmónia múlthatatlan benyomása is. Az új életet szülő érzelem, a teremtet világ magasztosul fel a transzcendens fényben. Ugyanez a meditatív-kontemplatív tudatosság fejeződik ki a SZÓ varázslatos erejével Pilinszky János: Aranykori töredék versében:

*Öröm előzi, hirtelen öröm,
ama szemérmes, szép anarchia!
Nyitott a táj, zavartan is sima,
a szélsíkálta torlaszos tetőkre,
a tenger kőre, háztetőre látni:
az alkonyati rengeteg ragyog.
Kimondhatatlan jól van, ami van.
Minden tetőről látni a napot.*

*Az össze-vissza zúrzavar kitárul,
a házakon s a házak tűzfalán,
a világvégi üres kutyaólbán
aranykori és ugyanaz a nyár!
És ugyanaz a lüktető öröm;
dobog, dobog a forró semmiben,
ellők magától, eltaszít szívem
és esztelen szorít, szorít magához!*

*Mi készül itt e tenger ragyogásból?
Ha lehunyom is, süti a szemem;
mi kívül izzott, belül a pupillán,
itt izzít csak igazán, idebenn!
A világ is csak vele fényesül,
az örömtől, aminek neve sincsen.
Mint vesztőhelyen, olyan vakító
és olyan édes. Úgy igazi minden.*

A teremtet világnak ezzel a határtalan szeretettel kinyilatkoztatott elfogadásával lépünk a nyárba, hogy bennünk is megszülethessen a Pál apostoli fordulat: NEM VAGYUNK A MAGUNKÉI. (A ti testetek a bennetek lakozó Szentléleknek temploma, amit Istentől nyertetek.) /Pál 1 Kor 6,19/

Forgács Erzsébet

PEDAGÓGIA ÉS MŰVÉSZET

NAPÚTON

„Aki szakított a jelennel és útra kelt a sejtelemmel”

A legnagyobb tekintély ezen a világon a világfejlesztő akarat, a természetben élő energia, mely kinyilatkoztatás útján fejleszti a világot, s halhatatlanná teszi a valóságot.”
(Csontváry)

János-naphoz érkezvén az évkörön egy titokzatos, „látomásos” magyar festő még ennél is titokzatosabb képét hívtam segítségül: Csontváry Kosztká Tivadar a „Szerelmesek találkozása”-t.

Csontváry talányos lény, képeinek rejtélyes sorsa, tartalma, szimbolizmusa át-emel a mítoszok világába. Ez különös élményként hat a mai emberre, aki az ingerek sokaságában oldódik fel. Akkor lesz „ön-feledt”, ha jól felpörög, ha felolvad a jelenségvilágban, ami megszilárdul és abszolútnak tűnik. Ez egy süllyedő önátlépés.

A tradicionális ember a templomban lesz önfeledt, egy emelkedő önátlépéssel. Az Isten felé irányulás révén távolodik a jelenségvilágtól, annak jelentősége relativizálódik és ezáltal megteremtődik a felemelkedés lehetősége. Ilyen módon megélhetővé válik a Nap útjának nagy ritmusában a ki-és belégzés poláris erőinek kapcsolata és hatása saját fejlődésünkre.

Ezek közül néhány:

Belégzés – Élet
Belégzés – Keletkezés
Belégzés – Okosság
Belégzés – Fiatalság
Belégzés – Élet
Belégzés – Föld
Kilégzés- Bölcsesség
Kilégzés – Érettség

Kilégzés – Lét
Kilégzés – Ég
Kilégzés – Halál
Kilégzés – Elmulás

Csontváry, aki magát a „napút” festőjének nevezte, kora egyetlen irányzatához sem tartozott. Művészetében az emberi lét egyetemes kérdései, a belső és a külső világ ellentmondásai nőttek kozmikus méretűvé. Varázsos, ragyogó színvilág, mágikus-realista hangvétel és egészen egyedi szimbólumteremtő képesség jellemzi. Picasso így nyilatkozott róla: „Nem is tudtam, hogy rajtam kívül más nagy festője is volt századunknak.”

De mit is jelent a „NAPÚT”? Még a XIX. század második feléig ismerték jelentés-tartalmát. Fazekas Mihály költőnk (aki fűvész és csillagász is volt) 1826-ban írja a Debreceni Magyar Kalendáriumban, hogy a napút az ekliptikát, a zodiákust jelenti. A Nap útját jelöli, amint áthalad az egyes állatégövi jegyeken. Csontváry tehát ebben a rendszerben idézte meg a világot művészetében. Így nem meglepő, hogy képeinek ikonográfiája és értelmezhetősége mindig több síkon történhet.

A „Szerelmesek találkozása” olyan, mintha Szent Iván éjszakájának varázsa merevedett volna egy időtlen pillanatba. Fokozza a kép körüli rejtelmeket, hogy egy évszázadnyi lappangás után került elő, amikor már

elveszettnek, megsemmisültnék nyilvánították. 2006-ban árverésre bocsátották, és 230 millióért kelt el! Majd a képet elarbolták, befalazták, majd újra megkerült. De nemcsak a kép sorsát lengik körül a titkok, hanem a szerelmespár kilétét is.

Végvári Zsófia: Az én Csontvárym című műelemzésében hivatkozva egy, az V. Táncudományi Konferencián elhangzott előadásra, felfedi a titkot: Csontváry műzsája Isadora Duncan. Ez a rendkívüli tehetségű táncosnő, akinek nemzetközi elismertsége Budapestről indult, nagyban hozzájárult a modern táncművészet Magyarországon való elindításához. Az euritmia kezdetei is ide vezethetők vissza.

Csontváry legtermékenyebb korszaka 1899-ben kezdődött, amikor az Uránia Tudományos Színház megalapítása történt, amely a XX. század elején a nép- és önművelés mozgalmának nyitányát is jelentette. Isadora is itt lépett először nagyközönség elé, itt láthatta őt Csontváry, és válhatott több évre a műzsájává. (Pl.: „Liliomos hölgy”, „Színpadon”,

„Sétakocsikázás Athénben újholdkor”). Több bizonyíték alapján állítják műelemzők, hogy a „Szerelmesek találkozása” két ruhás nőalakja Isadora Duncan, és a vörös kabátos férfi maga Csontváry. „Állnak és várnak valamire, ami most kezdődik vagy most fejeződik be. A kép közepén látható pókháló időtlensége kíséri a megállított pillanatot, a múzsa is alszik szárnyaival a kőkorláton. Az alkony vagy a hajnal pírja ébred a fjord végénél, ahol a nyílt víz felé van átjárás. Kinek vagy minek az alkonya vagy hajnala jött el? Remény, születés vagy elmúlás? Melyik világ az igazi: a tükröződő vagy a látható?

A keskeny sétautat három fa kíséri: a rügyfakadás, a virágzás és a megtermékenyült, érett gyümölcs, melyek szimbólumrendszere az emberi bölcsességet és a bölccsé válást folyamataiban mutatja be.

Maga Csontváry álma jelenik meg a festményen, egy álmkép, melyet az örökkévalóságnak festett meg. Vajon az 'emberélet útjának felén' járt-e a vörös köpenyes férfi, olvashatta-e Dantét, Freudot, vagy éppen a Giotto festményéről ismert angyal őriz-e a szerelmeseket?

Valóság-e a figurák, vagy mindez csak ki-talált álmképrészlet, mely tökéletes kompozíciós szabályok szerint áll össze egy festménnyé? A képen feltűnik az egyetemes jelképként említett fa motívum, mely az életfa szimbóluma is.

A hegyek mögé bújó felkelő vagy lemenő Nap, sötét és világos, a nő-férfi archetipikus párok, az élet és a halál elentétére épül fel a festmény. A kép fő motívuma azonban a sötét-világos mezsgyéjén álló pár.

Csontváry különleges szimbolikát használt, álomszerű tájba helyezte álma helyszínét. Az álom: egymásé lesz a művész a műzsájával. Az álom helyszíne, a felhasználott motívumok, Isadora alakja, a két alak ruházata William Shakespeare: Szentivánéji álom című darabját idézi fel. A festmény helyszíne az egyik legismertebb norvég fjord, mely földrajzi elhelyezkedéséből adódóan a nyári évszakban akár több hétig is a

le nem nyugvó Nap fényében fürdik, vagyis Szent Iván éjjele meghosszabbítható, ahol az álmok nem érnek véget.

Szent Iván éjjelén megáll az idő, a fjordok hazájában a nappal és az éjszaka összeér, az álmok valóra válnak.

Csontváry közel tíz éven át jelenítette meg Isadora alakját festményein; ez egyértelműen azonosítható, mivel portréhűséggel ábrázolta a táncosnőt. Vajon az 1902 körül megjelent lelki változás, az erőteljesebb befelé fordulás, a sajátos Csontváry-féle valóságábrázolás összefüggött valamilyen szerelmi élménnyel is?

Nem tudjuk, de önéletrajzában látszik, hogy 1903 nyarán nagy lelki válságon esik

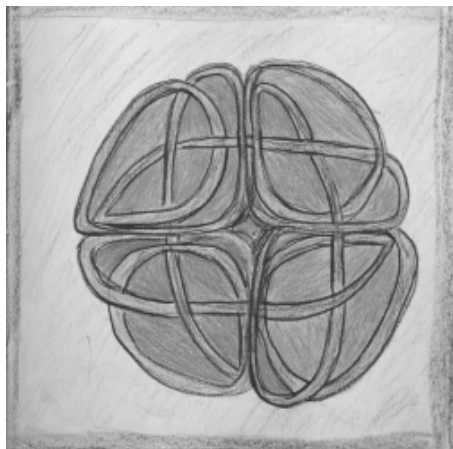
át. Ám hitvallása számunkra is erőt adó lehet életünk „napútján”:

„Kell, hogy az embernek megadassék a képesség a szép felismerésére, a gyönyörűségre. Ezt elérheti, ha tisztán vannak tartva az érzései, ha szerényebben, kevesebb munkával megél, és ráér a pihenésre, és a pihenésben a bölcsesetre, az isteni természet ismeretére. Ebben a kialakulásban él a mai ember, keresi az igazat, a szépet önmagát... Keresi önmagát és az Istenbe vetett bizalmát. Az Isten megközelítésére feltétlenül szükséges, hogy az embernek tiszta legyen az érzése, befolyástalan a gondolatmenete.”

Forgács Erzsébet

UTUNK A KELTÁKTÓL AZ ÁLLATOK VILÁGÁBA

A negyedikeselek egyik, talán leginkább várva-várt epochája az állattan. Mire mi ide jutotunk, már jócskán benne jártunk a tavaszban, és sok minden történt velünk. Számomra legtöbbször egy-egy epocha az indulás pillanatában inkább csak egy élmény, egy hangulat, egy benyomás, de a pontos körvonalat ekkor még nehezen tudnám megrajzolni. Aztán mire közösen belelépünk, alámerülünk, majd a túlsó parton kikerülünk az epochából, na, innen visszatekintve rendszerint olyan, mint egy gyönyörű, napsugárfontokkal megvilágított ösvény, ami tisztán kirajzolódik a tájban. Sőt, nemcsak az imént végigjárt út látszik, de az is, hogy az adott szakasz mennyi apró mellékösvénnyel, csapással, levágással kapcsolódik a korábbi útszakaszokhoz.

Bravo De Rueda Tadeo, 4. osztály

Ökrös Berta, 4. osztály

Hogy kicsit messzebből kezdjem a mesélést, jó, ha tudjátok, hogy nekünk volt egy külön kelta-epochánk, ahol nemcsak a bűjtatott formákat és mindenféle trükkös, végtelen csomóféléket gyakoroltunk, de megpróbáltuk megidézni azt a kort, amikor a kelta emberek népesítették be Európa egy jó részét és ezeket a különös formákat hagyták maguk után. A kelták az erdők, a hegyek és a tiszta vízű források gyermekei voltak, hittek abban, hogy a természet lényei lakoznak a fák között, a patakok mélyén és a tiszta levegőben. A keltáknak nemcsak szent helyeik voltak, de voltak szent állataik is, mint például a farkas. Az erdő a végtelen, buja, zöld elevensége mellett egy áthatolhatatlan és titokzatos vadont is jelentett, ezernyi veszéllyel, ahol bizony szüksége lehetett az embernek minden bátorságára, hogy életben maradjon. Sőt, egyedül bizonyára esélye sem lett volna a túlélésre.

Hogy milyen volt hát a régiek élete? Nem tudhatjuk pontosan megmondani. De talán ha ilyenek képzeljük, nem tévedünk nagyot:

Barna Bertalan, 4. osztály

Laczkó Bálint, 4. osztály

A kelta világ törvényei leginkább a farkasok szavával szólnak hozzánk.

Védd a családod! Tiszteld az idősebbeket! Tanítsd a fiatalokat! Legyél hű a barátaidhoz! Adj hangot a véleményednek! Álld a sarat! Légy erős, mikor mások elgyengülnek! Játssz, ha teheted! Dolgozz, ha kell! Mindig hagyj magad után nyomot, jelet!

Aztán búcsút vettünk a keltáktól, belemerültünk a számok világába, és utána végigjártuk az egész állattan-epochánkat. Igen, mi is sokat foglalkoztunk a tehénnel, az oroszlánnal és a sassal. Az összefoglaló-lezáró órán három csoportba osztottam az osztályt, és azt kértem tőlük, hogy alkossák meg a három állat, a tehén, az oroszlán és a sas ország saját törvényeit, sőt, ha bátrak, akkor még azt is kitalálhatják, hogy az adott országban milyen sportokat űzhetnek, milyen lenne az öltözkész, hogyan üdvözlik egymást és vajon mit tanulnak az iskolában.

Íme! Ti felismeritek, hogy melyik állat országából vannak a törvények?

Szabadság
Ne vadássz éjszaka
Védd a gyermekeidet
Légy fürgé
Mindig légy éber
Építs magadnak hajlékot
Légy fegyelmezett

Vegán étkezés
Kaja után 4 óra alvás
Naponta 1 liter tej
Dombházban kell lakni
Védd meg magad, ha kell
Ne piszkáld a húsevőket
Mindig legyen otthon légycsapó

Fonott hajjal kell lennie minden nőnek
A férfiak esznek először
A nők végzik a munka nagy részét
Minimum 3 gyereknek kell lennie 1 családban
Hajnali vadászat
Hú társ legyél
Mindenki tanulja meg védelmezni magát
Felnőttéválási próbák
(fára mászás, egyedüllét, állatszelídítés)

Bónusz/sport

Ki tud többet enni? Távcammogás. Ki tud ügyesebben csámcsogni? Súlyemelés.

Pál Boglárka, 4. osztály

Kovács Klaudia

A VARÁZSFUVOLA VARÁZSLATOS VILÁGA

Azok közé tartozom, kiknek számára ez az alkotás maga a csoda. Fiatalemberként Mozart zsenije kozmikusán volt számomra érezhető, s talán ő volt az az alkotó, akivel kapcsolatosan a „zseni” fogalma igazi értelmet kapott.

Aki megkérdőjelezhetetlen, s akinek munkássága egészen új dimenzióba helyezte ifjúkoromban a „komolyzene” fogalmát.

Érdekes, hogy nem is emlékszem, hogy mikor hallottam először a Varázsfuvolát teljes egészében. Fiatal emberek bizonyára véletlenül – illetve szülei vagy tanárai ösztönzésére – kerülnek kapcsolatba egy-egy operával, nekem mégis az volt az érzésem, hogy Mozartot mindig ismertem, a Varázsfuvola pedig mindig életem része volt.

A történet tökéletes egész, ősi népmesei motívumokkal, szimbolikával, bárkinek bármely korban érthető.

A legromlatlanabb gyermeki lélek éppoly mélyen megrezdül, mint a felnőtt értelem. (Most kezdik Bécsben Schikanedert igazán „felemelni” Mozart mellé, mint olvastam a napokban.) Nekem a Varázsfuvola valahol Weöres Sándor mellett volt mindig lelkem és értelmem polcain. A mese mint remekmű. A titok, mit mindenki ért, ha avatott személy közli. A világ legprofánabb és legbölcsebb tartalmai, melyeket Papagenó és Taminó egyaránt értenek. A világ leggonoszabb és legmagasztosabb céljai találkoznak. Félelmetes erők ellen kelnek hadra a szent emberek. Méltóvá kell lenni, beavatottá kell lenni, ki igazán vállalja a harcot.

Segít ebben a szerelem, a legszebb, legerősebb erő. Súlyos gondolatok, magas eszmék és a humor találkozik. A Varázsfuvola története egyetemes történet, mindenkinek utat mutat, mindenki részese.

Nagy vállalkozás ezt a művet ifjú emberek megvalósítaniuk. Azt gondolom, a legfontosabb, hogy tényleg értsék, hogy itt miről is van szó. Ezután következik, hogy képesek-e úgy részt venni a folyamatban, hogy számukra mindvégig örömet jelentsen mindez. Hogy ők ezt szeretnék tényleg bemutatni.

Ezután jöhetnek a technikai problémák. Egyáltalán melyik gyerek képes egy-egy szerepbe úgy belebújni, hogy ez számára „kényelmes” legyen.

Kik lesznek a pozitív hősök? Ki legyen a felmagasztosult Tamino, és ki az egyszerűen gondolkodó Papageno? Vonz-e bárkit a gyerekek közül, hogy a legszentebb személy – Sarastro – szerepébe bújjon? Van-e, aki hitelesen tud azonosulni a gonosz Éjkirállyal, vagy éppen a szerencsés Monostatos alakjával?

Szeretne-e valaki Papagena lenni, de úgy, hogy több jelenetben csúf, rikácsoló vénasszonyt kell alakítania? Van-e „három fiú”, akik csak olykor bukkannak fel, kisebb jelenetekben, vagy a „három hölgy”, akik szépek ugyan, de kiállhatatlan nőszemélyek?

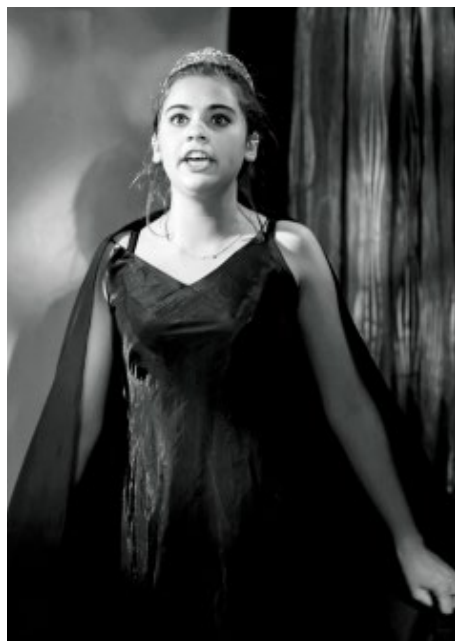
Van-e önként jelentkező Tamina szerepére, akinek el kell játszania heteken keresztül, hogy olthatatlanul szerelmes a neki rendelt hercegbe? Ezek a kérdések persze felnőtteket is megpróbálnak, egy 12-13 éves diák óriási lelki tusát vív, nagyszerű szociális érzékről tesz tanúbizonyságot, ha az „ügy érdekében” hajlandó ilyesmire. És ha szeretne is egy-egy szerepet, valóban képes-e rá, hogy eljátssza azt?

Úgy gondolom, a 6. osztályban ez sikerült! A darab érdekében mindenki megtalálta a helyét. (Hozzáteve, nem zárójelben, hogy voltak sokan, kik sokkal nehezebb szerepekre is sikerrel vállalkoztak volna!)

A történetből már nagyon fel voltunk készülve, hiszen németórakon Katrin nénivel feldolgozták a szöveget, kilencoldalnyi német szöveghez rajzórakon kilenc képet rajzoltunk és rengeteget beszélgettünk.

Azután Dóra néni is beindította a zeneprobákat. Bevallom, nagy erőfeszitésembe került, hogy ne zavarjam őket, ablaknál ajtónál füleltem. Tudtam, diákjaim jelentősebb része nagyon tehetséges, s ami a fő, szeretnek énekelni. A fontos most az volt,

„csodálatos csengettyű”, mi legyen az üvegben bor helyett, mennyire legyenek élesek a kések és a többi.

A végső próbákön a díszleteknek is meg kellett jelenni, lázasan próbálgattuk a mozgatható díszletet – az első felvonás három, a második tíz helyszínen játszódik! Rengeteg dologra kellett figyelni a függöny mögött, gyorsan, halkan és pontosan kellett beállítani mindent.

És még világítani is kellett, minden jelenetben szépen. Miklós bácsi önként vállalta, hogy tudása legjavát bemutassa, rengeteget segített a fényekkel: erdő, Sarastro palotája, föld alatti labirintus, a tűz- és vízpróbák, villámlás – minden megkapta a megfelelő fényhatást. Miklós bácsi tökéletes technikával segítette a próbákat és előadásokat. (Az első előadáson kicsit neki is játszottak a gyerekek, aznap lett 70 éves. Isten éltesse!)

hogy ne ijedjenek meg a nagy kihívásoktól. De szerencsére nem ez történt, sőt! Minél jobban belemélyedtek a próbákba, annál jobban élvezték a dolgot. No, ezt tudja Mozart! (És Dóra néni, persze.)

Szárnyaltak a dallamok, harsogott a terem. (Anyukám szokta mondani bölcsen: a jó opera az, ami a koncerttermet elvárásolja, de a melódiákat a sarki cipőpucolók is el tudják füttyülni.)

Hetekig próbáltuk a jeleneteket prózában, s a dalokat zeneórákon, míg összeállt az egész. Ekkor kezdődött a jelmeztervezés nem túl egyszerű feladata. Hogy nézzenek ki a szereplők? Milyen ruhába bújjanak, ami kényelmes, amit jó viselni, s mégis valamilyen egységes. Legyen persze könnyen elkészíthető, ne túl drága, de mégis impozáns és fess. Elképzeléseimet szóban és néhány vázlatrajzzal illusztrálva adtam elő. Kiderült, hogy a szülők is remek ötletekkel segítenek.

Rengeteg kellék is kell. Hogy nézzen ki a „varázslatos fuvola”, milyen legyen a

Az utolsó, nagy hajrában már Jutka néni is velünk volt, éles szemmel figyelte a próbákat, remek érzékkel vette észre, hol „löttyög” valami, egészen apró dolgokat is érzékelt. Nagy gondot fordított a valódi játékra: a szomorú legyen tényleg szomorú, a méltóság erőteljes vagy a meglepetés tényleg meglepő. Temperamentumából adódóan néha talán túl vehemensen is tette ezt. Néhány szereplővel külön-külön is gyakorolt. Mindeközben folyamatosan ösztönözte a gyerekeket beszédük jól érthetőségére, helyes tempójára.

Ők pedig lesték, amit mond és sokan ügyesen be is építették a játékukba javaslatait. Neki köszönhetjük, hogy az utolsó próbák és az előadások előtt szépen körbe tudtunk állni, s kart karba fonva mondtuk el a „Szarvas kiáltását” Weöres Sándortól mint fohászt, ezután pedig: „Szép já-té- kot kí-vá-nunk!” Örömmel volt velünk, mert a gyerekek is nagyon lelkesek voltak mindvégig.

A darabot kétszer adtuk elő. Teljesen nyugodt voltam afelől, hogy minden nagyszerűen fog sikerülni. A gyerekek – bocsánat: művészek és művésznők – készen álltak a nagy pillanatra, izgatottak voltak persze,

nagy volt a feszültség, várakozás töltötte el őket, mint amikor valami szép, titokzatos meglepetés készül, s nemsokára át lehet majd adni, s örülni előre, hogy örülni fog, aki kapja – olyan volt a hangulat.

Aki látta az előadásokat, tudja, hogy miről beszéllek. Egyénileg is nagy teljesítményeket láttunk, de a fontos az volt, hogy mindenki hozzá tudta tenni a maga részét az egészhez Együtt, egymásért!

Szokták mondani, hogy ezek azok a pillanatok, amelyekért érdemes élni, amelyek örökre megmaradnak, amelyekről majd mesélünk az unokáknak, amelyek, ha eszünkbe jutnak, kellemesen bizsergő büszkeséggel töltenek el mindenkit, akik részt vettek bennük.

Talán még Mozart is egy pillanatra ránk mosolygott a mennyországból.

Kőhalmi Ákos

Mindez diákszemmel:

Mozart egyik leghíresebb műve a Varázsfuvola. Már év elején elkezdtünk készülni, elvállaltuk a szerepeket. Két szereposztás alakult ki.

részt a kórus- és szóló dalokban is. Osztálytársaim is a legjobbat próbálták kihozni az egészből. Igaz, sokszor fárasztó napunk volt és nem tudtunk rendesen koncentrálni, és ezt Dóra néni nem annyira kedvelte.

Tavaszi elején kezdtünk próbálni szereposztással, szövegkönyvvel, de még csak a termünkben. Sokat veszekedtünk a rendezővel (Ákos bácsival), mert nem minden ötlete tetszett nekünk. De voltak jó ötletei is, amik megmaradtak az előadásig.

Ezeket a próbákat rajzon, gyakorlón és az elmaradt szakórákon tartottuk meg. Az elején egy kép 45 perc alatt ment le.

Áprilisban már nagyjából mindenki tudta a szövegét, és hogy mit, mikor kell játszania, csinálnia. Ezeken a próbákon már Jutka néni is velünk volt.

Az előadás előtti utolsó héten az euritmia-ateremben próbáltunk zenével, kellékekkel, mindennel, amire szükség volt.

Készültünk heteken át, közeledett az időpont. Az utolsó héten az egész hetet a próbákra szántuk. Végül a hét végére összeállt az előadás.

Mind a két előadást vastappsal méltatta a nagyrődemű és nagyszámú közösség.

De ez nem jöhetett volna létre, ha nincs a zene, vele pedig Dóra néni.

A próbákon pedig Ákos bácsi és Jutka néni segített minket.

Nagy öröm volt mindannyiunknak.

Köszönjük szépen!

Tari Levente (Papageno)

A Varázsfurolát még télen elkezdtek a dalok gyakorlásával. Ekkor még nem volt szereposztás, se szövegkönyv, csak szövegek voltak a dalokban. Nagyon szerettek énekelni (aki ismer, az tudja rólam), és ezért lelkesen és a lehető legjobban vettem

Én, bevallom, az elejétől kezdve mindig azt mondtam: „Nem tudom megcsinálni”, és ez hiba volt, mert el is hittem.

Dóra néni, Jutka néni, Ákos bácsi és az osztálytársaim is bíztattak, hogy sikerülni fog, és elég későn (az előadás előtti csütörtökön) sikerült először eljátszanom jól az öreganyó szerepét. De ettől fogva éreztem és rájöttem (pontosabban elismertem),

hogy nem kell attól tartani, hogy kinevetnek, hiszen ez a cél. És ha kinevetnek, az se baj!

Mi a maximumot hoztuk ki magunkból, és reméljük, hogy mindenkinek tetszett az előadásunk. Köszönjük szépen, hogy ennyien megnézték a darabunkat!

Ökrös Leona (Papagena)

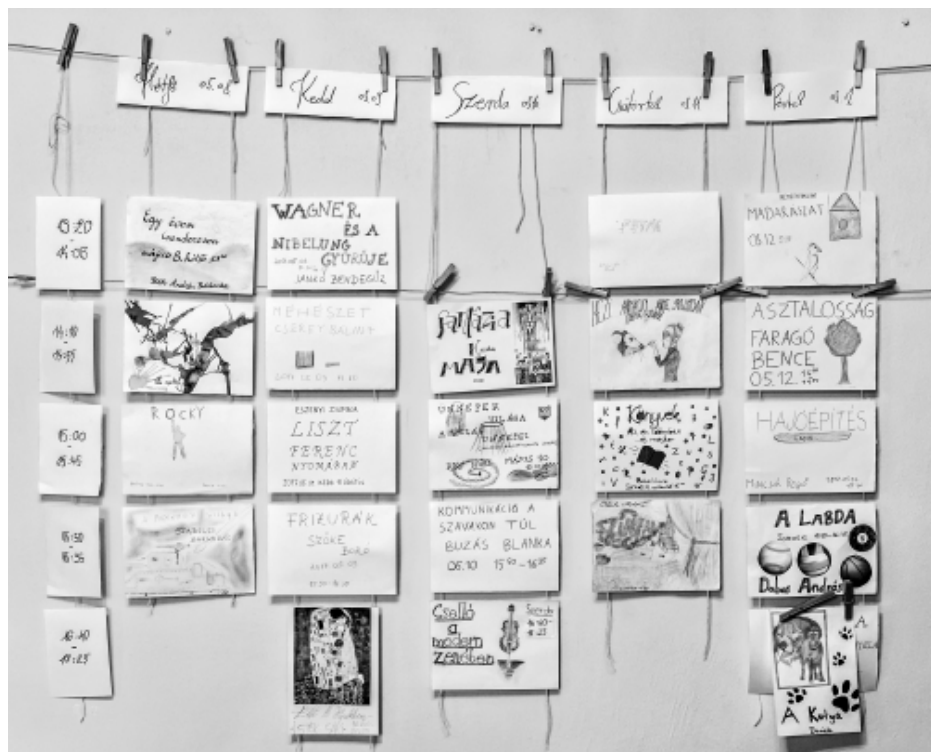
ÉVES MUNKÁK

az egyéniség kibontakoztatásának tükrében

Lassan igazi Waldorf-kisérettségének számíthat a nyolcadikos éves munka, hiszen aki csak belehallgatott egy-két előadásba májusban – vagy netán nagy részét végignézte – azt lenyűgözte nyolcadikosaink érettsége, ahogy bátran, szuverén módon kiállva, számtalan néző előtt meséltek mindarról, amivel egy egész éven át foglalkoztak.

Újságunk 2015 János-napi számában részletesen bemutattuk már, hogy mi is a lényege ennek a komoly megmérettetésnek. Évről-évre ízelítőt adunk a munkákból, az idei tanévben pedig bele kóstolhattak olvasóink ennek folyamatába Póth Boldizsár és Kiss Nóri cikkein keresztül is.

Mégis, röviden felelevenítve, hogy miről is van szó: a diákok még az év elején választanak egy témát, amihez kapcsolódóan létrehoznak egy gyakorlati ill. művészi alkotást vagy produkciót, ezzel párhuzamosan pedig magáról a folyamatról, a téma elméleti háttéréről, a megszerzett tapasztalataikról elkészítenek egy írásos munkát, szándékosan kézzel írva, hogy ezáltal is személyes formát ölthessen, majd szépen bekötve „tálalják” mindezt, sokszor egészen egyedi módon. Mindennek csúcspontja a 30 perces, komolyan előkészített előadás, amit már nemcsak az eddig megszokott módon, az osztály körében, hanem szülők, tanárok, érdeklődők sokasága előtt tartanak meg.

A legfontosabb az egész folyamatban, hogy önállóan bejárjanak a munka által egy fejlődési utat, és valami teljesen újat tanuljanak meg, tapasztaljanak meg a világról, önmagukról. Van, akinek ez nagyon jól sikerült, és olyan alkotást, projektet tudott ezáltal létrehozni, ami egészen egyedülálló eddigi életében. Így önértékelésükben, önbecsülésükben is sokat erősödtek. Persze, most is voltak olyanok, akiknek ez kevésbé sikerült, és még év végéig, a Konferencia komoly mérlegelése alapján hozzá kell tenniük valamit. Mindenkiné a saját magához képest elért eredményét, fejlődését kell értékelni, hiszen sokszor várakozáson felüli teljesítményről van szó.

Már eleve nem könnyű témát választani, kinek könnyebben, kinek nehezebben sikerül. Ugyancsak a Konferencia arra ösztönzi a diákokat évről-évre, hogy valami újat hozzanak létre, lehetőleg ne azt dolgozzák fel, amivel amúgy is intenzíven foglalkoznak szabad idejükben már évek óta. Természetesen nehéz elvonatkoztatni a hobbiktól, hajlamoktól, érdeklődési köröktől, sokan kedvelt területükön maradtak, de az a lényeg, hogy új megismerésekre tegyenek szert, valami egyedülállót alkossanak és merőben új tapasztalatokat szerezzenek az egész éven át tartó munka által.

Azt is fontos megélniük a választott témával való intenzív foglalkozás során, hogy a kitűzött célhoz nem mindig vezet egyenes út. Óhatatlanul találkozhatnak megtorpanással, megakadással, és utólag még értékeesebb az elért eredmény, ha sikerül átlendülni, felülkerekedni a nehézségeken. Kivételes esetekben, lehetőleg még idejében, komoly indokkal témaváltásra is volt példa. Az is előfordult, hogy időközben kiderült, maga a téma már nem olyan érdekes valaki számára, mégis becsülettel, kitartóan végigvitte.

A küzdés hozzátartozik az önmagukról szerzett tapasztalathoz. Mindezt főképpen önállóan, egyedül, persze olykor segítséget

bevonva hozták létre. Legtöbbször saját maguk jártak utána a megvalósítás lehetőségeinek, kerestek meg szakembereket, jutottak eddig ismeretlen helyekre, kerültek kapcsolatba személyesen vagy levelezés útján új emberekkel. Kiléptek az eddig megszokott, védett burokból és olyan lépéseket sikerült megtenniük önállóan, amit sok esetben korábban el sem tudtunk képzelni.

A diákok méltán büszkéek lehetnek az eredményekre, alkotásaik az emberi kultúrával és a természettel kapcsolatos értékek legszélesebb skáláját érintették, nagy élményben volt részünk az egyedi, önálló alkotások, produkciók bemutatása során, melyekbe két diákon keresztül szeretnénk most bepillantást adni. Istoc Sári képzőművészeti alkotások ihlette novellák megírására vállalkozott, melyek közül az egyik gyöngyszemet szeretnénk közzétenni; Faragó Bence pedig az asztalosságban szerzett tapasztalatiról számolt be.

Élet képekben

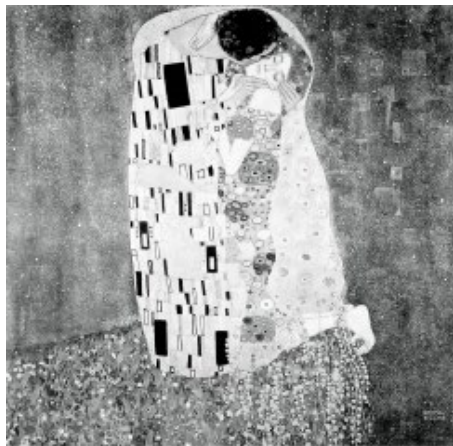
Isoc Sári írása

Gustav Klimt „Csók” c. műve nyomán

Csók

Ez volt az utolsó napunk együtt.

A levegő vibrált az ügyesen elfojtott érzelemtől. Csak Rád gondoltam, ahogy a kongó utcákon sétáltam. Sötétedett már, de engem valami elhagyatott, boldog ragyogás vett körül, amitől a fák aranyos körvonalakat öltöttek magukra. Minden tiszta volt és én boldog voltam. Boldogan lépkedtem a boldog utcán, a boldog házak között, boldog gondolatokkal a fejemben. Arra nem gondoltam, hogy mi fog történni, de az nem is volt fontos. Csak előre néztem és lassú táncba kezdtem a sunyin eleredő esőben. A cseppek halk sistergéssel csapódtak az aszfaltnak, hogy aztán bonyolult mintázatokba rendeződve szétfolyanak a lábam alatt. Önkéntelenül dűdölni kezdtem egy dalt és sziporkázva ugráltam

a szomorkás ütemre, mert semmi sem érdekel.

Hamarosan elérek a házhoz, ahhoz a házhoz, ahol Te laksz. Az eső szakadni kezdett, a hajamból lassan folydogáltak a tarka virágok, amiket a kedvedért raktam bele. De ez sem zavart. Csak táncoltam, egyre táncoltam és dúdoltam az ismeretlen dalt. A csipkefüggöny körülvevett, hideg zuhany csapkodta a vállam és én örültem. Igazán örültem.

A házadhoz érve már ömlött az eső. Az ajtónál egy másodpercig még álltam, és élveztem a nedvesen kopogtató esőt az arcomon. Felnyitottam a szemem és hagytam, hogy a víz ezer tűként elvakítson, de a fájdalom elúszott és ekkor halkan befejeztem a dalt. Megérkeztem.

Az érzelmeim ragyogásában beléptem az ajtón és Te ott voltál egyből. Kockás sóhajok és kacskaringós szavak dzsungelében rohantam Hozzád és megöleltelek. Felragyogtunk, mint egy csillag és annak is éreztem magam. Itt voltál velem, itt voltál mellettem. Nem létezett nem és nem létezett soha. Csak most és Te.

Kankalinszirmok hullottak a szemedbe, ahogy rám néztél, és én az univerzumot adtam Neked. Indák fontak bennünket össze, apró festékpöttyök festettek sárgábbra a

napnál. Nem szóltunk semmit, fürdőztünk a boldogságban. És akkor megcsókoltál.

Piros karikákból aranyos hálót szőtt bennem a kékes érzelem és nem tudtam sírni.

Behunytam a szemem és átadtam magam a zavaros figuráknak. Ragyogásunk erősödött, hullócsillagok lettünk egy telehintett égen. Te voltál a lángcsóva, együtt suhantunk. És én ismét boldog voltam. Virágokat tűztem a hajadba, és nevettem- nevettem rajtad. De Te csak csókoltál hosszan és töredékesen. Igazgyöngyök lettünk egy márvány fehér kagylóban, egymásba olvadva sziporkáztunk. Mintás halrajok kacskaringóztak mellettünk és énekeltek nekünk. De Te csak csókoltál, én pedig hagytam. Pötytyös áramütés futott végig a testemen, és indák fojtogatták örömtől ficáncoló szívem. Borostyánlevelek nőttek ki a szádból, és lassan beszótték a nyakad.

Egy király óvatos fátylat terített a nyakunkba, és mi voltunk a legszebbek. Megint tündököltünk. Egy nyaklánc opáljai voltunk, amit egy pitypang akasztott a nyakába.

Eleredt az aranyeső, és nem tudtam lélegezni. Lassan megسيمogattad az arcom. Halk kiáltások hullottak alá az égből, és én röpkén elkaptam egyet, hogy aztán neked nyújtsam. Csíkos aranysziklák között botladoztunk, kanyargós fák eresztették ránk pödört ágait. Leszakítottál egy virágot és nekem nyújtottad. Elvettem és mosolyogva a hajamba tűztem. Egy tulipán felgyuladt mellettünk és halk lángokkal elporladt, és Te még mindig csókoltál.

A szemedbe néztem és láttam magamat. Világító lángcsóva voltam egy rózsákkal teli tengeren. Fekete csónakban ültünk és Te eveztélt. Két virágcsapa ugrott ki a vízből és kacagva rád mutattak. Én is rád néztem és nevettem. Felhők ereszkedtek alá, de az összes napsárga volt. Beburkoltak minket, de Te még mindig csókoltál. És én örültem neki. Gyűrűkbe csomagolt arcodat néztem, és szerettelek. Szemed sarkából hirtelen

rám néztél. Egy másodpercre felfénylett, mint egy ezüst. Aztán elhúztad a fejedet.

A hullócsillag hirtelen a földre csapódott és tüzes vulkánná robbant szét. A hajónk egy hullám alá került, és elnyelt minket a jéghideg víz. A pitypang eldobta a nyakláncot, és a két opál kettéhasadt. Nem voltál Te, és nem voltunk Mi.

Néztem a szemed, de nem láttam magam benne. Az arany ragyogás megszűnt, és körülöttünk elszáradt indák fonnyadt csonkjai heverték. Rám néztél. Utoljára. Majd az ajtóra mutattál.

Kint már elállt az eső, én pedig nem táncoltam, nem énekeltem, csak lépkedtem a vizes utcán. Nem volt most. Nem voltál Te.

Csak én voltam.

Egyedül.

Asztalosság – Faragó Bence

Az éves munkámnak az asztalosságot választottam, és ehhez művészi munkának egy éjjeliszekrényt készítettem.

Mivel a nagybátyám asztalos, ezért őt kértem meg, hogy vezessen be a szakma világába. Ő mutatta meg, hogy hogyan kell a nagyipari gépeket használni, amikkel a szekrényemet készítettem.

Az elméleti részhez gyűjtőmunkát végeztem: pl. ellátogattam egy korabeli bútorkat bemutató múzeumba.

Örömet és kikapcsolódást a munka gyakorlati része okozott, a nehézséget számomra az elméleti rész jelentette. Egyedüli problémát az előadásban az adta, hogy ilyen hosszan még nem beszéltem egy-folytában.

Összességében ez az egész éves munka azt adta nekem, hogy teljesen el tudtam sajátítani az asztalos gépek használatát, így a jövőben is bátran dolgozhatok majd velük. Ezen kívül a szobám is gazdagabb lett egy remek bútordarabbal.

Az összeállítást készítette: Kecskés Judit

DIÓBÉL

LASSABBAN, TUDATOSAN, HITELESEN

„Csak átfutni is jó ezeket a felismeréseket, »más emberek« leszünk tőle, vagyis közelebb jutunk önmagunkhoz, és ezáltal a gyerekekhez.”

Vekerdy Tamás

Dióbél rovatunkban szokásainktól eltérően ezúttal nem egy témát járunk körbe alaposabban, hanem több olyan – első ránézésre különböző témájú, ám mélyebben belegondolva alapvetően hasonló kérdésekre választ kereső - írást válogattunk össze, melyek segíthetnek a gyerekekkel együtt megélt mindennapjainkban.

Miközben szülők és nevelők lázasan keresik a választ a nap mint nap felbukkanó nevelési problémákra (ezek nemcsak speciális iskolákban vagy hátrányos helyzetű családokban fordulnak elő), a világban egyfajta nevelői magatehetetlenség árad szét. Ezt igyekeznek ellensúlyozni Henning Köhlernek, a Janusz Korczak Intézet alapítójának, a Waldorf-pedagógia, továbbá más alternatív pedagógiák kiváló ismerőjének munkái.

Köhler írásai nem először jelennek meg a Dióhéjban: ezúttal két rövid, a közelmúltban megjelent írását fordítottuk le. A szerző, aki maga is gyógypedagógus, megkérdőjelezve szokásos nevelési és gondolkodási sémáinkat egy mély és eredményekkel kecsegtető nevelői és szülői magatartást mutat be.

Helle Heckmann dán Waldorf-óvónő pedig - akinek a neve valószínűleg szintén többeteknek ismerős lehet már – a lassú nevelésről mesélt nekünk részletesebben szadai látogatása alkalmával.

ÓRIÁSI

Henning Köhler, 2017. február

„Az ember néha kicsinynek és gyámoltalannak érzi magát a gyermeki érzésvilág előtt, mely hatalmasabb, mint a miénk”, írta Janusz Korczak. Sok szülő, nevelő és tanító nagyon jól tudja ezt.

De miben nyilvánul ez meg? Hát nem mi vagyunk óriások a gyermekek szemében? Ó, hát persze. A gyermekek úgy néznek fel a felnőttekre, mint felfoghatatlanul magas lényekre. Két lehetőség nyílik számunkra, hogy ezt a szerepet betöltsük: egy hiteles és egy hiteltelen.

A hiteles óriások szeretetteljes, védelmező óriások, akik, ha a gyermek védelme úgy kívánja, akár a szigorral is élhetnek. A szigor mint óvó gesztus és a szeretet kifejezése nem tartalmaz semmi megalázót. A hiteltelen óriás ezzel szemben fenyegető óriás, szidalmazó óriás, büntető óriás.

Eljuttassa a gyermekek bizalmát, mélyen csalódottakká válnak miatta.

Néhány óriás pedig, aki tulajdonképpen kedves, védelmező óriás lenne, fenyegető, szidalmazó és büntető óriássá válik. S e mögött nem ritkán a Korczak által megnevezett legyőzöttség érzése rejlik. Tévesen értelmezve ez az érzés azt a félrevezető gondolatot ébresztheti bennünk, hogy a gyermekkel hatalmi harcokat kell vívunk.

Miért érzik a felnőttek a gyermek lelki életével szemben olykor kicsinynek és gyámoltalannak magukat?

Korczak egy kézenfekvő példát említ: „A gyermek sírásában évszázadok fájdalma és vágyakozása rejlik.” Meditációra hívó mondat. Korczak volt az utolsó, akinek még eszébe jutott, hogy minden gyermeki nyafogást költői magasságba emeljen. Csupán annyit akart mondani: Bizonyos pillanatokban a gyermekek oly módon fejezik ki bánatukat, mely túllép felfogóképességünk határán – mintha fájdalmuk a világlelek fájdalmának visszhangja lenne.

Ezzel szemben csupán egy méltó magatartásmód létezik: tisztelet és szerénység.

„Gyermekeink valóban az elviselhetőség határát súrolják”, írta Wolfgang Bergmann.

„Minden élő és haldokló melankóliáját jól ismerik. Hosszan siratnak egy halott madarat. A lányom kedvenc játékkálatkáját kerestem éjjel a játszótéren – dehogyis, hisz már csak egy rongydarab volt! Egy barátom jött velem, ketten kerestük. A gyermek megrendültsége teljesen összezavart bennünket. Meg kellett találnunk a fura tárgyat. A gyerekek feltörik az emberek valóságát, ebben radikálisok, néha vigasztalanok, azután megtelnek életörömmel, mellyel mi már nem rendelkezünk.” A gyermekek által mély létállapotok megnyilatkozásának lehetünk tanúi, ez az, mely a felnőttet alázatra készíti. A pótolhatatlan rongydarab! A gyermeki kezekben a szalma arannyá, a kavicsok gyémántokká, a rongydarabok szentségekké válnak.

Az érzés, miszerint a gyermekek meghaladják az erőnket, ijesztő módon széles körben elterjedt. Ez egyfajta pedofóbia.

Az egész világ siránkozik, milyen „lehetetlenek” a mai gyerekek.

Véleményem szerint egész másról van szó: Az ősi gyermeki magatartást ma már fenyegetésként érzékeljük, ami mélységesen bosszantja a gyerekeket. Mindennek következményei vannak.

Irodalom: J. Korczak: Wie man ein Kind lieben soll | W. Bergmann: Geheimnisvoll wie der Himmel sind Kinder

Forrás: <http://www.erziehungskunst.de/artikel/kolumne/gigantisch/>

Fordította: Kuntz Orsolya

A MEGISMÉTALT ÜDVÖZLÉS

Henning Köhler, 2017 április

A gyermekekkel együtt töltött életünk során vannak korszakok – nehéz időszakok -, amikor csak egy segít: ha felidézzük a legfontosabbat. Annyi mindent tehetünk: azonban a hatásos dolgok gyakran a teljesen váratlan dolgok.

A szelíd akarat hegyeket mozgat

Kedves Szülők! Tudták Önök, hogy a gyermekek többsége a 8., 9. életévétől kezdve nagyon szereti, ha a régi dolgokról beszélünk nekik? A maguk kisgyermekkori sajátosságairól, arról, ahogyan megtanultak beszélni. Melyek voltak az első szavaik? Hogyan és mivel játszottak a legszívesebben? Mely mondókák és versek tetszettek nekik a legjobban, és milyen eredeti megjegyzéseket fűztek ezekhez? Mi ellen tiltakoztak kézzel-lábbal látszólag minden ok nélkül.

Mi volt az, ami óriási félelmet váltott ki bennük? Betegségek, gondok, ügyetlenkedések sora, majd aztán egyszer csak hirtelen meghökkentő fejlődésbeli előrelépés. Hogyan történt a születésük? Hogyan ismerkedett meg egymással anya és apa?

Szakítsunk időt hetente egyszer-kétszer, rendszeresen egy félórácskát, hogy az életük korai időszakáról meséljünk nekik! Képszerűen, nyugodtan, és kérem, tegyük ezt anélkül, hogy a történeteket értékelnénk! Közben nézegethetünk fényképeket, vagy hozzuk le a padlásról azokat a képeket, melyeket a gyermek akkoriban festett. S akkor majd meglátják: ez a rituálé bámulusos

hatással bír. És éppen a nehéz időszakokban ajánlott. Mikor néztek legutóbb igazán a gyermekükre, viszonzva az ő pillantását, és hagyták, hogy megérintse Önöket az a kifürkészhetetlen titok, mely ezekből – és csak ezekből – a szemekből árad? Mikor álltak meg legutóbb egy pillanatra, amikor gyermeküket beszélni hallották, érzőn fülelve e beszéddallam, e beszédhangnem összetéveszthetetlen jellegzetességeire? Csodálatos!

Mikor találtak ki utoljára a gyermekük számára történetet? Egyáltalán nem olyan nehéz feladat. Teremtsenek egy kis főhőst, olyat, akiről az gondolják, hogy gyermekük szívesen azonosul vele, és e kis mesealak máris számtalan kalandot és próbát élhet át. Fogadjunk, hogy gyermekük egyre több ilyen történetet követel majd! Talán megszületik egy végtelen folytatásos történet. Igazi ajándékok ezek.

Kedves Édesanyák, gondolatban néha repüljenek vissza az időben ahhoz az órához, melyben a gyermekük született, az első órákhoz és az ezt követő napokhoz! Feltehetően boldogság és letörtség között hányódtak, megkönnyebbülés és elmondhatatlan kimerültség között, szeretet és az elutasítás között. (Ez utóbbi előfordul,

semmi ok a büntudatra.) Azonban volt még valami más is: pillanatok, amikor óriási meglepettség töltötte el Önöket, mélységes ámulat. Úgy érezték, mintha álmodniuk, mintha mindez egyáltalán nem volna lehetséges. Egyszerre csak itt volt ez a kis ember. Az égből pottyant tárt karjaikba. Ez az ismerőssége mellett is oly idegen, törődött kis arc. Emlékeznek még?

Kutassák fel emlékezetükben a döbbsen csodálkozás e pillanatait! Vannak időszakok a gyermekekkel töltött életünkben, amikor az első találkozást meg kell ismételni és meg kell erősíteni.

Forrás: <http://www.erziehungskunst.de/artikel/kolumne/wiederholte-begrueessung/>

Fordította: Kuntz Orsolya

„HA NEM VAGYUNK JELEN A GYERMEKEINK ÉLETÉBEN, NEM LESZÜNK SZÁMUKRA FONTOSAK”

Beszélgetés Helle Heckmannal
a lassú nevelésről, családról és a választásainkról

Helle Heckmann Waldorf-óvónő Dániában. Több könyv szerzője, tanácsadó, előadó és munkacsoport-vezető világszerte, az IASWECE (International Association for Steiner Waldorf Early Childhood Education) tagja. A szadai óvodában megrendezett Waldorf Óvónők Országos Találkozója után – ahová előadónként érkezett – volt alkalmam beszélgetni vele. Hellében egy kivételes embert ismerhettem meg, aki nemcsak hatalmas tapasztalatával és tudásával, hanem bölcs meglátásaival és meleg szívével magával ragadott, és az első pillanattól úgy éreztem, mintha régi ismerőssel beszélgetnék.

Mit értesz lassú nevelés (slow parenting) alatt? Hogyan képzelje el az életét, aki ezt aszemléletet magáévá szeretné tenni?

A slow parenting, vagyis a lassú nevelés a slow mozgalmakból nőtte ki magát. Ezek abból a felismerésből alakultak ki, hogy habár az emberek egyre elfoglaltabbakká váltak, ettől nem lett gyorsabb vagy jobb az életük. Inkább egyfajta zavar alakult ki körülöttük és a gyermekek körül. Így jutottam arra, hogy talán a nevelésben is le kellene lassulnunk. Ez nem azt jelenti, hogy a szülők ne csináljanak semmi mást, hanem hogy egy kicsit álljunk meg, és legyünk tudatosabbak a választásainkban. Hiszen minden egy választás. Még az is, ha nincs időm, az is egyfajta választás. Amikor

valamire igent mondunk, azzal valami másra nemet mondunk.

Sok szülőtől hallok, hogy ki akarnak szállni ebből a mókuserékből, de nem tudják, hogyan. A szokások megváltoztatása viszont rettentő nehéz. Ha a mai ember intellektusából indulunk ki, akkor a szokások megváltoztatásának a tudatosságon keresztül kell történnie: meg kell értenünk, hogy miért van rá szükség, hogy aztán a szívünkön keresztül el tudjunk jutni az akarat erőkhöz. Mert egy változást nagyon nehéz a gyakorlatban is megvalósítani.

Végiggondolhatjuk, hogy milyen jó lenne, talán meg is tesszük párszor, de igazából hiányzik a hajtóerő, hogy végigvigyük a folyamatot.

Tehát tulajdonképpen azt láttam, hogy a lelassulás eredménye minden téren az, hogy tudatosabbak vagyunk. Sokszor több dolgot tudunk megtenni, ha lelassultunk. A gyerekekkel kapcsolatban ez különösen igaz. A gyermeknek időre van szüksége. Nem csak minőségi időre! Számos könyv mondja manapság, hogy elég, ha egy negyedórát eltöltesz a gyerekkel, ha az elég intenzív. A gyerek majd ezt megérti, és beéri ennyivel belőled.

Az igazság azonban az, hogy az első hét évben ez nagyon nem igaz. A gyermeknek mennyiségi időre van szüksége ahhoz, hogy játszasson, biztonságban érezze magát, hogy megélhesse azt, hogy nem kell azon izgulnia, mi jön ezután. Ezekhez mind időre van szükség. Arra, hogy kialakítsunk egy ritmust az életében. A lelassulás azt is jelenti, hogy tudatosan kialakítunk egy ismétlődést, egy rutint, hogy a gyermek biztonságban érezhesse magát.

Közben úgy látom, hogy a legtöbb szülő úgy gondolja, hogy szórakoztatnia kell a gyermeket, új dolgokat kell elé tárnia. Rettentően félnek attól, hogy a gyermek unatkozni kezd. Viszont az unatkozás valójában egészséges dolog, mivel a gyermek ezáltal érzékeli önmagát.

Magából, belülről kell kitalálnia valamit – szemben a mai tendenciával, amikor

minden kívülről jön, nem belülről születik meg. És persze az, hogy valami belülről szülessen meg, egy lassabb folyamat, mint az, amikor mindent készen kapunk és megmondják, mit csináljunk. A lassú nevelés tehát ezzel a tudatossággal függ össze – az ismétlés, a ritmus, az idő fontosságával.

Erről szól a The Five Golden Keys (Az öt aranykulcs – magyarul nem elérhető) című könyved.

Igen, a The Five Golden Keys a lassú nevelés elveire épül. Miután sokat utaztam különböző kultúrákba, sok időt eltöltöttem gyerekekkel és szülőkkel, arra jutottam, hogy ha tanácsokkal szeretném segíteni a mai családokat, ezt egyrészt nagyon egyszerűen kell tennem – annak ellenére, hogy az egyszerűség megteremtése a legnehezebb dolog –, másrészt megvalósítható módon. Olyan volt, mint amikor az ember levest főz: beleteszi a hozzávalókat, majd addig főzi, mígnem besűrűsödik és megkapja az „esszenciát”. Ez lett az „öt kulcs”.

Az első az **alvás**. Semmit nem tudunk megtenni, ha fáradtak, kimerültek vagyunk. Ugyanígy a gyermek sem képes a szociális együttlétre, a szociális növekedésre – vagyis nem csak a fizikai növekedésre. Az első hét évben sok minden arról szól, hogy szociális lényé váljon, hogy egészséges önértékeléssel tudjon majd kilépni a világba. És ha az ember nem aludta ki magát, akkor nem vonzza őt, hogy kilépjen a világba.

A másik kulcs a **mozgás**. Mivel a mozgáshiány csökkenti a gyermek fizikai fejlődését, és mivel az izmoknak és az egész testnek olyannyira sokat kell növekednie az első hét évben, hogy mire a gyermek eléri az iskoláskort, képes legyen egy helyben ülni és figyelni, rá kell tekintenünk arra, hogy a gyermekek mennyit mozognak ma, és hangsúlyoznunk kell a megfelelő

mozgás szükségességét. Emellett a gyermek a megfelelő mozgás révén találkozik kihívásokkal, ismeri meg a saját határait és alakít ki – szinte egyik napról a másikra – új képességeket.

Ha van egy egészséges gyermekünk, akinek megadjuk a lehetőséget a mozgásra, láthatjuk, hogy szinte sosem áll meg, folyamatosan mozgásban van. De ha leül, ha állandóan a média foglálja le, ezek a fizikai képességek nem fejlődnek. És ha ezek nem fejlődnek, nehezen alakul ki egy erős, egészséges önértékelés, amikor is az ember megbízik önmagában. Hiszen a kihívások révén ismerjük meg a saját határainkat. Példaként említeném azt a jelenséget, hogy a mai fiatalok gyakran életveszélyes kihívásokat keresnek (felmásznak a robogó vonat tetejére stb.), pont azért, mert nem érzik ezt az adrenalinlöketet, nem ismerik önmagukat. És szerintem ennek az az oka, hogy az első hét évben nem másztak fára.

Nem érezték önmagukat. Tudnunk kell tehát, hogy a fizikai testet használni kell,

fontos az egészséges mozgás. És itt nem a balettra vagy a futballra gondolok, hanem a gyaloglásra és a futásra.

A harmadik kulcs a **táplálkozás**. Ma már nincs időnk főzni, úgy érezzük, hogy nincs időnk vásárolni. Anyyra stresszben élünk, fel sem ismerjük, hogy ezt a stresszt mennyire csökkenthetné, ha kimennénk vásárolni egy olyan piacra, mint ahol ma jártam (a veresi piac – S. C.), ahol láthatjuk az idős embereket, akik kihozzák terményeiket eladni. A gyerekek láthatják az öregeket, beszippanthatják a piacon terjengő illatokat, láthatják, honnan kerül az étel az asztalra. És amikor hazavisszük az ételt, bevonjuk a gyermeket a főzésbe. Ami persze először tovább fog tartani velük, de pár év után már nagyon ügyesen dolgoznak a konyhában. Közben fejlődik a finommotorikájuk, az érzékeik: a szaglás, az íz-, a hangérzékelés.

Ezek nagyon fontos dolgok, amikre alig figyelünk oda, de benne van a tudatunkban. Például ha csak kiejtem azt a szót, hogy nagymama, már érzem is a nagymamám

illatát. Mélyen, nagyon mélyen az emlékezetemben ez benne él. És persze a táplálkozás a kultúránk része.

A gyermek a kultúrát az ételen keresztül sajátítja el. Amikor utazunk a világban, helyi éttermeket, helyi embereket keresünk fel, akik megpróbálják elénk tárni a hagyományaik legfinomabb fogásait. Ha a gyermek ott van velünk a konyhában, ha együtt főzünk, számos dolgot átadunk nekik a kultúránkból. És emellett a biológiai, kémiai tudásukat is megalapozzuk. Hiszen amikor felvágunk egy répát és megfőzzük, megváltozik az íze, az állaga, néhány zöldségnek még a színe is. Ehhez a tudáshoz vissza tud a gyermek nyúlni, amikor majd később az iskolában tudományosabb szempontból vizsgálja a dolgokat.

És persze ott van az a szociális vonás is, hogy megterítjük szépen az asztalt, nyugodtan leülünk, megvárjuk a másikat. Megtanulunk viselkedni az asztalnál – hogy például nem mászkálunk az asztal alatt vagy az asztalon, nem csámcsogunk. Mindazt, ami számunkra magától értetődő, viszont ha egy gyermeknek nincs, aki megtanítsa, nem fogja tudni.

Honnan is tudhatná? Pedig milyen rettető, amikor olyan vendégünk van, aki nem tud viselkedni! Vagyis, ha az asztalnál megtanuljuk a társas érintkezés, viselkedés ezen formáját is, az segít majd az életben is az emberi kapcsolataink során. Ha például látogatóban vagyunk, és felajánljuk a segítségünket a házigazdának, egészen más találkozás fog megszületni. És ez sokat számít a kapcsolatok kialakítása során, a szociális térben: ezáltal érezzük, hogy a közösség része vagyunk. És az, hogy a része vagyunk, azt jelenti, hogy szolgáljuk is azt, nem pedig csak kiszolgáltatnak bennünket. Tehát a táplálkozás több annál, mint hogy hozzájutunk a megfelelő fehérjéhez és szénhidráthoz. A táplálkozás valamennyi érzékünk, szociális életünk és kultúránk táplálása is egyben.

A negyedik kulcs a **ritmus**. A kisgyermek függ a ritmustól. A legtöbb gyermek rendkívül konzervatív, és ha nem pontosan azt teszik, mint ahogyan ők azt megszokták, teljesen kiakadnak. A legtöbb szülő alighanem tisztában van ezzel. Mégis megpróbálnak kibújni az alól, hogy egy ritmikus életet alakítsanak ki. Azonban ha szülőként megértenénk a ritmikus élet fontosságát, a gyermek és a család élete sokkal könnyebb lenne. Könnyebb abban az értelemben, hogy nem kell állandóan azon aggódni, hogy elég jól csinálom-e, eleget szórakoztattam-e. Ha ki tudunk alakítani egy olyan ritmust, ahol a központi elem a három főétkezés, a reggeli ébredés és egy korai lefekvés, azzal olyan családi élet jön létre, ahol nem kell azon aggódni, hogy mi lesz a következő lépés. Úgy tudunk tervezni, hogy közben nem tervezzük túl a mindennapi életünket. A gyermek pedig ehhez tud kapcsolódni, megtalálja benne a helyét és részese lehet.

És azzal, hogy a szülőt figyeli, megtanulja, hogy hogyan főzünk, mosunk, takarítunk. Amiket mi felnőttként megpróbálunk elkerülni, amelyeket azonban a gyermeknek fontos megtanulnia. Fontos, hogy az élete részévé váljanak, hogy aztán felnőttként majd legyen lehetősége választani, hogy akarja-e csinálni. Választhatunk, hogy mosogassunk-e, ha van mosogatógép. Számomra például a meditáció legjobb formája a mosogatás. Amikor egy étkezés után leszedjük az asztalt és érzem, hogy azzal, hogy elmosogattam, véget ért az étkezés, tiszta a konyha, ez engem hatalmas meglepéssel tölt el. És amikor mosogatok, a gyerekek körülöttem vannak vagy segítenek. Mert ha látják, hogy el vagy valamivel foglalkozva, nem jönnek oda, hogy gyere, legózzunk. Hiszen úgyis azt mondanánk, hogy „meg kell várnod, amíg végzek a mosogatással, de hozhatsz egy széket és segíthetsz”. És ezzel a ritmikus élettel, amikor valódi, figyelmet és gondosságot igénylő munkát végzünk, a gyermek

valóban a család részévé válik. Nem pedig egy kis zsarnok lesz, akit ki kell szolgálni.

A lassú nevelés utolsó, ötödik kulcsa pedig a **szeretet**. Szem előtt kell tartanunk, hogy szeretjük a gyermekünket. Ezt gyakran elfelejtjük, mert annyira elfoglaltak vagyunk, és a gyermek csak útban van. A gyermek azonban soha nem felejt el, hogy szeret bennünket. Felnéz ránk, mi vagyunk számára a minta, és ezért is nagyon fontos, hogy tudatosan válasszuk meg, mit tesszünk. Hiszen ez lesz a gyermek választása is. És a szeretethez hozzátartozik az is, hogy nemet mondunk, hogy határokat állítunk. Sok mai szülőnél látom, hogy nehezen mond nemet a gyermekének, vagy azt gondolja, hogy a barátjának kell lennie.

És persze sokunk, amikor visszatekintünk a szüleinkre mint mintára, úgy érezzük, hogy nem akarunk olyanok lenni, mint ők. Hiszen ők sokszor túl elfoglaltak voltak. Itt, Magyarországon gyakran hallom, hogy a nagyszülők nevelték a gyerekeket, nem a szülők. És persze mi azt szeretnénk, ha a mi gyermekeinknek másfajta mintája lenne, nem azok a szülők lennének, akik soha nincsenek velük – ugyanakkor nekünk már nincsenek ott a nagyszülők, hogy segítsenek, mert manapság ők élik a maguk világát. Vagyis bizonyos szempontból nincsenek mintáink és nekünk kell kitalálnunk, hogy mit jelent szülőnek lenni. Nem szülőnek születünk, ezt tanulunk kell, és ezzel meg kell tanulunk döntéseket hozni.

Például ma beszélgettem a szállásadóimmal, megkérdeztem, hogy miért nem mondanak nemet a gyermeknek, miért olyan nehéz és fájdalmas nemet mondaniuk. És igazából nem tudták megindokolni. Az apa azt felelte, hogy miért is mondjam, hogy ne egyen sütit, hiszen van itthon, szereti is, és fog mást is enni. Az anya pedig azt mondta, hogy mondtam neki, hogy mást egyen, kínáltam neki mást, de ő sütit akar enni. Érdemes elgondolkodni, hogy például milyen tudatosság veszi körül a süteményt.

Lehet, hogy jó, ha süteményt eszik, lehet, hogy nem. Ha nem, miért nem? És ha nem, akkor nemet kell mondanunk. Ennek nem lesz rendkívüli következménye. Talán a gyermek hisztizni fog, de hát a gyerekek mindig mindenfélét akarnak. Ha úgy vesszük, a gyermek nem ismeri a következményeket, mi viszont igen. Fontos, hogy tudjunk határokat állítani – szeretetből. Mert mi tudjuk, hogy ha csak sütit vagy csak tésztát eszik, akkor a fizikai teste nem lesz erős, nem lesz egészséges. Lehet, hogy csak kamaszkorában látjuk majd, hogy elhízott, hogy nem megfelelő a fizikai állapota, vagy talán csak gyorséttermi ételt akar enni. Tisztában kell lennünk azzal, hogy meglesznek a következményei, ha nem tudunk – szeretetből – határokat állítani, ha nem tudunk nemet mondani, ha nem érzik a határaikat. A gyermekünknek nem a barátai vagyunk, hanem a szülei.

Ezt az öt kulcsot vagy arany szabályt a mai szülők beépíthetik az életükbe, dolgozhatnak velük anélkül, hogy el kellene olvasniuk tíz könyvet. Hiszen ha úgy vesszük, ezeket a józan ész diktálja. Az egyszerűség nehéz, de ha úgy érezzük, hogy valami nem működik az életünkben, rátekinthetünk ezekre a területekre: hogy állunk az alvással, a sétával stb. Olyan, mint Pandora szelencéje: mindennek van hatása – vagy negatív, vagy pedig pozitív, ha dolgozunk rajtuk.

Tudom, hogy elsősorban kisgyermekkel foglalkozol. Mégis mit gondolsz, az egyszerűbb élet nyújthat előnyöket azoknak a családoknak is, ahol nagyobb gyerekek vannak? És ha igen, hogy nézne ez ki számukra? Ők merre indulhatnak el?

Azt gondolom, hogy bárkiről beszélünk is, az öt kulcshoz kell visszanyúlnunk. Ezek végtére is az egészséges élet sarokkövei, legfeljebb más szemmel kell vizsgálunk. Például, ha kisgyermekünk van, neki éjjel 12 órát kell aludnia, míg ha egy kamasz van a háznál, éjjel egy- két óra előtt nem tud lefeküdni a hormonjai miatt, reggelig

viszont nem lesz ideje, hogy kialakja magát. Vagyis nála arról kell gondoskodnunk, hogy legyen lehetősége délután vagy valamikor eleget aludni, különben megbetegszik. De az alvás a szülő számára is fontos, a saját alvásmennyiségünket is meg kell vizsgálnunk. Éjjel nyolc-kilenc órát kellene aludnunk.

Ha jelenleg nem alszunk ennyit, gondoljuk végig, hogyan tudnánk mégis megoldani, mert anélkül nem tudunk kedvesek lenni, de egészségesek sem. Úgyhogy azt gondolom, hogy igen, ezt minden életkorban, minden élethelyzetben lehet használni, de persze más-más megközelítést kell alkalmaznunk. Az öt kulcs azonban az egész életre érvényes kulcsterületnek tekinthető.

Említetted, hogy az egyszerűség elérése nagyon nehéz. Ahogy én látom, ennek leginkább az az oka, hogy az egyszerűség ellene megy a mai kultúránknak. Ma mindenben az a törekvés dominál, hogy gyorsabb, jobb, erősebb, több stb. legyen. Gondolod, hogy ennek ellenére az egyszerűség elérhető, vagy ez csak

egy cél lehet, ami felé törekszünk, és kompromisszumokat kell kötnünk?

Én azt gondolom, hogy ez mindenkinek a maga választása. Minden családnak magának kell megtalálnia, mi az, amivel együtt tud élni és mik a korlátai. Ha valakinek van például négy gyermeke, ahol a legkisebb 6, a legnagyobb 15 éves, ott a kamasz már használni fogja a médiát, és a hatéves is találkozni fog vele, amit elképzelhetetlennek tartottunk, amikor még a legnagyobb volt hatéves. Természetesen kompromisszumokat kell kötnünk, de fontos, hogy tudjuk, hogy van választásunk. Választhatunk mást is. Persze, nem lesz könnyű. De az sem könnyű, ha mindenre igent mondunk. Mert annak is lesznek következményei. Csak éppen kevésbé vagyunk tisztában velük, és azt gondoljuk, hogy nem volt szerepünk annak a problémának a kialakulásában. Pedig dehogynem! Azzal, hogy nem tettünk ellene semmit.

Úgy tűnik, hogy ha nemet mondunk, nehezebb vállalni a következményeket. Mert a következő pillanatban látjuk a reakciót.

Míg ha igent mondunk, a következmények csak később következnek be. Szerintem a lassú nevelésnek azért kell épp most megjelennie, mert a mai átlagember nagyfokú tudatossággal rendelkezik. És ezt a tudatosságot aktiválhatjuk azzal, ha azt mondjuk: van választásod. Tőled függ, mit választasz. Megválaszthatod azt is, milyen nagy árat akarsz fizetni minden egyes választásodért. Ha azt akarod, hogy legyen egy nagy házad, két nagy autód stb., és emellett még gyerekeket is szeretnél, a következmény az lesz, hogy nagyon kis idő marad a gyerekeidre. Ha ezt választod, akkor ez lesz a választásod. De tudatában kell lenned a döntéseidnek. És sokan vannak, akik mindent akarnak, és közben azt is szeretnék, ha jutna idő a gyerekeikre. De ez nem így működik. Ennek ára van.

Mindennek ára van. A kérdés, hogy milyen árat akarok érte fizetni. És ez a tudatosság ma megvan. Persze, vannak sokan, akiknek gazdasági vagy társadalmi okokból rossz

a munkájuk vagy alacsony a fizetésük. Ám nekik is van választásuk. Nem lehet azt mondani, hogy nincs más választásuk; de hogy nincs! Csak talán ez egy másfajta választás. De tudatosság kell hozzá. Például sokszor látok egyedülálló anyákat, akikről azt gondolnánk, hogy rosszabb helyzetben vannak, mint egy két jövedelemből élő család. Azonban ez gyakran nem így van.

Annyira elszántak, hogy meghoznak egy döntést és mindenáron keresztülvisszik. Ez nem a gazdasági helyzettől vagy a munkánktól függ. Sok mindenben lehet változtatni. Talán a társadalmunkban nem elfogadott, hogy az ember az ügyvédi munka helyett a takarítót válassza, de ha úgy dönt, hogy inkább takarító lesz, akkor esetleg csak 30 órát dolgozik és nem 90-et, mégis kapna fizetést és lenne ideje a családjára. Én is lehettem volna geográfus, dolgozhattam volna 60-80 órát jó fizetés mellett, de inkább azt választottam, hogy óvónő leszek és imádtam minden egyes napot, sőt, még most is dolgozom. De ezt úgy tettem, hogy a gyermekeimet egy pillanatra sem tévesztettem szem elől.

A társadalmunkban, amikor állandóan csak a fiatalsággal, a 20 és 40 év közötti életszakasszal foglalkozunk, gyakran elfelejtjük, mit jelent megöregedni. És milyen egészségi állapotban vannak azok, akik végigdolgozták az életüket. Ha az ember sokat dolgozik, nem sok ideje marad a társasági életre, hogy igazán jó baráti kapcsolatokat építsen ki. Így öregkorukra sokan magányossá válnak, rossz fizikai állapotban vannak, szellemileg pedig nem kreatívak. És ráadásul a gyermekeikkel sem jó a viszonyuk.

A gyerekek már rég kirepültek, és nem fognak visszajárni, ha rossz szülők voltunk. Nekem jó érzés most visszatekintve arra gondolni, hogy jó szülő voltam – persze, hibáztam sokat, de úgy érzem, a tőlem telhető legjobban csináltam, elégedett vagyok, és az életemre visszatekintve nagyon,

nagyon boldog vagyok. És nem könnyű az életem, egyáltalán nem vagyok gazdag, alig van pénzem, de az én életemben nem ez számít. De amikor az ember még 30-40 éves, nehéz erre gondolni. Viszont ez az időszak előbb elérkezik, mint gondolnánk. És ha az ember hatvanévesen elégedett, miközben van még jövőképe, bölcssége és életfeladata, ez szerintem rengeteget számít. Hogy ne csak arra várjon, hogy végre nyugdíjba menjen, utazgathasson, hogy elköltözzön Franciaországba, nézze az óceánt és sok bort igyon. Úgy értem, tényleg ezt akarjuk? Úgyhogy azt gondolom, hogy a lassú nevelés egyben lassú életet is jelent. Hogy az ember jelen legyen, és amit tesz, azzal elégedett legyen. Persze, lehetnek olyan időszakok az életben, amikor például az egyik szülőnek kell megkeresnie a család bevételét, míg a másik nem, vagy alig dolgozik.

Nyilván mindkettőjüknek áldozatot kell hozniuk: az egyik nem tud karriert csinálni, míg a másiknak talán olyan munkahelyen kell dolgoznia, ahol nem azt csinálja, amit szeretne, vagy nem tud eleget lenni a gyerekeivel. Ez azonban lehet egy tudatos választás. Mondhatják azt, hogy ez most egy ilyen időszak, amikor fontossági sorrendet kell felállítanunk ahhoz, hogy a dolgokat megoldjuk, de amikor a gyerekek nagyobbak, elmondhatjuk magunkról, hogy ott voltunk nekik. Szerintem ez sokat számít.

Tudunk valahogy segíteni egymásnak mi, szülők, ezen az úton?

Szerintem mostanában épp az történik, hogy új családokat hozunk létre. A régi, vérségi köteléken alapuló család mára a múlté. Most egy újfajta „hálózatépítés” folyik. Ha megnezünk egy Waldorf-kezdemenyezést, láthatjuk, hogy noha a szülők természetesen különbözőek, vannak olyan hasonlóságok, amit máshol nem találunk meg. Amikor a gyereket meglátogat egy másikat, biztos lehetsz abban, hogy bizonyos dolgokkal nem fog találkozni. Minden

család más és más, de ezzel együtt lehet élni.

Egy olyan új közösséget hozunk létre, ahol szükségünk van egymásra, és ez nagyon jó. Hogy egyszerre adunk és kapunk. A gyerekeinket illetően pedig... Az én gyermekeim [az egykori óvodából] most 30-36 év közöttiek. A legjobb barátaik azok, akikkel kiskoruktól fogva együtt vannak. És ők úgy barátkoznak, hogy olyan igazi barátságok alakulnak, amilyen nekem soha nem volt. Ott vannak egymásnak, önzetlenül. És én ezt nagyon csodálom. Ők lelki testvérek, és ez egy új dolog manapság. Sok az egyke, vagy a mozaikcsaládban élő gyermek, úgyhogy a jövőben szerintem másképp kell gondolkodnunk arról, hogy hogyan kapcsolódunk egymáshoz. Vannak olyan gyermekeim, akik azt mondják, hogy én vagyok a szellemi édesanyjuk. És nem arról van szó, hogy ne lenne fizikai, vér szerinti édesanyjuk.

Szeretik is őt, ám úgy érzik, soha nem jött létre köztük találkozás, mert soha nem volt jelen az életükben. Úgyhogy elindulnak a világba, valami mást keresve, és meg is találják. És ez szerintem nagyon egészséges dolog. Sokkal jobb, mintha nem találnának semmit. Most még egy átmeneti időszakban vagyunk, amikor azt gondoljuk, hogy a vér szerinti családdal kellene lennünk. Azonban a gyermekeink és az ő gyermekeik számára ez már nagyon másként lesz. Az a közösség lesz a fontos, amit létrehozunk. Ennek ellenére azt gondolom, hogy a család nagyon-nagyon fontos. Viszont tudatosan fel kell vállalnunk ezt a szerepet. Ha nem vagyunk ott, nem leszünk fontosak.

Az interjút készítette: Skarka Cecília

További információ Helle Heckmann munkásságáról elérhető a www.slowparenting.dk oldalon.

ARCOK

„EZ ITT - AZ ISKOLÁNK, A WALDORF ISKOLA - EGY BEAVATÁSI HELY”

– beszélgetés Balog Lehel, nyolcadikos osztálytanítónkkal –

Iskolánk nagy múltjának köszönhetően lassan megszokott, hogy több osztálytanítónk is maga mögött tudhat két osztálytanítói ciklust. Mégis tanítóink és iskolánk életében is újra és újra ez egy történelmi pillanat: véghez vinni a csodát, kezdetben megtanítani a kicsiket az írás-olvasás-művészetére, majd a kamaszokká cseperedő nagyokat beavatni a nagy forradalmi eszmékbe, új világok felfedezésébe, vagy a természet-tudományi ismeretekbe, miközben folyamatosan alakulva, fejlődve kísérik végig odaadó figyelemmel, szeretettel őket a teljes emberré válás útján. Hogy milyen érzés is ez, milyen élmények, tapasztalatok vannak e mögött, milyen út is vezetett el idáig, beszélgettünk Balog Lehellel, a – mire kezükben tartják olvasóink ezt a számot – már elballagott nyolcadik osztályunk tanítójával.

*Lassan végig viszed a második osztályodat.
Hogy érzed magad most, milyen érzés?*

Fárasztó, de ugyanakkor jó érzés is, mert eljutottunk valahová, amiben voltak jó dolgok, és persze voltak kevésbé sikerültek is, de ezeket a jövő feladata lesz majd megoldani. Nem könnyű, mert a hajdani kis aranyos elsősök most éppen kamaszok, tombol bennük a világ, mindent tudnak, mindent jobban akarnak csinálni, ami számukra természetes. Ezt nekünk felnőtteknek – akik kísérjük őket – sokszor nehéz elviselnünk, de azért vagyunk itt, hogy rajtunk csiszolják a fegyvereiket, hogy majd az életben jobban meg tudják állni a helyüket. Felnöttem velük az elsős létből a nyolcadikos létbe és most, hogy ennek vége lesz, biztosan kell majd egy kis idő, amikor át tudok majd újra állni a kicsikhez.

Ha visszatekintesz erre a nyolc évre, mi az, ami különösen szép volt?

Amit fontosnak tartanék megemlíteni, azok a színdarabok, nem csak az előadások, hanem maga a folyamat miatt, ahogy végighaladtunk ezeken. Ahhoz, hogy egy nyolcadikos éves színdarabot meg tudjunk csinálni – ami egy Waldorf iskolában „vizsga-darab” –, végig kellett mennünk másodiktól hetedikig számos olyan helyzeten, amelyek megteremtették az alapot később ahhoz, hogy a nyolcadikos darab – és nem csak az – jól sikerülhessen. Nagyon szép volt látni, ahogy kibontakoztak ebben a folyamatban a gyerekek, érzékelhető volt, hogy a színdarabban megszerzett tudásuk mennyire segítette őket a mindennapi életben vagy a tanórákon. Akinek sikerült színpadra lépnie az előadásban, annak ez az órai munkájában, az önálló működésében is meglátszott. Persze nem minden esetben van ez így, de nagyjából lehet általánosítani.

Ez egy nagyon játékos, színdarabos osztály!

Ez attól is függ, hogy mi tanárok mekkora jelentőséget tulajdonítunk ennek. A színdaraboknál fontos, hogy a végén ott

van a siker, amit együtt értünk el és látjuk azt is – ami talán még fontosabb –, hogy a közben megszületett tulajdonságok hogyan épülnek később be. Ha csak az utolsó három évet nézzük: a hatodikos Varázsfuvola, ahol együtt olyat tudtunk alkotni zenével, énekkel, amit mindenki elismert – nagyon segítette ez a gyerekek önértékelését. Meg volt a hatása ennek hetedikben, amikor már év elején úgy jöttem hozzám, hogy „Na ide nekem a medvét!” – azaz „Mi most még nagyobbakat akarunk!”

Nagyon nehéz volt ekkor keresztül vinnem, hogy abban az évben kisebb jeleneteket adunk elő, a Női kabarékat, amikben mindenki kicsit jobban reflektorfénybe kerülhetett. Voltak olyan jelenetek, ahol csak olyan gyerekek játszottak, akik nem igazán színpadi egyéniségek, és most nem tudtak háttérbe húzódni. Meg kellett nyilvánulniuk, és ezt nagyon jól megoldották, majd az ideik közös nagy darabban – a Csongor és Tündében – is jobban tudták vállalni a szereplést. Persze erre szükség volt az Éves munka előadásoknál is, ami a nyolcadik osztály másik nagy megmérettetése: kiállni mindenki elé, elmondani azt, amit szeretnék, amivel készültem.

Mi az, amivel meg kellett küzdened, ami feladta a leckét?

A színdarabokban éppúgy, mint a tanításban a legnagyobb kihívás számomra, hogy nem mindegyik gyerek áll úgy a feladatokhoz, mint ahogy szeretnénk. Van aki szeretne haladni és minél többet tanulni és vannak, akiket noszogatni kell. A színdarabok leképezik mindezt, csak itt egy játékként éljük ezt meg. A görcsöket, feszültségeket jobban tudjuk itt oldani, mint más téren, például ha nem megy a matek annyira és befeszülnek. A színdarabban viszont ha a nehézségeiken felül tudnak kerekedni, rögtön visszajelzést kapnak a többiektől.

A nehézség egyértelműen az, hogy közös nevezőre kell hozni – akár egy darabban, akár egy új téma tanulásában – azokat, akik nagyon húznának és akiket húzni kell. Van olyan is, aki túlpörög egy színdarabban és vissza kell fogni, hogy ne játssza túl a szerepét, mellette pedig ott vannak azok, akik két mondatot is soknak tartanak. Ez nem azt jelenti, hogy az egyik alapján véve jó, vagy a másik rossz lenne, hanem ki kell hozni belőlük minél többet és rávenni őket, hogy a közös munkába fektessék bele az energiáikat. Előfordult az is, hogy volt olyan diák, aki segítette azt, akinek szüksége volt rá, akár szöveg tanulásban, vagy együtt külön próbáltak. Éppígy volt a tanulásban is, ha valaki nem értette meg a feladatot, akkor odament egy másik hozzá és segített neki ott, ahol megtorpant.

Az egymásnak való segítség általános, jellemző az osztályra?

Igen, de azt nem mondanám, hogy mindig mindenki mindenkinek tud segíteni, de az évek folyamán kialakult, hogy ki kitől tudja elfogadni a segítséget. Az is nagy feladat, hogy el tudják fogadni ezt és tudjanak kérni is. Nagy kihívás az is, amikor segítenél, de látod, hogy annyira be van görcsölve, hogy ez nem sikerül. Főleg azokban az esetekben látszik ez nagyon, akikkel nem elsőtől vagyunk együtt, nem ismerjük

velük annyira mélyen egymást, itt nehezebb előhívni azokat a kulcshelyzeteket, amiktől beindul ez a folyamat.

Mennyire tudtad kamatoztatni ebben a tanítás során, hogy már előtte végigvittél egy osztályt?

Amikor elkezdtem a jelenlegi osztályt, kérdezték a régi diákjaim, hogy milyen az új osztály, jobb vagy rosszabb? Nem tudtam, de nem is akartam őket egymással összehasonlítani, de persze voltak különbözőségek. Nagyon érdekes, hogy olyan helyzetekben, amikben számítottam nehézségekre, aránylag könnyen ment és ott, ahol arra számítottam, hogy majd olajozottan megy, az új helyzet miatt kihívásokkal találkoztam. Az nem igaz, hogy ha valaki már végig vitt egy osztályt, legközelebb majd kirázza a kisujjából, mert fel tudja adni a leckét akár egy harmadik vagy negyedik osztály is. Gondoljunk csak bele, hogy közben eltelik nyolc-kilenc év, ami után már egy teljesen új generáció érkezik. Míg például az előző osztályomnál hetedik-nyolcadikban jöttek be a mobiltelefonok néhány gyereknél, ehhez képest a mostaniaknál már az alsó tagozaton megjelentek ezek és minket, tanárokat egy új kihívás elé állítottak. A másik újdonság az internet: feladunk egy házi feladatot, ami jó esetben úgy kéne hogy működjön, hogy otthon könyveket néznek át. De senkinek sincs ideje arra, hogy végig lapozzon egy könyvet, így beírja a keresőbe a témát és a wikipédiából leírja, vagy kinyomtatja a választ.

Elfogadtad ezeket a megoldásokat?

Nem fogadtam el, ez egy folyamatos kihívás számomra. Azt viszont látom, hogy nem tudom ellenőrizni, hogy otthon hol, mivel dolgozik. Sokkal nehezebb itt az iskolában is önálló, kreatív munkára sarkallni azokat a gyerekeket, akiknek meg van az a lehetőségük, hogy otthon egy-két gombnyomásra megtalálják mindent. Nagyon látszik, hogy általában akik inkább ehhez

nyúlnak, az adatok mankóiba kapaszkodnak végig a munkáik során és nem tudják megélni a kreativitást, a fantáziát olyan mértékben, mint azok, akik ettől el tudnak szakadni.

Miben más ez a generáció, mint az előző?

Szintén ebből adódik, hogy ezeknek az elektronikus segédeszközöknek köszönhetően sokkal informáltabbak. Nem feltétlenül jobban, de olyan sok hírrel akkora mennyiséggel találkozhatnak, hogy feldolgozhatatlan számukra. Ezek nem tudnak elmélyülni, felületesek maradnak és mégis azt a látszatot keltik, hogy „Hú, hát azt én tudom! Olvastam valahol, de már azt sem tudom, hogy hol...” Jól hangzanak az idegen kifejezések is, mert ettől okosabbnak érzik magukat. Előfordult, hogy az Éves munkáikban is olyan szavakat használtak a gyerekek, amikre ha rákérdeztem, nem tudták.

Hogyan tudtál Te is alakulni, változni a gyerekek felcseperedése során?

Hiszen egészen más kihívások előtt álltál első osztályban, majd később nyolcadikos tanítóként. Számomra nehezebb a nyolcadikos tanítóból visszaalakulni elsőssé. De igazából a változás nehézsége az évek során nem fogalmazódott meg bennem, hiszen velük együtt növünk mi is. Ahogy kamaszodnak, mi is követjük ezt és ahogy a saját gyermekeinket sem látjuk, hogy mennyit nőttek pl. egy év alatt, de ha jön egy távoli rokon, neki azonnal szembe-tűnő a változás. Ugyanígy van ez az osztályban is: ha valaki nem látta őket egy darabig, jobban érzékeli az alakulásukat, mint az, aki folyamatosan velük van.

Kétszer is emelítetted, hogy nyolcadikból visszaalakulni elsőbe... Tervezel újra elindítani egy osztályt?

Igen! Nagyon jó, fontos, ha végig tudjuk élni ezeket a folyamatokat, nagyon jó látni, hogyan tudjuk segíteni a fejlődésüket. Persze nincsen „tabula rasa”, de mégis mi tudjuk megadni az alapokat. Összeségében az a legszebb, hogy végigélhetjük a gyerekekkel, ahogy felépítik önmagukat.

Mindig is osztálytanító akartál lenni? Hogyan indult a pályád? Hogyan indultál el fiatalemberként a Waldorf felé?

Nem akartam mindig osztálytanító lenni. Az első ebbe az irányba mutató jel az volt, amikor valami olyan irányt képzeltem el az életemnek, ahol a kreativitás nagyobb szerepet játszik, mint általában. Soha nem szerettem a bemagolós részeket, hanem inkább azokat, ahol a megértésre volt szükség, és ahol adhatok valamit önmagamból. Először a bölcsészet, a filozófia tetszett meg, de amikor elkezdtem ezzel komolyabban foglalkozni még a középiskolában a felsőfokú tanulmányokra való felkészítés során, kiderült, hogy a különböző filozófusok eszméinek bebeflázásáról van szó. Ott már kirajzolódott számomra, hogy nem ez az én utam, nem ezt keresem. Amikor ez megfogalmazódott bennem, nem sokkal utána hallottam egy olyan előadást, ahol egy ismerősöm arról beszélt, hogy ezeket a számomra fontos dolgokat mennyire jól meg tudja valósítani. Mint kiderült, ő Waldorf-tanárképzésre járt és arról mesélt. Innétől fogva nagyon el kezdett

érezni, hogy mi is ez. Közben leérettségiztem, majd elmentem a felvételire, amely két részből állt: volt egy gyakorlati és egy interjús része, a gyakorlatin euritmán és agyagozáson vettem részt, az interjú során pedig próbáltak megismerni.

Annyira megtetszett, hogy azt mondtam, „Igen ez az, amit kerestem!” Majd sikeresen teljesítettem az írásbeli részét is a felvételinek, így megkezdtem a Waldorf-tanárképzést. Az első évben nagyon sok érdekes, új dologgal találkoztam, annyira jónak és ideálisnak tűnt, hogy minden normális ember azt mondaná, ez mese, ilyen nem is létezik! Tényleg egy idea felé haladtunk, de még mindig az volt ekkor bennem, hogy inkább a nagyobbakkal foglalkoznék, mert velük jobban lehet beszélgetni. Ebben a változást az első hospitálás hozta meg, amikor is egy magyar nyelvű epochán olyat tapasztaltam, amit soha eddig: az óra után a gyerekek nem akartak kimenni szünetre, kérték, hogy folytassák az órát, majd miután nagy nehezen kimentek szünetre, megígértették, hogy ezután is ezzel foglalkoznak majd. Számomra ez egy

olyan élmény volt, ami alapján megszületett bennem, hogy én ebben akarok élni. És mivel már nem tudom magam végigjárni ezt az iskolát, ezért ez csak úgy lehetséges, hogy másoknak adom meg azt a lehetőséget, hogy megélhessék, ami az én korosztályomnak nem adatott meg. Innentől egyértelmű volt számomra, hogy a kezdetektől, első osztálytól szeretnék tanítani, ameddig csak lehet. Mivel azonban Sepsiszentgyörgyön, ahol hospitáltam, nem úgy alakult, ahogy szeretttük volna – a törvények és más körülmények miatt csak ötödiktől vállaltam volna osztályt –, ellátogattam ide Gödöllőre egy továbbképzésre, amikor is többen is megkérdezték tőlem, hogy mit csinálok és jelezték felém, hogy rám itt szükség lenne. Nagyon jó érzés volt, hogy lehetőséget kaptam itt Gödöllőn, így hát belevágtam.

Tehát akkor az iskolánk miatt jöttél át Magyarországra, nagy váltás lehetett. Nem húz vissza a szíved Erdélybe?

Annyira nem foglalkoztat ez, benne vagyok egy folyamatban, ismerem a helyzetet, nem gondolkodom ezen. Viszont olyan szándékaim vannak az elkövetkezendő egy évben segíteném az eddig megszerzett tudásommal az erdélyi kialakuló kis iskolákat, hogy megpróbálják azokat a buktatókat elkerülni, amelyekkel én találkoztam.

Ezek szerint a Waldorf-képzés után rögtön el kezdted tanítani. Én úgy emlékeztem, hogy van még más képzésed is.

Még a főiskola előtt végeztem különböző nem pedagógiai, műszaki irányultságú képzéseket. Van egy autóvillamossági szerelő képesítem és vannak még egyéb papírjaim is. Igazából ezekkel a pedagógiához képest keveset foglalkoztam és azóta sokat változott a technika is.

Nagyon fiatalon vállalkoztál először osztálytanítóságra, majd időközben szép családot alapítottál. Hogyan tudtál alkalmazkodni

ehhez az új élethelyezethez? Nem volt nehéz összeegyeztetni ezt?

Nem könnyű feladat! Más volt az, amikor kezdőként idejöttem család nélkül és itt tudtam maradni órák után beszélgetni a gyerekekkel. Nem volt akkor még napközi, így én vigyáztam rájuk, míg a szüleik értük jöttek. Nagyon sokat segített ez abban, hogy jobban megismerjük, elfogadjuk egymást a gyerekekkel, hogy másképp figyeljünk egymásra. Ez manapság már kevésbé van jelen, az akkori családias, még nem annyira nagy iskola most már kész intézményként működik, ahol mindent szabályoknak, törvényeknek megfelelően kell megoldanunk. Ez nehezebbé is teszi a munkát és itt van még a család is, így két helyen kell helyt állni. Mindenhol joggal várják el persze, hogy az ember a magától telhető legtöbbet nyújtása, száz százalékot. Ez pedig lehetetlen, de próbáljuk ezt a lehetetlent nem elfogadni és végül csináljuk, a legjobb tudásunk szerint.

Nagyon látványos ez számomra az ünnepeinkkel kapcsolatban. Itt főleg az iskolai ünnepekre gondolok, ahol próbálunk családias ünnepeket megrendezni. Sokszor szembesülünk azonban azzal, hogy a saját családunkkal ezt már kevésbé marad időnk, energiánk megélni. Ekkor felmerül bennem az a kérdés, hogy sikeres vagyok akkor, ha az iskolában ezt megtudom adni és a családomnak nem? Nagy kérdés magamnak és annak is, aki magáénak érzi. Ha belegondolok abba, hogy az egyik kedvenc ünnepem az Adventi Kert, de amikor a családom és a munkám kapcsán az adventi időszakban hétszer kötelező megélnem – három gyermekem van, ünnepeljük az osztályommal, a tanárokkal, a feleségem is Waldorf óvónő és még ami nagyon szép, olykor megszűnik a szülőknél is az igény, hogy velük is tartsuk meg még külön az ünnepet. Ilyenkor valami telítődik bennem, jó lenne, ha el tudnánk kerülni az ilyesmit. Lehet, hogy át kell gondolnunk, más iskolákban vannak erre mutató megoldások...

Ha jól számolok, 17 éve vagy itt az iskolánkban, egyike vagy a tapsztalt, régi tanítóknak. Hogyan látod ebben az évben iskolánk változását, alakulását, fejlődését?

Egy fejlődési folyamatban mindig vannak olyan dolgok, amiket idővel le kell tennünk és helyettünk újakat kell kialakítanunk. Főleg az a nehéz, amikor tovább kell lépni egy minőségen és az előzőt el kell tudnunk engedni. Minden intézménynek, minden élő szervezetnek – ennek tekintem az iskolát is – meg vannak az életének a különböző fázisai. Meg van a gyermekkora, ami a kezdeti időszak, majd a felnőtt kora, vagyis a kiteljesedés időszaka és meg van az öreg kora is, a lecsengő, átalakuló időszaka. Miközben a kezdeti időszakban nagyon fontos, hogy legyenek olyan emberek, pionírok, akik sok energiát visznek bele, pörögnek, építik az iskolát, osztályokat hoznak létre – ez egy nagyon intenzív erő, amit ha a második fázisban nem sikerül lecsillapítani, ha az emberek ezt magukban nem tudják lecsendesíteni, romboló lehet. Mert ekkor már a megszerzett dolgokat kellene szépen, nyugodtan tovább működtetni. Ha egy nyugodt helyzetet igénylő időszakba bejön egy pörgős, kapkodó minőség – ez nem feltétlenül egy személy, hanem pl. egy tulajdonság a már ott lévőkben – akkor ez rombol. Egy példa: ha belegondolunk az épületcsoportba pár évvel ezelőtt, amiben emberek sokáig dolgoztak, majd jön valaki vagy valakik, akik hirtelen kapkodnak, „ez kellene, az, amaz...” – romba döntik a többiek sok évi munkáját. Látványos példa, hogy az új ember mindig reformálni akar, úgy érzi, ezáltal tud újat alkotni. Ugyanakkor a másik végletre is figyelniünk kell: nehogy elkényelmesedjünk ebben az időszakban!

26 éves az iskolánk, hogy látod most, mi az amire szüksége lenne, mi az a minőség, ami rá jellemző kell, hogy legyen?

Az iskolánk most ebben a középsávban van, az ún. felnőttkorban, ahol nem csak

az a minőség van jelen, ami szépen, nyugodtan továbbviszi, hanem benne vannak még olyan elemek is, mint a kezdeti, pionír, nagy energiát igénylő helyzetek, és ugyanakkor benne vannak olyanok is, amiket le kell csendesíteni, amiktől meg kell válni. Nekünk, akik itt vagyunk és felelősséggel tartozunk az intézmény felé, nagyon kell figyelni arra, hogy legyen benne a kezdeti lendületből, energiából, de figyelni kell arra is, hogy a lendület ne uraljon mindent. Mi most végig kell tudjunk vinni mindent, amit eddig elértünk, miközben a hangsúly a működtetésen kéne hogy legyen, de mindezt úgy, hogy jelen legyen a kezdeti, az újat létrehozó és a befejező fázis is. Nagyon kell figyelni arra, hogy ezeket az arányokat meg tudjuk tartani. Most már csinálhatjuk akárhogy, de bármit teszünk, azt meg kell tudnunk magyarázni és ha kell, le kell tudnunk zárni is egyes dolgokat, mert lehet, hogy valami másra kell majd idővel áttérni.

Az osztálytanítóságban mi az, ami különösen közel áll a szívedhez, amit nagyon szeretsz csinálni?

Maga az osztálytanítóság:)! Nekünk osztálytanítóknak – akik az elején nagyon sok mindent tanítunk, majd idővel kevesebbet – lehetőségünk van arra, hogy önmagunk által is meg tudjuk valósítani az ami minden iskolában alap dolog kell, hogy legyen: amit tanítunk, az kapcsolódjon egymáshoz, magunkhoz, a mindennapokhoz és élő legyen! Nem hiába van az, hogy a Waldorf iskolás gyerekek egy csomó feladatot, ami az állami iskolákban megszokott, értelmetlennek tartanak. Érdekesebb, életszagúbb feladatokat kell nekik adnunk, de talán a legfontosabb, hogy hitelesek legyünk!

Hogyan tudod elérni, hogy hiteles légy nap mint nap, újabb és újabbat, más tantárgyat tanítva?

Nem lehet elérni minden nap, de törekedni kell rá! Hogy mennyire nehezen lehet ezt elérni és hogy mennyire nincsenek tökéletes megoldások, azzal már első osztályban

találkoztam, amikor még sokkal inkább az ideák világában vagyunk.

Mindig fontosnak tartottam, hogy például amikor a számokkal ismerkedünk, autentikus, hiteles példákön keresztül tegyük ezt, mert a kisgyermeknek nagyon fontos, hogy kösse ezeket egy-egy konkrét dologhoz. Sőt, igazából számukra még nincsenek külön betűk és külön számok, hanem azok a konkrét dolgok megtestesüléseik.

Mi az, amit hasonlóléppen szeretnél csinálni a következő osztályodnál, mi az, amit más-képp?

Két osztályt végig vittem és azt tudom csak mondani, hogy nem tudom megtervezni előre, nyolc évre. Azt tudom, hogy hol és mi volt, ami nehézséget okozott és mi volt, ami jól működött. Ezekre szeretnék majd jobban figyelni.

Téged végtelen nyugalom jellemez. Van aki hospitált nálad korábban és ez a fajta nyugalom, kiegyensúlyozottság vonzotta őt ide, amit az osztályban megteremtettél. De láttalak már az asztalra csapni is, van benned egy

erős kolerikus vonás is. Mi az, ami előhossa ezt belőled?

Kezdő osztályomban fogalmazták meg a gyerekek, hogy én valójában türelem szakos tanár vagyok. Ez nagyon jól esett nekem, de ez szerintem már nem annyira jellemző rám. Lehet, hogy türelmesebb vagyok, mint az átlag, de a türelmemre nagyon nagyon rosszul hatottak, hogy több helyen, szinten is helyt kell állnom. Rosszul viselem azt is, hogy iskolaszinten nagyon leterheljük magunkat. Ott vagyunk még családós tanítók, akiknek még az iskolán kívül is vannak kötelezettségei. Még ami negatívan hat a türelmemre, hogy a gyerekek a növekedésük, kamaszodásuk során rendesen próbára teszik az ember tűréshatárait, idegeit. De persze aki a tanári pályát választja, ezzel számolnia kell. Azt látnám jónak – és ezt nehezen lehet megoldani –, ha több lehetőségünk lenne a kilézésre és a belézésre is, amire a gyerekeknél is nagy hangsúlyt fektetünk az órák felépítésénél. Itt van a májusi időszak, vagy a decemberi adventi időszak, amikor is minden hétfőgén egyik program éri a másikat,

csodálkozunk, hogy egyikünk a másik után dől ágynak. Azt jelzi ez nekünk, hogy ezen valamit változtatni kellene.

Egy nagyon összetartó, szép osztály a tiéd, ami talán nyolcadikra kicsit változott, de végül a színdarab újra összekovácsolta őket. Nagyon megindító volt az is, ahogy segítettek, támogatták egymást az Éves munkák előadásai során. Hogyan érted el ezt a harmóniát?

Nem tudok ehhez kulcsot adni senkinek. A közösséget fontosnak tartom, talán a legfontosabbnak. Mert egyrészt a közösség az, ami átsegít a nehéz helyzeteken, másrészt pedig ez az, amiért szükség van arra, hogy a gyerekek iskolába vagy óvodába járjanak. Mert amit tudniuk 8. osztály végére kell, azt meg tudják tanulni otthon vagy csak az órán odafigyelve, vagy könyveket olvasva, temperamentumuktól függően. A legfontosabb része azonban az iskolai létüknek – és ezért most nagyon népszerű leszek –, amit ők a legjobban is szeretnek, az a szünet, amikor is egymással találkoznak. Ebbe belefér az is, hogy segíti matekból, nyelvtanból, vagy

történelemből azt, aki elakad és nem tud tovább lépni. Az igazi siker az, hogy meg tudják ezt tenni és mindezt együtt. Leginkább az hoz ki a nyugalomból, amikor azt látom, hogy valaki tudatosan vagy tudatalatt ezt rombolja, legyen az felnőtt vagy gyerek.

Milyennek érzed a kapcsolatot a gyerekekkel, akár a régi osztályodból, vagy a mostaniból?

A régi osztályomból néhány gyerekkel van a kapcsolatom, nem napi szinten, de néha találkozunk beszélgetni egymással, vagy megjelennek és megkeresnek ünnepeken. Előfordult az is, hogy egy volt diákom meglátogatott és éjszakába nyúlóan beszélgettünk.

A jelenlegi osztályommal kapcsolatban kicsit árnyaltabb, nincs még annyira letisztulva ez a kép. Még nagyon benne vagyunk a folyamatban és nem tekintünk vissza egy közösen együtt töltött időszakra. Ők pont abban a fázisban vannak most – mint ahogy azt már korábban is mondtam –, amikor csiszolgatják magukat és hát kin tegyék ezt, ha nem rajtunk?!

Ez alatt leginkább a szüleiket értem, másodsorban az osztálytanítót, azaz magamat és utána jönnek a szaktanárok. Ebben benne vannak még az osztálytársak is, talán ők vannak a szülők előtt az első helyen. Ilyen szempontból nem nyilatkoznék arról, hogy most milyen is a viszonyunk, mivel a pozícióból kifolyólag rengeteg olyan területen, helyzetben vagyok, amikor népszerűtlen döntéseket kell meghoznom vagy végig vinnem. És ezekben nem is az a szándékom, hogy népszerű legyek.

Milyennek látod a kapcsolatod a szülőkkel? Hogyan alakult az együttműködés az évek során? Mennyire kaptál támogatást, segítséget?

Általánosságban véve támogatónak, segítőnek mondhatom az osztály szülői közösségét. Vannak benne olyanok, akiket bármiikor meg lehet keresni és vannak olyanok is, akikre ritkábban lehet számítani. Amikor nagyobb rendezvények vannak, általában összeszedi mindenki magát, de hát ilyenek vagyunk mi emberek. Van aki mindenhol ott van, mindenben tevékenykedik, és van olyan is, aki csak néha jön el.

Kollégáktól milyen segítséget, támogatást kapsz a munkádhoz?

Általában az osztályomban tanító szaktanárokkal úgy érzem, hogy jól együtt tudunk dolgozni. Az esetek összességében egy közös célért dolgoztunk, ritka volt az, amikor a szándékaink egymás ellen dolgoztak volna.

A Konferenciával kapcsolatban úgy látom, hogy mint mindenhol, itt is vannak olyan minőségek, amelyek felemelik az embert és olyanok is, amelyek visszahúzzák. Úgy gondolom, hogy addig, amíg az ember úgy érzi, hogy számára az építő erők vannak többségben, akkor neki ez egy jó közösség és ehhez jó tartozni. Ha viszont úgy érzi, hogy több az, amivel ő nem tud azonosulni, akkor más utakat kell keresni. Én úgy érzem, hogy az építő vonás van többségben.

Mélyen foglalkozol antropológiával. Meséld erről egy kicsit!

Fontosnak tartom az antropológiával való munkát és szeretek is vele foglalkozni. Az antropológia az alapja annak, amit csinálók, a tanításnak és tulajdonképpen az egész létezésünknek is, jó és fontos dolog. Viszont nagy ellentmondásosságot érzek vele kapcsolatban. Ahhoz, hogy jól tudjuk csinálni egy Waldorf iskolában a dolgunkat, szükség van erre, ez a közös alap. Másfelől viszont az antropológia csak úgy működhet, ha belülről működik, ha belső indíttatású. Annak nincs értelme, ha levesszük a polcra a Steiner könyvet és végig zsolozmázzuk, mint az asszonyok a templomban az imakönyvet. Sokkal fontosabb, ha az életünkben az antropológia által vagy akár a más irányból megszerzett ismereteket be tudjuk építeni, a sajátunkká tudjuk tenni. Nagyon sokan szeretnek Steiner szövegeket idézni. Én egy mondatot szeretek tőle csak idézni és ez az összes többinek ellent mond (nem szó szerint): Soha ne tegyünk valamit azért, mert ő mondta, mindig járjunk utána! Ilyen szempontból teljesen értem azokat, akiknek ha felolvasnak egy szöveget, kiakadnak, mert számukra elérhetetlennek tűnik. Vannak olyanok is, akik „Hú, Steiner milyen nagy tudású volt, én pedig itt vagyok mint egy kis hangya...” Vannak akik misztikus lénynek tartják őt, és jobb ha inkább távol tartjuk magunkat tőle. Egyetlen útja van: a megértés, amikor magamévá tudom tenni azt, amit megismertem általa. Mert ez itt – az iskolánk, a Waldorf iskola – egy beavatási hely. Maga az élet is, de itt ez nagyon jelen van, mindenki számára.

Ha valaki tud ezzel a beavatási hely által kínált lehetőséggel élni, akkor szépen halad, ha nem, akkor szenved.

Az interjút Kecskés Judit készítette

„A JÓ CSAPAT, A JÓ STRUKTÚRA A FONTOS, ÉS AZ, HOGY A SZÍVEDDEL IS DOLGOZZI!”

– interjú Balajti Ilonával –

Léna 2017. május végéig szolgálta közösségünket a fenntartó egyesület elnökeként, ezt megelőzően – kétgyermekes, iskolánkhoz, a Waldorf-pedagógiához kötődő szülőtársunkként – négy éven keresztül a gazdasági vezetés volt a feladata. Veresegyházon, fákkal, bokrokkal körülölelt kertjükben ülünk le beszélgetni. A madarak csicsergésétől eleinte alig hallok Léna szavait, később már értem, és érzem is, amit mond. Előttünk Szentendrét ellátni, Léna szavaival is hasonló a helyzet: távlatokat nyit, rálátást ad, felel.

Mindenekelőtt köszönjük, hogy oly sok éven át eleget tettél az egyesület vezetőségében betöltött feladataidnak. Milyen út vezetett idáig, mi ösztönzött arra, hogy elvállad ezeket a korántsem hálás feladatokat?

Elsősorban azért vállaltam, mert láttam, hogy valami nincs rendben, és szerettem volna ez ügyben tenni valamit. Korábban a szadai óvodában is felelős voltam a gazdasági tevékenységért, pár év pihenő után vállaltam el a mi egyesületünkben – a Weöres Sándor OKSZ Egyesületben – a gazdasági vezetői feladatot.

Milyen volt a helyzet, amikor bekerültél az egyesület vezetőségébe?

A gimnázium megszüntetésének évében komoly feszültségeket éltünk meg. A tagozat tizenegynéhány fős osztályaiban nem az az élet volt, amit elérendő célnak lehetett volna nevezni. Természetes, hogy ez gazdasági problémákat is magával hozott. A gimnázium bezárásáról szóló döntés során a gazdasági ellehetetlenülést a folyamat tüneteként értékeltük. Végül máshol is hasonló nehézségekkel küzdöttek, és szerencsés módon született egy új erő: több anyaiskola összefogott, és létrejött a Regionális Gimnázium Budapesten. Azóta várakozáson felül sikeresen működik, az induláskor azonban ez még nehezen volt előre látható. Ezután az ún. „Tessedik 2” program következett, ahol komolyan

fontolóra kellett vennünk azt az épületet mint iskolát, mert ebben az épületben – ahol most is vagyunk, és akkoriban is voltunk – még drágább lett az élet: 8 osztály maradt 13 helyett. Abban a munkában sok minden elveszett, nem hasznosult, mára már inkább csak tanulságokkal gazdagodtunk. Gazdaságilag a lehetőség mindenesetre arra jó volt, hogy a jelenlegi bérleményünk bérleti díjából komoly eséllyel tudtunk így alkudni, s lementünk kétharmadra, követve az iskolai létszámot, így

már nem volt gazdasági értelemben elengethetetlenül szükséges költözni.

Milyen volt tárgyalni ilyen komoly témában?

Igazából inkább a Tessedik u. 2. szám alatti ingatlan tulajdonosával kellett tárgyalni, abban volt tudásra szükség. A rezsicsökkentésnél „csak” jelen kellett lenni, sok türelem kellett, belső tartás, hogy kibírjuk azt a négy órát egyben, de ez is megvolt.

Mennyi időt vett igénybe ez az általad – és a mindenkori vezetőség által – önkéntesen végzett munka?

Az első időkből nagyon sok volt, heti több nap. Ehhez jött még a vezetés átlagos feladatai mellett, hogy megnyertük a Csiribiri nevű családbarát pályázatot, amiben szintén kellett valami újat csinálni, de ez már nem önkéntes munka volt. Mégis így, együtt volt sok, de izgalmas volt a vele járó sok újdonság, mint pl. a kilépés a megszokott kereteink közül. Ekkor kezdtük például a városi Mihály- napot; az nagy nyitás volt a külvilág felé. Tanárok és szülők együtt dolgoztunk a pályázatban, komoly odafigyelést és szervezést, tervezést igényelt.

A Waldorf-közösséggért végzett civil munkád mellett hol dolgozol még?

Ikkladon dolgozom, az Értelmi Sérültek Lakóotthonában. A fenntartója egy civil szervezet, mely állami feladatot lát el.

Milyen ott a hangulat, milyen ez a hely, mint munkahely?

A lakók kedvesek, barátságosak, tőlük többet kapsz, mint Te tudsz értük tenni. Nagyon magas az ún. EQ-juk, kimutatják az érzelmeiket, szeretek velük ott lenni. Azt vallom, hogy két hely jobb, mint egy, ezért emellett még egy másik szervezetben is dolgozom félállásban, gazdasági vonalon. Ez egy olyan ernyőszervezet, akik a társadalom peremén élőknek segítenek rendezvények szervezésében, tanácsadást nyújtanak, kulturális programokat rendeznek; egy fiatal csapat. Úgy érzem, ezek együtt

– a két munkahely, és ezen felül a mi egysületünk – kiegyenlítenek bennem valamit.

Gazdasági szakemberként izgalmas látni Téged, hogy milyen sok szálon kapcsolódsz az emberekhez.

Igen, mentálhigiénés képzettségem is van, mindig is érdekelt ez a terület. Bár közgazdászként végeztem anno, de a diplomámat is szociálpszichológiából szereztem; az egyén döntéseit befolyásoló közösségi hatást vizsgáltam a szakdolgozatomban, az énképvédő mechanizmusok működését. Mentálhigiénés dolgozatomban is, érdekes módon, ezt folytattam, s ezzel dolgozom a mai hétköznapjaimban is.

Mindig fontos volt számomra a szervezet fejlesztése, amiben dolgoztam. Azt vallom, hogy akkor tudunk jól gazdálkodni, ha az emberekből indulunk ki. Nem a jól összerakott Excel-tábla jelenti az eredményt, hanem a jó csapat tud együtt dolgozni, és akkor érkeznek az eredmények, ha az emberek együtt vannak, közös a cél és támogatják egymást. A jó csapat, a jó struktúra a fontos, és az, hogy a szíveddel is dolgozz. A hármas tagozódás ilyenkor harmonikusan működik.

Két gyermeked van.

Igen, Barni 2 éve a Regibe jár, korábban a gödöllői iskolába járt. Még korábban a szadai Waldorf-óvoda közösségéhez tartoztunk, bár Verezegyházon élünk. Most a tanulás mellett focizik, leigazolt játékos a Rákospalotai Sportklubnál. Ezen a területen vannak álmai, ezekért a célokért tud is dolgozni. Ezt igyekszem tudatosan is nagyra értékelni, s támogatni benne, mert ez nagyon fontos. Emellett azért mindig mondom neki, hogy legyen mellette még egy B terv, mert más is kell, ami boldoggá tudja tenni.

Nonka nyolcadikos itt nálunk, ő egy csupa szív és érzés lány, nagyon közel vagyunk egymáshoz, jól van az osztályában is. Ő is a Regibe fog szeptembertől járni, és most

színésznek készül. Tavaly körbecikliztük a Dunakanyart a gyerekekkel. Azt szoktam mondani, hogy az egyik nagyon fiú, a másik nagyon lány, s ez nagyon jó.

A teraszotokon ülünk, tulipánfa, gondozott bokrok, kedves, játékos kutya. Látszik, hogy törődtek a környezettel.

Igen, a kertet nagyon szeretem, a különleges, szív alakú leveleivel zöldellő tulipánfát, a kutyusunkat és a macskát is. Szeretek itt kint olvasni, jó filmet nézni is. A kert már egy egyensúlyi állapotban van, már minket szolgál, és ez jó, meghálálja a sok munkát.

Ezen a madárfütyös, hangulatos teraszon öröm látni a derűt az arcodon.

Igen, új alapokon van az életem, és örömmel érzékelem, hogy lett körülöttem egy támogató közösség valós kapcsolatokkal. Ilyen például a volt első munkahelyemen kialakult barátnői kör, akik most az ún. Öreg Tyúkok Egyesülete (ÖTYE), akikkel rendszeresen összejárunk megint, „valamiért” újra dolgunk van egymással. Olyan, mintha évfolyamtársak lennénk, néhányval voltunk is. Csak most már nem az élet elején állunk, de magunkat is jobban ismerjük és az életünket is. Jobban vagyunk a világgal, ez rám is jellemző.

Léna, örülök, hogy elkészíthettem Veled ezt az interjút, köszönöm a beszélgetést!

Fülöp Hajnalka

Szabolcs Barnabás Kaba, 8. osztály

ISKOLAI ÉLET

A Waldorf Olimpia nemcsak az ötödik osztály, hanem nyugodtan mondhatjuk, hogy az általános iskolai évek egyik legmeghatározóbb élménye a gyermekeink számára. Közel egy éven át készülnek arra, hogy amikor fellobban az olimpiai láng és elkezdődnek a próbák, akkor meghatottan, bátran és büszkén próbáljanak önmagukhoz képest minél többet nyújtani, miközben egymást is segítik. Idén sem volt ez másképp, az alábbiakban pedig az olvasható, hogy hazaérésük után hogyan idézték fel az emlékeiket.

AZ ÉN OLIMPIÁM

Az olimpiára május 24-én, szerdán indultunk. Az emeletes busz kb. fél órát késett, de amikor megérkezett, akkor, miután már bepakolták a csomagokat, felülhettünk rá, és elindult. Amikor megérkeztünk, megmutatták a házakat; mi a 20-asba kerültünk. Délután beosztották a városállamokat, és én az Argoszba kerültem Hannával, Julival és Boróval. A helyen sok szép minden volt, pl. ott volt a Balaton, a szép víz: olyan gyönyörű, amikor lemegy a nap a vízben. Én minden este elmentem sétálni, és mindig láttam a Balaton vizén a

sok kacsát, nagyon jó volt. Minden reggel 6-kor keltünk, akkor megkaptuk a reggelit, és mehattunk edzeni. Az edzések nehezek voltak, és másnap már hatalmas izomlázam volt. Amikor eljött az igazi olimpia, első a maratoni futás volt, attól rögtön kifáradtunk. De aztán jött a stadionfutás, a magasugrás, a távolugrás és egy kis szünet. Aztán birkózás, a gerely, a diszkosz és a stafétafutás.

Nekem egy hatalmas élmény volt!

Keskeny Gabriella

Vasárnap kezdtük a készülődést, a pakolást, kedden fejeztük be az utolsó simításokat. Sokáig készültünk Barbara névvel minden számra. Április elején sulikört kezdtünk futni, amit utána majdnem minden nap lefutottunk, és egyre többet, három körig. Május 24-én, szerdán indult délután a busz. Hosszú volt az út, de a vége felé összebarátkoztunk a sashalmi waldorfosok egy részével. Anitával, Boróval és Emmával voltam egy házban. Mikor megérkeztünk, kipakoltunk. Először oda kellett gyűlni osztályonként, és először a saját osztályomból hívtak embereket. Én az osztályomból csak Anitával kerültem egy városállamba. A városállam-vezetők, Miki bácsi és Móni néni, kihúzták azt, hogy Athén leszünk. Szerdán nem edzettünk, de utána igen. Minden edzés jó volt, és kb. 20-40 percesek voltak. A háznál az volt a baj, hogy a nappaliban nem volt világítás egész végig, de amúgy jó volt. Szép helyen voltunk, közel volt a Balatonpart, ami gyönyörű volt. Viszonylag kedvesek voltak a városállambeli társaink, de

a végén volt egy lány, aki nagyon csúnyán viselkedett velem és Anitával. Az olimpia jó volt, szerintem nekem minden jól sikerült, és a ruha is szép volt. Hazaúton majdnem egész végig aludtam a kocsiban. Nagyon jó volt az olimpia!

Baji Vica Mária

Nekem az olimpia nagyon tetszett, főleg a futás. Az edzések nagyon fárasztók voltak, de túléltem. Engem Thébába osztottak be, meg Áront és Dominikot is. Nagyon kedves volt a csapatunkból mindenki. A lakótársaim Dominik, Ádám, Marci, Tomi és Lóci voltak, sokat bohóckodtunk, meg társasoztunk, de aztán sikerült lefeküdnünk kilenc körül. Mi amúgy pont egy olyan házat kaptunk, aminek nem volt meleg vize. Az utazás jó volt, egész végig kb. beszélgettünk. Lett nagyon sok új barátom, csomó jófej volt. A játékok nagyon jók voltak. Nekem a második kedvencem a gerelyhajítás volt. Az ételek finomak voltak, csak a második nap nem volt valami finom. Nekem összevéve mindegyik sport tetszett, kivéve a birkózás, az nem volt valami jó. Az Olimpia nagyon tetszett!

Tőkés Róbert

Az olimpia május 24-én, szerdán kezdődött. Előtte mindennap futottunk, és a csomagolást már két nappal előtte elkezdtük. Mikor végre elérkezett az a bizonyos szerda, mindenki csomagokkal érkezett. A busz majdnem 15 perccel késett, de mikor megjött, futottunk fel a busz emeletére. Mikor megérkeztünk, mindenki rohant a házakhoz. Én Dorkával, Rékával, Kincsővel, Lilivel és Blankával aludtam egy házban. Este beosztották a városállamokat. Én, Kincső és Palkó együtt voltunk Ithakában. Másnap kezdődtek az edzések, mindenki elfáradt. Nekem az összes edzés tetszett (kivéve a távolugrást és a diszkoszvetést). A ház jobb volt, mint ahogy elképzeltem. Volt konyha + étkező egyben, két hálószoba és egy fürdőszoba zuhanyzóval. Ez az egész a Balatonparton volt. A víz gyönyörű

volt. A városállamból új barátaim nagyon nem lettek, de azért kedvesek voltak, ellenében a városállam-vezetőkkel. Na, ők! De azért az olimpia napjára már ők is kedvesek voltak.

Maga az olimpia jó volt. Először volt maratoni futás (2,5 km), aztán jött a sprint. Ott elsőként értem célba. Aztán magasugrás, távolugrás és tízórai. Tízórai után jött a birkózás, ami nagyon vicces volt. Hannával birkóztam, és az egészet végigrohogtunk. Birkózás után jött a diszkoszvetés, gerelyhajítás és a váltófutás (azt is megnyertük). Még az edzéshez, hogy az első edzésnapon várostromoztunk. Megvertük kétszer Spártát és kétszer Korinthoszt. Én a hazafelé utat végigaludtam (majdnem).

R. Nagy Bibor

Kicsit késett a busz, pár percet. Sok cucunk volt, és sok idő is volt, míg felpakoltunk mindent. Végre elindultunk. Lassan haladtunk, mert nagy volt a busz. De megérkeztünk a sashalmi iskolához, és felvettük őket. Onnantól már hangulatos volt. Egyszer megálltunk egy benzinkútnál, de időben megérkeztünk a kempingbe. Ott még elhelyezkedtünk stb. Délután volt a városállam-beosztás, utána aludtunk. Csü-

törtök: volt edzés és étkezés. Utána három-szín-ország, ott nagyon jók voltunk. Utána pedig zászlót festettünk és övet. Röpiztünk, és beesett a labda, én beusztam érte, és felvágtam a talpam. Este bangeztünk még egyet. Pénteken edzés és ebéd után a ceremóniát gyakoroltuk, utána befejeztük a zászlót, és még bangeztünk egy kicsit. Szombaton még elmentünk a sportorvoshoz Mátyással, hogy bekösse a térdünket, utána kezdődött a nyitóceremónia. Felvontunk városállamonként a mezőre, ahol énekeltünk, és továbbvonultunk a fáklyákkal, és meggyújtották az olimpiai lángot. Kezdődtek a próbák: első maraton, majd stadionfutás, távolugrás, magasugrás, tízórai, birkózás, diszkoszvetés, gerelyhajítás, váltófutás, lakoma (bőséges kaja), utána a záró ceremónia. Nagyon jó volt!

Kiss Gergely

Az olimpiára szeptember óta készülünk. Nekem nem volt se a futás, se a magasugrás az erősségem, de miután edzettem rá, már elég jól ment. Az utolsó három-négy héten minden reggel futottunk egy sulikört, ami hétszáznyolcvan – kerekítve nyolcszáz – méter volt. Szeptemberben még nagyon nem akartam menni olimpiára, de az utolsó három hétben már nagyon

izgatottan vártam. Az összepakolásra az indulás előtti estén került sor. Egy nagy táskát pakoltam teli, azaz én csak összeraktam a dolgokat, anya meg elhelyezte a táskában. Május 24-én, szerdán utaztunk emeletes busszal. A buszt fél egyre hívtuk a sulihoz, de a busz késett vagy félórát. Egy órakor indultunk, és az út három és fél óras volt. Én Rékával hátul ültem. Egyszer álltunk meg az úton. Amikor megérkeztünk, mindenki lefoglalt egy házat. Én a 19-eset foglaltam le. Rékával, Lilivel, Blankával, Bíborral és Kincsóval aludtam egy házban. Nagyon közel voltunk a Balatonhoz, ami nagyon jó volt. Kipakoltunk, és a hűtőt is megtöltöttük mindenfélével, még kekszzel is. Háromnegyed hétkor volt városállam-beosztás, én Rékával Ephesosba kerültem. Másnap, azaz csütörtökön volt az első edzésnap. Először diszkoszvetés volt Solya nevű edzőnőnkkel. Aztán maratoni futás volt Marci bácsival. Ezen kívül még volt birkózás, magasugrás, távolugrás, stafétafutás, stadionfutás és gerelyhajítás. Ebéd után volt két óra szabadidő, amin lementünk a Balatonpartra beszélgetni. Három óra tizenöt perckor kezdtük el játszani a háromszín-ország nevű játékot. Ezután már csak vacsoráztunk és fél tízkor volt lámpaoltás. Másnap már öt órakor fent

voltunk, és néztük Kincsó és Réka óráját, hogy mikor mehetünk már ki, mert nekünk azt mondták, hogy fél hét előtt nem mehetünk ki. A napi edzések csak abban különböztek a tegnaptól, hogy a tízórai előtti és utáni edzések meg voltak cserélve. Este ugyanazzal az idegőrlő sípolással kellett elaludnunk, amivel szerdán és csütörtökön is el kellett. Mint utóbb kiderült, egy macskabagoly volt.

A városállamban mindenki jófej volt, kivéve az idegesítő fiúkat. Az alvással még az volt a gond, hogy reggel, amikor felébredtünk, konkrétan jéghideg volt. A városállam-vezetők is nagyon kedvesek voltak, és nagyon odafigyeltek mindenkire. Na, és végre elérkezett a nagy nap, az olimpia fő napja. Reggel már négy óra harminc perckor fent voltunk, de úgy igazándiból ötkor keltünk ki az ágyból. Az első szám a maratoni futás volt, utána jött a stadionfutás, majd a magasugrás, amin én a hónaljaimig érő magasságot ugrottam át. Magasugrás után távolugrás jött, aztán volt egy tízperces tízóraiszünet, amin túrósbatyut lehetett enni. Tízóraiszünet után birkózás volt, aztán diszkoszvetés és gerelyhajítás következett. Az utolsó szám a stafétafutás volt, utána jött a lakoma. Ezután városállamonként összegyűjtöttek minket, elmondták,

hogy miben voltunk nagyon jók. Engem maratoni futásból, amin állítólag az öcsém megszámolta, hogy 133-nak futottam be a 268 gyerekből. Meg még magasugrásból is megdicsértek. Majd átadtak egy nyakláncot, amin egy vadászdobásos ember állt. Ezután megmutattam anyának azt a házat, amiben aludtunk. Utána elsétáltunk a hajós klubba. Ott állt Krisztián autója, amivel aztán elindultunk haza. Majdnem az egész utat átaludtam, de Gödöllőn már magamtól felébredtem. Gödöllőn fagyiztunk az Erzsébet-parki fagyizóban. Azután már tényleg hazamentünk.

Vízy Dorka

Hát, az az olimpia, ahol én voltam, Alsóörsön volt. Szinte egész évben gyakoroltunk egynapra. Amikor elindultunk a suliból, a buszon Matyi mellett ültem. És beszélgettünk egész úton. Amikor megálltunk, és leszálltunk, végre megláttam azt a helyet, ahol az olimpiai játékokat rendezték. És amikor megláttuk a ház belsejét, akkor csalódtunk, mert csak 2 hálószoba volt. De végül eldöntöttük azt, hogy ki kivel alszik. Zsombi egyedül aludt a nappaliban, én Gegivel aludtam, és Ábi, Matyi és Barni aludtak együtt. Aztán a városállam-beosztás következett. Én Spártába kerültem

Ábival, és Csanád bácsi és Kata néni voltak a vezetőink. Azután jöttek az edzések. Ott gyakoroltunk a nagy napra. Aztán lementünk, a naplemente alatt a parton sétáltunk. Aztán elkezdődött a nagy nap. A nyitóceremoniával kezdődött az olimpia. Az olimpia után a városállammal lakomáztunk, és aztán megmutattam a házamat apáéknak. És végül eljött az oklevélosztás és az éremosztás is. És elindultunk HAZA!

Turba Mátyás

Egy emeletes busszal mentünk május 24-én, szerdán. Lili mellett ültem a buszon, Hanna és Juli mögött. Nagyon vicces volt Hanna és Juli mögött utazni. Útközben összeharagkoztunk a sashalmiakkal, és egész úton velük beszélgettünk. Amikor megérkeztünk, Dorka lefoglalta az utolsó házat. Lilivel, Kincsővel, Bíborral, Rékával és Dorkával laktunk egy házban, berendezkedtünk, és már mentünk is a beosztásra. A beosztás előtt megcsináltuk a nyitóceremoniát, utána mindenkit beosztottak. Én Lilivel voltam egy csapatban, és Mükénébe kerültünk. Volt ott egy fiú, akit úgy hívtak, hogy Berci, de én meg Lili Küklopsz-fiúnak hívtuk, mert mindig azzal jött, hogy Küklopsz egyiptomi és a szemét fel kell húzni. A Balatonon voltunk, és edzés után lemen-

tünk a partra. Az edzések nagyon jók voltak. A városállam-vezetők – Csilla és Erika – nagyon jófejek voltak, a városállamunk is jó volt.

Volt egy lány, akit úgy hívtak, hogy Johanna, vele összebarátkoztunk. Nagyon nagyokat ugrik, és nagyon jó fej. Szerintem nagyon jó volt.

Ujcssek Blanka

VERSEK MAGYARORSZÁGRÓL

Az Olimpia utáni felpörgött, élményekkel teli hangulatban nehéz új epochát kezdeni, de az emlékek felidézése (és persze az olimpia után minden ötödiknek kijáró közös focizások) után ötödikeseink a földrajz-epocha keretében gondolatban bejárták még Magyarországot, megismerték nagyobb tájegységeit, városait, megyéit. Az önálló munka itt is szerepet kapott, folytatták az egyéni kiselőadások elkészítését, majd ismereteiket, élményeiket szép versekbe foglalták, melyek közül szeretnénk megmutatni néhányat.

Európa közepén van egy kis ország, Magyarország,
Melyben a Duna s Tisza lassacskán sétál.

S énekelve repkednek a madarak az Alföld felett,
S felhők csak ritkán takarják a kék eget.

Horváth Emma

Magyarország – egyik hazám
Európa szívében van Magyarország,
Ide jövők külföldről is haza hozzád.
Dombos, hegyes, sík és tavas, sok folyóval,
Tele – mint egy jó cukrászda – minden jóval.
Nincs időm most zengedezni minden jóról,
Gyere, nézd meg a Balatont egy hajóról!
Vagy túrázhatsz a Pilisben, Visegrádon,
Alpokalján, az Alföldön, Hortobágyon.
(Másik hazám Észtország, bizony ám!
Legközelebb arról ír majd a pennám.)

Balogh Réka

Magyarország a legszebb ország,
Sok folyó folyik rajta át.
Nem lehetne ennél szebb hazám,
Nem lehetne ennél szebb hazám.
Az Alföld gyönyörű, rétek, legelők,
Mindenfelé szép, virágos mezők.
Magyarország gyönyörű,
Magyarország gyönyörű.

Harmati Ábel

Nyisd ki a szemed és lásd a csodát,
Magyarország gyönyörű ország.
Hogy mit nézz meg, ha erre jársz?
Budapest a főváros,
Miskolc is egy nagy város.
Sétálgass a Mátrában,
Nézz körül az országban.
Lovagolni is szeretsz?
Hortobágy a te helyed.
Mi is az a Balaton?
Fürödhetsz ott egy nagyot.
Nyisd ki a szemed és lásd a csodát,
Magyarország egy gyönyörű ország.

Koncz Kincső

Magyarország tájain
egy tengert sem láthatsz,
mezők vannak kiterítve,
erdős, szép tájak.

Balatoni naplemente:
piros, narancs, sárga,
a vizein tükröződik
az égnek színpompája.

Takács Anita

Kárpát-medencében
hegyek oltalmában
fekszik ez az ország
neve: Magyarország.

Bővizű folyók szelik,
földjeiket öntözik,
tavak díszítik,
hegyek domborítják.

Budapest a fővárosa,
minden út átmegy rajta.
A Duna is itt folyik,
amint délnek kanyarodik.

Balaton egy szép nagy tó,
Belőle ered a Sió.
Táplálja a Zala vize,
Sok nyaraló jár ide.
Tízmillió ember lakja,
sok millió látogatja.
Hírét viszik a világon,
neve: Magyarország.

Fülöp Áron

EMLÉKEK A BALLAGÓKTÓL

„Ne légy szomorú, ha búcsúzni kell, búcsúra szükség van az új találkozáshoz.”

- Emlékszel, amikor ovisok voltunk és bejöttünk megnézni a „nagy” elsősöket?
- Én nem voltam itt, de vicces elképzelni a mostani, kis elsősöket nézve, hogy ők is valakinek „nagyok”.
- Én arra emlékszem, hogy nagyon féltem az évnytit, amikor ki kellett menni.
- Az én szüleim attól féltek, hogy nem merek majd kimenni.
- Bende mellé ültem le, mert nem tudtam, hogy egy hónapig kell ott ülni.
- Kaptunk akkor krétákat is. Nagyon büszke voltam a sajátomra.
- Visszatérve az ültetésre, a múltkor mesélte Blanka, hogy amikor ő jött az osztályba Kincső és M. Luca összevesztek, hogy melyikük üljön mellé.
- Tudom, hogy nem ide tartozik, de a táblára nézve eszembe jutott, hogy mennyit vitakoztunk: ki írja fel a „vakáció” feliratot.
- Ez azóta is minden évben vita tárgya. Idén persze senki nem írta fel.
- Na, majd most én!
- Jó, addig írjuk ezt helyetted.
- Nagyon jól haladsz a felirattal, már a betűk körvonalai megvannak.

- Olyan megható volt ma a ballagás. Amikor az 5.-esek elénekelték a Csúzli-dalt, eszembe jutott az az évszakünnep, amin mi is ezt daloltuk.
- Az olimpiai dal pedig az olimpiát idézte vissza.
- Engem az olimpián megdicsértek, hogy jól ugrok.
- Én idén voltam az öcsém olimpiáján, és nagyon furcsa elképzelni, hogy három éve a mi osztályunk volt ott tunikában, fehér sapkában, nagyon izgulva.
- Nagyon rossz volt az étel az olimpián. Egyszer volt paradicsomleves meg száraz rizs, és Lehel bácsi javaslatára összeöntöttük, és úgy tűrhetőbb volt. De az idei olimpián is rossz volt, amiket ettek (elvileg).
- Haladjunk sorba. Van még valakinek emléke elsőből? Na, mindegy igazából, úgys össze-vissza az egész.
- Nekem elsőből csak a Bika-tavi kirándulásról van némi emlékem.
- Milyen jó volt, amikor még minden évben – az első iskolai napon – elment az egészséskola kirándulni!
- Fel kellene menni a tabló hátterét megfesteni, nem?
- Jó, tőlem mehetünk.
- Most néztem meg pár napja az 5.-esek előadását, és eszembe jutott, milyen jót nevetünk Andrea néni osztályának ugyanilyen előadásán, amikor „kifolyt” a patak a színről. Mai szemmel egyáltalán nem vicces.
- Vannak ilyen dolgok.
- Az év végi előadások olyan meghatározóak. Hatalmas élményt adnak!
- A másodikosnál, a Szent Erzsébetnél, három Szent Erzsébet volt, és összevesztünk, ki melyik helyszínen adja elő. A legjobb, amit mindenki akart, az arborétum volt, és persze végül eső miatt nem is volt ott előadás.
- A „József és testvérei” elég nagy égés volt. Mármint a második előadás.
- Miért?
- Hát tudod, amikor Boldinak begyulladt a szeme, és Lehel olvasta az ő József-szövegét azt hiszem, egy szék mögül, és Zoárd meg össze-vissza járkált a színpadon. Nem emlékszel?
- De, így már rémlik valami.
- Na, most már tényleg elkezdhetnénk a tablót festeni!
- Jól van.
- Mi addig folytatjuk.
- Ma a ballagáson eszembe jutott, hogy két éve az akkori nyolcadikosok ballagásán mi a Varázsfurolából énekeltünk egy dalt nekik.
- Igen, tényleg.
- A Varázsfurola nagyon jó volt!
- Meg az első komoly színdarab, az Odüsszeusz is. Nekem az nagyon különleges volt. Ott szerettem meg a színészkedést.
- Thelemakost elnevezték telemákostésztnak.
- Azért a tavalyi kabarék jobban megmaradtak az osztály nagy részében.
- A „Lepsénynél még megvolt”. Érdekes volt, hogy felfigyelt mindenki, amikor az idei osztálykiránduláson a vonat ablakából láttuk a lepsényi állomást.
- Andris az előbb elkezdett furulyázni. Hát, egy kicsit megkopott már a hajdani tudománya.
- A fiúkat, ha megkérdeznék az élményeikről, biztos, hogy minden második a focizást mondaná.
- Az óra jól jár? Csak azért kérdezem, mert mindig állítgatjuk.

- Igen, most jól jár. A múltkori tíz perces késésről már visszaállítottuk a rendes időre. Legalábbis remélem.
- Nem hiszem, hogy össze tudnám számolni, hogy hányszor állítottuk oda-vissza a falióránkat.
- Úgy gondoltuk, mennyire kiszúrunk ezzel a tanárokkal, pedig csak magunkkal sikerült.
- Pont, mint a csengőnyelvek kiszedésével.
- Az Boldi foglalkozása volt, nagyon élvezte.
- Most meg nemcsak a csengőnyelv, hanem a csengő is eltűnt.
- Kár, pedig utoljára beledughatnánk egy virágcserepbe, ahova régen tettük.
- Egész jól kezd kinézni a „vakáció” felirat.
- Ja, már csak két betű és kész van.
- Megnéztem a készülő tablóalapot. Jó lesz!
- Hát, elég nagy vita volt abból, hogy milyen legyen.
- Elegendő sok mindenből volt nagy vita a nyolc év során.
- De úgyse erre fogunk emlékezni később.
- Reméljük.
- Képzeltétek, kész a tabló alapja!
- Igen, én is láttam. Nagyon szép!
- Imádkozzunk, hogy az osztályszellem ne lopja el.
- Jaj, az osztályszellem! Aki furulyákat dobált az autók elé, meg felgyújtotta a függönyt, de úgy emlékszem, valami bögrét is eltört.
- Elegendő misztikus valaki volt, az biztos.
- Sajnos, a tablót sem tudjuk megvédeni tőle, mert nem tudjuk, ki/mi ő.
- Nem baj, majd elmondhatjuk, hogy Lepsénynél még megvolt.
- Vagyis még nem volt meg...
- Azért elegendő jó nyolc évet töltöttünk itt.
- Igen, bár akadtak problémák bőven.
- Azok mindig akadnak.
- Én szerettem ezt az osztályt!
- Én is, meg az iskolát is.
- Az osztálykirándulás szép lezárása volt az elmúlt éveknek.
- Ezen szerencsére nem volt olyan közös sírás, mint a hatodikoson.
- Még csak az kellett volna! Az egyszer is sok.
- Egyszer azért kellett, nem?
- Jó, lehet.
- Furcsa elképzelni, hogy jövőre már nem ide fogunk járni. Ti várjátok már a Regit?
- Persze! De szerintem ez az iskola sokat adott, én ezt köszönöm.
- Én is.
- Igen, igazad van. Még úgy is, hogy voltak pillanatok, amikor kevésbé voltunk elégedettek.
- Melyik kamasz elégedett teljesen az iskolájával?
- Van ilyen?
- Lehet, hogy nincs.
- Nem is lehet mindennel elégedett. De szerintem csodálatos élményekkel és tudással gazdagodtunk.
- Ez most elegendő fennkölt hangzott.
- Talán, mert az is volt.
- Na, kerekítsük már le, biztos unják már a vitánkat az olvasók.

- Jó, de kellene valami idézet a végére. Azt úgy szokták.
- Ez egy kicsit bonyolult kérdés. Valami más ötlet?
- Van a János Vitézben az a sor, hogy „elváltak egymástól, mint ágtól a levél”.
- Erre te még emlékszel?
- Igen, de csak azért, mert valaki ezt költötte át az 5.-es Petőfi-epochán.
- Az nagyon jó volt! Mármint átkölneni a János Vitéz részeit.
- Meg a versírások állattan-epochában.
- Na, találjunk már valami lezárást, mert ezt még sokáig folytathatjuk!
- De hát ez a feladat, leírni az emlékeinket, nem?
- De, viszont jóból is megárt a sok (hát még a rosszból).
- Jó, de akkor írjuk bele, hogy akinek van kérdése, azt szívesen hallgatjuk.
- Dehogyan írjuk bele!
- Jól van, csak vicceltem. De eszembe jutott egy bizonyítványvers, ami jó lehet lezáró idézetként.
- Mondjad!
- „Ne légy szomorú, ha búcsúzni kell, búcsúra szükség van az új találkozáshoz, s az új találkozás, bár percek, vagy életek múlhatnak el közben, a barátok számára bizonyosság.”

Ezeket az emlékképeket a nyolcadikosok gyűjtötték össze utolsó általános iskolai napjukon, amikor az iskolán végigsétálva elbúcsúztak a kisebb osztályoktól.

Nyolcadikosaink mellett néhány olyan szülőtársunkat is megkértük az emlékeik felidézésére, akik sok-sok évig voltak közösségünk tagjai, több gyerekük is járt ide, és most utolsó idejára gyermekük is elballag iskolánkból.

EMLEKKÉPEK 1995-2017

Avagy hány bazár és hány tálca süti?

1995 nyara. Gödöllőre költözünk. Végre találunk albéretet. Pakolás, ovikeresés legidősebb fiunknak. Nem ismerjük az ovikat. Melyik lenne jó Baláznak? Unokatestvérem, aki pedagógus végzettségű, és jó ideje Gödöllőn él, kérdésünkre kérdéssel felel:

„Mi fontosabb: az értelme vagy a lelke?”

„A lelke!” – válaszoljuk kórusban, és nem sokkal később már megyünk is beiratkozni a Gödöllői Waldorf Óvodába. Bent kellemes narancsolaj-illat fogad („a” Waldorf-illat), kedves óvónénik, de az udvar... Hepe-hupás, gödrös, itt-ott farönkök, de sehol egy hinta, mászóka.

„Nem baj, majd az oviig rendbe tesszük, kisimítjuk. Aztán kéne pár játék...” – gondolom, de Margó néni megnyugtató, hogy az udvar így jó, ahogy van.

Kicsit kételkedve nézek rá, aztán később, mikor látom, hogy a szomszédos „Ganz-ovisok” vágyakozva kukucskálnak át a kerítésen csodás játszóterük mellől, miközben a „mieink” talicskáznak, dagonyáznak a sárban és mászkálnak a farönkökön, na, ekkor már igazat adok neki.

De közben még csiszolunk padlót, falat festünk, függönyöket mosunk és gyapjúbabákat rendezgetünk. És nemcsak a padló csiszolódik, hanem mi is csiszolódunk a szülőtársakhoz, az ovihoz. És mi, akik szeptemberben családlátogatás előtt még azon tanakodtunk, vajon hova dugjuk a műanyag játékokat és a focilabdát, elrejtjük-e a tévét, kezdünk „Waldorf-szülőkké” válni.

De ez az út még nagyon hosszú: megismerjük Rudolf Steiner nevét, munkásságát (utóbbi főként Péter), előadásokat hallgatunk az antropológiáról, olvasóesteken veszünk részt, és közben takarítunk, sütit sütünk, báránycákát varrunk a bazárra, lámpásokat készítünk Szent Márton-napkor, sárkányokat Mihály-napon, felhőket nézünk a menybemeneteli kirándulásokon.

És hipp-hopp, már búcsúznak, meghatottan figyeljük, ahogy Balázs a többi kis elsőssel átbújik az „aranykapun”, kezdődik az iskola. Aztán Gergővel, később Andrissal újra az ovi.

„Mayerzsoltos” kirándulások eltévedései, Szent Mihály-napos napfelkelték, ahol rekedtre énekeljük magunkat, lefagy a lábunk, aztán vagy felbukkan a Nap, vagy nem. Márton-napi lámpák imbolgó kis fényei, százmilliónak tűnő piros szalvéta Miklós-napon, rengeteg tálca süti bazárra. Ezek az emlékképek villannak fel bennem először ebből az időszakból. Aztán az adventi spirál a megilletődött elsőssel, nem sokkal később ugyanez a lakli kiskamasszal. És a takarítások, egyre kevésbé kellemes „Waldorf-illat”-ban. Már régen nem a gyapjúbabákat rendezgetjük, hanem a szerteszóródott „tégla-krétákat”, később az örökké eltűnő „Waldorf-ceruzákat”, aztán a töltőtollakat, végül a szétesett golyóst és az egyre szagosabb tornacipőket.

És próbálunk bezsúfolódni az euritmia-terembe, látni valamit gyermekeinkből a hónap-, később évszakünnepeken. Meghatottan tapsolunk a színdarabokon, és ugyanilyen meghatottsággal olvassuk az évszáró csendesebb perceiben a bizonyítványukat. „Milyen okos és szorgalmas!” – érzékenyülünk el, és később csodálkozunk, hogy jó helyesírónak titulált gyermekünk teljes határozottsággal bizonygatja, hogy a héja az „elipszilonos jö”, mert ugye ő nem a narancs héjára, hanem a madárra gondol. (Kevésbé jó helyesírók kedvéért: mindkettő pontos „jö”-vel írandó) Aztán jólesően melegszik meg a szívünk, mikor szociális gyakorlat után évekig visszajárnak nevelőotthonos védenckeihez.

Néha elgondolkozom: vajon mi lett volna velünk, ha annak idején nem a lelkét, hanem az intellektusát tartottuk volna fontosabbnak? Ha a Waldorf helyett az egyetemi ovit választjuk? Hogy alakul vajon akkor a sorsunk? Boldogabban vagy kevésbé boldogan? Fogalmam sincs. De azt tudom: nem szeretném megpróbálni.

Hadházy Ágnes

Amikor felkértek, hogy örömmel vennék, ha írnék mint immáron az utolsó gyermekemmel is távozó szülő az itt eltöltött sok-sok évről, először nem is tudtam, hogy is fogjak hozzá. Ahogy elkezdtem gondolkodni, rengeteg szép emlék, eredmény, örömteli pillanat jött elő, és persze sok-sok leküzdött és megoldott nehézség is.

Magamról röviden annyit, hogy Veresegyházi csatlakoztunk a gödöllői iskolához, két gyermekem (Barni és Noémi – alias Nonka) fejezte be itt a 8. osztályt, és mindketten a Regionális Waldorf Gimnáziumban folytatták illetve folytatják. Budapesten dolgozom egy

nagyobb biztosítótársaságnál, ahol a termékfejlesztés és kockázatvállalás egy részéért vagyok felelős. Korcsoportban még épp félszáz alatt vagyok.

Bár Veresegyházán a fizikai lehetőségek nagyon szépek és csábítóak voltak, de az akkori szellemi környezet és hozzáállásbeli viszonyok miatt nagyobbik gyermekünk óvodáskorának közeledtével szinte azonnal elkezdtünk alternatív megoldások után nézni. Szerencsére a közelben több ilyen lehetőséget is találtunk, amik mind közősek voltak a gyermekközpontúságban, a generációs együttlétben, utánzáson és megfigyelésen keresztüli közös nevelésben, az emberi és elkötelezett pedagógusokban, az ünnepek és évforgások jelentőségében és megélésben, a közösségépítésben. Így aztán 8-10 hónapos „Waldorf-ismerkedés” után gyermekeinkkel együtt a szadai Waldorf Óvodában kezdődött kis családunk „pályafutása” a Waldorf-közösségben.

Elég hamar aktív tagjai lettünk a közösségnek, elég, ha annyit említek, hogy rengeteg munkával, utánajárással és lelkesedéssel többéves összefogás, pályázatok, szervezés után átköltözhattunk egy fantasztikus, közösen felépített, új helyre és épületbe. Az iskolába távozó gyermekeknek kicsit fájó szívvel kellett tudomásul venniük, hogy szüleik ezt igazából a jövőnek és a közösségnek csinálták, hiszen ők már nem sok időt tölthettek itt. Nagy örömünkre szolgált, hogy ezen értékeket és szellemiséget mind megtaláltuk a gödöllői Waldorf-iskolában is, s olyan osztálytanítókhoz – Ruszkai Andrea és Balogh Lehel – volt szerencsénk, akik mindketten fantasztikusan tudták a kis, megilletődött elsősöktől kezdve egészen a már kamaszodó nyolcadikosokig tanítani, vinni, kezelni, formálni, kibontakozni hagyni és végig közösségként együtt tartani a „gyermekeiket”.

A multikban végzett munka és a Waldorf-élet ugyan jelentős távolságra vannak elvileg, de megtapasztaltam, azért néhány dolog csak közös volt. Például az itteni változások kezelésében, az új körülmények elfogadásában és az azokhoz való igazodás saját kézbe vételében, másokkal való együttműködésben, vélemények meghallgatásában és mások bevonásában a döntésekbe, a szervezésben és döntéshozatali folyamatokban sokat segített a multis tapasztalat. Nos, ezekre aztán szükség is volt, hiszen valahogy úgy alakult,

hogy szinte folyamatosan valamilyen plusz szerepeket vállalhattam a közösség munkájában és életében. Voltam osztálybizalmi, SZÉK-képviselő, egyesületi vezetőségi tag, SZITÁR elnök, különböző projektek és munkacsoportok tagja.

A több mint tíz év alatt, amit az iskolában töltöttem szülőként, rengeteg minden változott. Az óvoda és iskola a kezdeti alternatív, szép felépített hősor, a belső, zártabb és a szinte ellehetetlenült finanszírozási világból mostanra kényszerűségből is alkalmazkodva átforgalmódott egy nyitott és kommunikatív, szabályozottan működő, állam által fizetett pedagógusi bérrendszerű, kisebb és gazdaságilag stabil intézménnyé. Szerencsére – és ez pokolian jó érzés – mindig volt, és van most is sok-sok aktív és lelkes szülőtárs és tanár, akik be tudtak szállni és továbbvinni a kezdeményezéseket, a vezetést, a munkát.

Szerencsére nekem sokkal inkább a rengeteg szép és kedves, sokszor örömkönyveket fakasztó emlék van a fejemben: az ünnepek, az éves beszámolók, a kirándulások, a közös készülődések és teremfelújítások (mondjuk, itt néha fájdalomkönyvek is jöttek pl. egy-egy szálkától parkettafelszedés és lerakás közben), épület- és kertszépítések, a gyermek-szülői-tanári előadások. Ahogy most készülődött nyolcadikos osztályunk az év zárásához, számtalan fotó, videó került elő. Hihetetlen volt csak egy részét is végignézni, mennyi sok szép emlék, mosoly, nevetés, örömteli együttlét, pl.:

- amikor kiszóltatták őket kis elsősként, és ők már akkor bátran, „waldorfoosan” szaladtak új és mosolygó, a nevüket kívülről tudó, kedves leendő osztálytanítójukhoz,
- amikor a hónapünnepeiken bemutatták, hol is tartunk, és miket is tanultak,
- amikor a Waldorf Olimpián nagy-nagy izgalommal, lelkesedéssel és büszkeséggel részt vettek,
- amikor sok előkészülettel járó éves munkáikat adták elő egyetemistákat simán lepipálva,
- amikor osztályon belüli helyzeteket kezeltek, megoldottak, és ahogy egymást segítették,
- amikor színdarabjaikra készültek és adták elő azokat,
- amikor osztálykirándulásaikon főztek, szerveztek és hát igazi közösségként jelen voltak.

Természetes megmaradnak a nehezebb pillanatok is az emberben. Az évtizeddel ezelőtti könyvelési „hiba”, szülői vállalási rendszer, egyéni és családi sorsok, a gazdasági válság, a gimnázium leválása, a belső és külső kommunikáció, a pedagógusi és szülői együttműködés, tanárproblémák, az épület és költözés. De nagyon jó érzés, hogy a legtöbbször pozitívan, megerősödve és megújulva tudunk kijönni.

Hihetetlen, hogy ezek közül majdnem mindenben aktívan részt vett az ember fia. Úgy gondolom, hogy nagyon sokat kaptam ettől a közösségtől, és csak remélni tudom, hogy sikerült sokat vissza is adni neki. Minden nehézség és áldozat ellenére (pl. anyagi, időbeli, szervezési, családi) egy percre sem bántam meg az akkori döntésünket. Az szerintem fontos – és ha megengeditek, talán egy jótanács is minden kezdő waldorfos szülőnek –, hogy ha hiszünk azokban az értékekben, amiért megfontoltan idehoztuk gyermekeinket, akkor tartsunk ki (nyilván vis major helyzeteket nem ide számítva). Ne ijedjünk meg, ne bizonytalanodjunk el akár néhány gyengébb eredmény, nehézség, válság vagy külsős „biztatás” hatására, bízzunk a közösségben és a gyermekünkben is. Hiszen a 8-16 év alatt olyan értékeket, szociális érzékenységet, felelősségtudatot, döntési képességet, látás- és

gondolkozásmódot kap gyermekünk, amely alapján nyugodtan bízhatunk abban, hogy ha némelyek később is, de megtalálják és elrendezik magunknak azt az életet, amelyet szeretnének élni és megélni. És a tapasztalatok szerint a waldorfosoknak még szerencséjük is van általában! Gyermkeimet látva biztos vagyok benne, hogy megérte és megéri mindez. S bár ők dönthettek szabadon, nem volt kérdés nekik, hogy Waldorf-gimnáziumban folytatják.

Örülök, hogy itt lehettem szülőként, és annak is, hogy egy kicsit még figyelemmel kísérhetem az óvoda és iskola alakulását, s néha tán még kicsit továbbra besegíthetek mint felügyelőbizottsági tag. Sok új kezdeményezés és átalakulás volt mostanában, de úgy látom és meggyőződésemm, hogy jó úton vagyunk és haladunk, lelkes szülők, szárnyaló, új erők és energiák jöttek elő megint csak.

Hasonló sok apró és nagy örömet, megható pillanatot, de áldozatot is hozni képes tehetőséget és erőt kívánok az itt maradóknak! További szép napot és éveket nektek!

Szeretettel,

Oláh Attesz

8 éve, hogy ilyentájt, életemben először beléptem a gödöllői iskolába. Senkit nem ismertem, és azt szerettem volna, ha szeptembertől mindhárom fiam itt folytatná tanulmányait. A kérés elég lehetetlennek tűnt. A következő évi elsősök felvétele szinte már lezárult Lehelnél, Andreánál sem volt túl sok hely a leendő 3.-ban, és Miklós sem tervezett létszámbővítést az őszi 5.-ben.

Valahogy mégis sikerült a reménytelen, így a váci waldorfos ovis, iskolás évek után szeptembertől a fiaink már a gödöllői padokat koptatták. Örökké hálás leszek, hogy abban a nehéz magánéleti helyzetben felvett minket az iskola, hogy az osztálytanítók gondjaikba fogadták a fiúkat és ezzel a családot. Nehéz volt nekik az iskolaváltás, mert Margótól eltekintve, aki Vácon ovis koruk óta az euritmiatanárunk volt, mindenki idegen volt számukra, de aztán mindhárman úgy ballagtak el az iskolából, hogy igazán jó barátaik is lettek.

Kezdetben hoztam-vittem őket, így nekem is sok alkalmam volt, hogy gyorsalpalón ismerkedjek a szülőtársakkal, behozva az itt kihagyott ovis-iskolás éveket. Nagyon szerencsésnek érzem magam, hogy ennyire „nekem való” szülőtársakkal sodort össze a sors, akik befogadtak, akikre később is számíthattam mindennapi apróságokban, akik az első húsvevőim és támogatóim lettek, akik ott voltak mellettünk és segítettek, mikor a férjemet súlyos baleset érte. A fiúk ballagása, a többi szülőtől való elválás nekem is nehéz volt, most meg főleg nehéznek ígérkezik, mivel többet már nem járunk majd ebbe az iskolába, bár a kislányuk még csak elsős, de ő már újra Vácon kezdett.

Közben ugyanis kiköltöztünk a tanyánkra, Nógrád megyébe, így az utolsó 5 év mindennapos maratoni iskolába járássá változott (napi 4-4,5 óra tömegközlekedést jelentve). Rendszeresen felvetődött a kérdés, hogy van-e értelme akármilyen jó osztályért, jó tanárért, jó iskoláért ennyi időt utazni nap mint nap. És végül mindegyik fiúnk a végéig kitartott. Mire megjelenik a Dióhéj, már mindannyiunknak csak rossz emlék lesz az 5.30-as indulás, az este 6-7 órás érkezés, ami között épp csak aludni, enni volt idő. Jövőre egy éven át újra egy helyre jár majd a három fiú, a Regibe, ahova elég egy órával később indulni, és ahonnan sokkal korábban lehet hazaérni. De az évszakünnepeken ülve, az éves színdarabokat nézve, majd a fiúk nyolcadikos éves munka előadásai mindig megerősítettek, hogy mindent összevetve sem tudok/tudtam nekik jobb megoldást nyújtani az iskola kérdésében. És jó helyen voltak. A valós kertművelés, a szuper euritmia, a szabadvallás, az ünnepek, a kézművesség, a kézimunka, a rajz, az ének az általunk érintett osztályokban valós művészeti nevelést adott az ígért Waldorf-keretek közepette. A Zeneház, a cirkusztábor, a Termék-táborok, a néptánc, a gyógyeuritmia stb. sok, általam megélt Waldorf-intézményben szintén csak álom.

Persze, itt is voltak és biztos lesznek is nehézségek, de összesen eddig 5 Waldorf-intézményben voltam/vagyok érintett, és sok mindent megéltem, láttam. 8 éve Gödöllőn nem kicsi anyagi probléma volt, aminek terheit még most is nyögi a közösség. Az épület kérdése itt is újra és újra probléma, a tanárok sem mindig olyanok voltak, akik a szülői elvárásoknak mindenben megfeleltek volna, az egyesületi forma is nehéz műfaj, és egyáltalán: egy Waldorf mint intézmény mindig rejt új s újabb nehézségeket, kihívásokat minden résztvevő számára.

De itt már „csak szülő” voltam. Tanulva a váci (a családi életet is kockára tévő, túl sokat beleadó) jelenlétből, itt már szándékosan mérsékeltem a jelenlétem. Igyekeztem a rám eső részt teljesíteni, de a 8 év alatt soha nem tartoztam azok közé, akik a válsághelyzeteket megpróbálták kezelni, akik a megoldásokon dolgoztak. Soha nem vettem részt a folyosói pletykákban, és bár így értek néha nagy meglepetések, de így boldog és elégedett szülő tudtam maradni, ami nem kis könnyebbséget jelentett, mivel az életem ebben a 8 évben más színtereken tartogatott kihívásokat. Mégis, ami zavart, azért mindig tudtam tenni, tudtam, kivel kell megbeszélni; ami tetszett, annak tudtam örülni, és értékelni tudom máig, hogy kik és mit tettek az iskoláért.

Jó volt, hogy a gimiből letanítottak a tanárok a 7-8- ba. Fájdalmas volt, mikor a gim szétetett, és sok tanár elment. Szülőként borzasztó, mikor Miklós osztálya a sok bizonytalanság közepette nem együtt folytatta a Regiben, hanem szétszéledt. Jó volt egy hospitálás keretében nemcsak a gyerek szűrőjén át megélni, hogy a kémia-, fizikaoktatás már inkább gimis hangulatú, töménységű, ami akár soknak is mondható, de ugyanakkor kicsi ízelítőt is ad a középiskolai színvonalból.

Nagyon megnyugtató, hogy például Lehel azt csinálta 8 éven át, amit a felvételi beszélgetésen ígért, és hogy a gyerekek olyanok lettek, amilyenek emlékeim szerint szeretne volna, hogy majd nyolcadikra legyenek. Persze, ez sokszor a tárgyi tanulnivalók rovására valósult meg, de én soha nem éreztem, hogy itt bármelyik fiam keveset tanult volna. Sőt! Olyan sokat változtak, olyan sok mindent tanultak, hogy fel sem tudom sorolni. Az éves munka előadások, a színdarabok voltak a legerősebb képek nekem.

Mikor kicsit kívülről szemlélve fedezhettem fel, hogy ez vagy az a részlet melyik tanár hatása. Hogy kitől mit kaptak az életre szóló hátizsákjukba. És még sorolhatnám a 8 év élményeit, de most félbehagynom.

Köszönöm, hogy ide járhattunk! Köszönöm a fiúk és a magam nevében is! Engem is átfórmáltak az itt töltött évek.

Póth Virág

GIMNÁZIUMI ÉLET

„HOGYAN LEHET AZ EREDETI ESZMÉT A MAI KORNAK MEGFELELŐEN MEGVALÓSÍTANI, HOGYAN TUDJUK MEGTALÁLNI AZT, AMI NEM HAGY BEALUDNI, AMI NEM LESZ WALDORF-DOGMA?”

Bemutatjuk a Göllner Mária Waldorf Gimnázium
leendő kilencedikes osztálykísérőit

Különleges, szép pillanat számunkra, hogy a következő tanévben három régi, gödöllői tanárunk vállalta el a Regionális Gimnázium induló kilencedik osztályainak kíséretét. Mindhárman meghatározó egyéniségükkel oszlopos tagjai voltak a gimnáziumi tagozatunknak, György Imre kézművestanárként és osztálykísérőként segítette a gimnáziumi tagozatunk alapítását, majd sok éven át közvetítette a diákoknak a fa, a réz és a kő megmunkálásának szépségét. Ugyancsak sok éven át gyarapította diákjaink ismereteit Buga Emő angol-magyar-dráma szakos tanárként, Buth Viki pedig matematika-filozófia szakos tanárként egyengette felnőtté válásuk útját. Gödöllő legmeghittebb kávézójában, a – közösségünkhöz is kötődő – Caravellában találkoztunk egy hosszú, mély beszélgetésre, melynek során képet kaphatunk életútjukról, terveikről, tapasztalataikról, a Regionális Gimnázium működéséről.

Hogyan indult a pályátok, mindig is tanárok szerettetek volna lenni?

Emő: Nem tudom, hogy mindig is tanár szerettem volna-e lenni, mert nagyon sokáig nem tudtam, hogy mit is akarok igazán. De arra emlékszem, hogy az unokatestvéreimmel iskolásat játszottunk, sőt volt olyan is, hogy az unokatestvéreim nem akartak játszani és a plüss állatokat raktam sorba.

Egyetemre magyar-angol szakra jártam Pécsre. Igazából azért mentem ide, mert irodalmat szerettem volna tanulni, de hogy mit is akarok ezzel kezdeni, azt akkor még nem tudtam. Az én időmben még

két szakra kellett jelentkezni, szóba jött a művészettörténet is, de végül az angolt választottam. Harmadéves voltam, amikor megismertem a drámapedagógiát Kaposi Laci egyik kurzusán – itt ismertem meg Farkas-Molnár Juditot is –, ami valójában gödöllői kötődésű, hiszen Laci vezetésével itt működött a Kerekasztal Színházi-Nevelési Társulás az akkori Művelődési Központban. Annyira megtetszett, hogy jelentkeztem hozzájuk, és negyedéves koromban kiváltottam a vállalkozói engedélyt, hogy színész-drámatanárként dolgozhassak egy évet. Majd sikerült lediplomáznom és Pestre költöztem, ahol nyelviskolákban tanítottam angolt. Aztán férjhez

mentem, megszülettek a gyermekeim, és a nyelviskolás lét nem volt annyira kedvező a növekvő gyerekek szempontjából.

Törtém a fejem, hogy el kéne helyezkedni egy iskolában. Egy délutáni séta során összehívtam Gödöllőn Judittal, aki elmesélte, hogy egy Waldorf-iskolában tanít, ahol épp ekkor volt a nyitó Konferencia és angoltanárt kerestek az érettségiző osztályhoz, Kóhalmi Ákos első osztályához. Bementem a Konferenciába, ahol beültetek egy nagy körbe... Végül megkaptam az állást, ami nagyon nehéz indulás volt, mert nem tanítottam előtte Waldorf-iskolában, és nem tanítottam még kamaszokat sem. A kezdeti nehézségek ellenére nagyon-nagyon jó volt, valamit sikerült megtalálni azokkal a gyerekekkel, óriási nyitottsággal fogadtak. Tudtam nekik adni valamit, amittől nagyon jól alakult a történetünk. Közben felszabadult egyre több angolóra is, és megkaptam a Konferenciától a bizalmat, hogy átvegyem ezeket.

Valamit Te is kaphattál, hogy azóta is elkötelezett vagy a Waldorf-pedagógia iránt.

Nagyon lassan kerültem ebbe bele, sokáig eléggé kívül voltam. Rengeteg meghatározó élményem volt ez alatt a sok év alatt Gödöllőn. Például amikor először részt vettem az adventi kerten, olyan mélyre ment bennem, amit azelőtt nem tapasztaltam még meg: nem nagyon tudtam korábban mit kezdeni az ünnepekkel.

Imre, Te hogyan kerültél a tanári pályára?

Igazából soha nem akartam tanár lenni, mert iskolásként a „tanár” olyan volt számomra, mint egy meg nem érinthető, felsőbb hatalom. Vertek az iskolában, vertek otthon is, és inkább a gyerekekkel voltam jóban. Arra vezethetem vissza a tanárságot, hogy vannak olyan gyerekek, akik inkább a kisebbekkel barátkoznak. Én velük játszottam szívesen és irányítottam őket. Korcsolyapályát csináltunk a ház előtt vagy bunkert építettünk. Talán ezért lettem Waldorf-tanár, mert egyébként az első szakmám vasöntő. Egy évet öntödében dolgoztam, de dolgoztam a Távközlési Kutatóintézetben is, miután átkerültem – pontosabban átszöktem – a nyolcvanas évek végén Erdélyből Magyarországra.

Hogyan lesz egy vasöntőből Waldorf-tanár?

Én nem vagyok egy olyan tanár, aki elméletet tanít, nem úgy tanítok, hogy elmondok valamit, hanem azáltal, hogy csinálom valamit. Így tanulja meg mindenki a saját módján, tempójában azt, amit szeretnék.

Nem érzem magam „tanár-tanárnak”, aki ki-tanulta ezt, és csak azért tanult, hogy tanár legyen belőle. Még a távközlési hivatalnál többen is mondták, hogy én többre vagyok képes, mint egy hivatalnok. A könyvtáros leselejtezte a szótárakat, és elkezdtem németül tanulni autodidakta módon. Jókaitól olvastam akkoriban egy könyvet, és az állt benne, hogy hagyd magad sodorni az árral, mert ha nem hagyod, ha „rugódozol” a sor-

sod ellen, akkor összetöröd magad jobban, mintha hagynád. Én azért vagyok az, aki vagyok, mert hagytam magam sodortatni a sorssal egy kicsit, nem álltam mindig el-lent. Ez pontosan azt jelenti, hogy megpróbáltam azt is, hogy nem azt csinálom, amit csinálnom kell. Ha kilépek egy helyzetből, akkor egy másik helyzetben, egy másik munkahelyen csinálhatok bármit, végül mégis azt kell csinálnom, amire hivatott vagyok.

Ezek szerint akkor hivatásnak éled meg a kézművesség-tanítást?

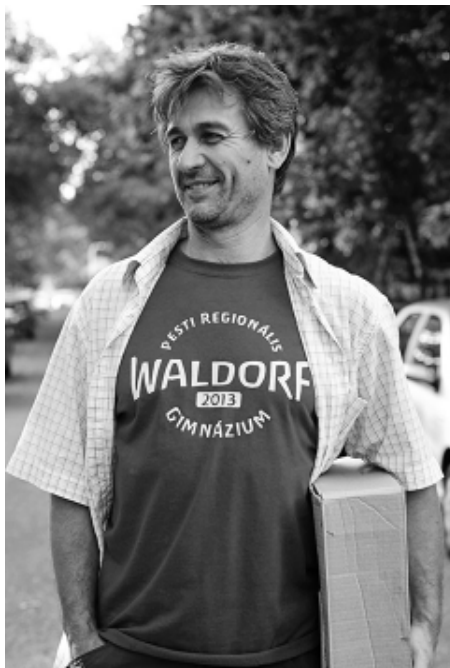
Talán erre lennék hivatott, de úgy látom, hogy egyre kevésbé van szükség erre a mai világban. Nem tudom úgy képviselni, mint ahogy kellene, mert mások a gyerekek, nekem is változnom kell, és nehezemre esik. Nehezebb most, mint amikor Gödöllőn tanítottam, amikor is, ha nem tudtam, mit fogok tanítani, pár perc alatt meg tudott születni bennem, hogy mit is fogok egy adott osztállyal csinálni, a gyerekek pedig csinálták. Ez pontosan 17 évvel ezelőtt volt.

Miben változtak azóta a mai gyerekek?

Teljesen megváltozott a világ azóta, és nekünk nehezebb dolgunk van. Meg lehet oldani, csak nagyon nehéz, mert úgy bele vannak kapaszkodva az információs eszközökbe, hogy nem szakadnak le róla. Le kell rakatni velük, hogy bele tudjanak mélyedni abba a folyamatba, ami ott, az órán történik, hogy maguk is tudjanak teremteni. Rá kell bírni őket, hogy egy kicsit szálljanak le a kütyükről, mert az csak egy segédeszköz. Azáltal nem tudnak alkotni, hogy csak fogyasztanak.

Itt kezdte Gödöllőn közel 20 éve, majd más utat választottál, de utána kétszer is visszatértél a tanársághoz. Mi az, ami itt tart?

Készítettek a diákok egy kisfilmet a Regiben, amivel két szóban kellett jellemezni, hogy miért vagyunk ott. És én azt feleltem, hogy „nincs jobb”, nem tudok jobbat.

Megfordultam egy pár munkahelyen, és itt nagyon jó, hogy nincs egy főnök, aki megmondja, mit csináljunk. Hogyan kerül a kapcsolatba a Waldorf-pedagógiával?

A Távközlési Hivatalban nagyon nem volt feladat, és mivel fizikai munkát végeztem addig egész életemben, nem tudtam megérteni, hogy az emberek úgy dolgoznak, hogy valójában nem dolgoznak, nem csinálnak semmit, és ezért még pénzt is kapnak.

Az egyik kollégám testvére a solymári óvodában dolgozott. Odaköltöztem hozzájuk, és egyszer épp játszottam a gyerekükkel, amikor azt mondta, hogy a Waldorf-pedagógia nekem való. Fogalmam sem volt róla, hogy mi az, de miután meséltek róla, elhatároztam, hogy jelentkezem a tanárképzésre. Az első felvételin – Vekerdy Tamásnál és Fuchs úrnál, a witten-anneni képzés vezetőjénél – elutasítottak azzal az indokkal, hogy meg kell tanulnom né-

metül. El is végeztem egy gyorsalpalót, végül második alkalommal felvettek. Az első év elvégzése után Solymáron kimentem – a képzés részeként – Németországba, a witten-anneni Waldorf-képzésre, eredetileg hogy gyógypedagógiát tanuljak. Vonzott azonban a jobb élet lehetősége is, nagyon nehezen lehetett itthon boldogulni akkoriban. Végül elvégeztem az iskolát, mellette sokat dolgoztam feketén is, és le-diplomáztam. Nem az volt a lényeg, hogy tanuljunk, hanem hogy „csináljuk meg” – „Jeder schafft's”, mondják a németek –, vagyis mindenkinek, aki akarta, sikerül elvégeznie.

Amikor kimentem, bekerültem egy fogytékos gyerekek otthonába, de nagyon nem tudtam velük mit kezdeni, és az ígért németkurzus sem indult. Nagyon elkeseredtem, és haza akartam jönni. Végül maradtam, és megcsináltam a gyógypedagógiai gyakorlatom, közben pedig az alkalmi munkáim alatt megtanultam németül. Nem akartam tovább gyógypedagógiával foglalkozni, úgy éreztem, hogy nekem valamit működnöm kell, kezdeni valamit a kezeimmel, így kerültem át a kézműves szakra. Ott először portfóliót kértek tőlem a korábbi munkáimról, de nekem olyan nem volt. Egy másik tanár viszont fogadott, aki épp fakanalat faragott a diákokkal. Két óra alatt megcsináltam, és a kezébe nyomtam. Erre ő azt mondta, rendben, maradhatok a szakon. Közben találkoztam az első feleségemmel, és ott született a legidősebb fiam a herdeckei antropozófus kórházban.

Viki, Téged mi hívott a tanári pályára?

Én sem akartam soha tanár lenni. Kamaszkoromban nem nagyon tudtam, hogy mit kezdjek magammal. Nagyon megrettentem attól, hogy 40-50 évig majd ugyanazt kell csinálnom, és az majd milyen unalmas lesz. A szüleim egy gyárban dolgoztak, viszonylag jó beosztásban, de akkor is azt láttam, hogy ez egy olyan taposómalom, amibe biztosan nem akarok belekerülni.

Alaptermészetemből és családi indítástól nem volt elég bátorságom ahhoz, hogy valamilyen igazán merész dologba kezdjek. Nagyon sokáig gondolkodtam azon, hogy felvételizek az Iparművészeti Egyetemre. De annyira vidéki helyről jöttem – Galgamácsán nőttem fel, és az aszódi gimnáziumba jártam –, és semmilyen lehetőségem nem volt felvételi előkészítőre vagy kézműves szakkörre, amire nagyon vágytam volna.

Matekból mindig jó voltam, jártam versenyekre is, és úgy alakult, hogy felvételi nélkül felvettek a debreceni egyetemre, matematikus szakra. Nagy dolog volt ez akkor, nem is tudtam megbecsülni soha. El is kezdtem végezni a szakot, de kb. egyfélév után rájöttem, hogy ez biztosan nem nekem való. Nagyon hiányoztak még azok az órák is, amiket nem szerettem. Körülnéztem és becsöppentem a filozófiáorákra. Másodévtől aztán átmentem tanár szakra és mellette felvettem a filozófia szakot. Így vittem párhuzamosan a kettőt, majd sorban születtek a gyermekeim. Gödöllőre mi kifejezetten a Waldorf-iskola miatt jöttünk az egyetem után. Körbejártuk, hogy hol van olyan iskola, ahol már gimnázium is van.

Mondjuk el bátran, hogy amikor szerveztük a gimnáziumot, Te ott voltál a potenciális tanárjelöltek között végtelen fiatalsággal, lelkesedéssel, nagyonszimpatikus voltál mindannyiunknak.

Ez akkor volt, amikor még azt sem tudtam, hogy mi fán terem a matematika-tanítás, ekkortájt még ötödéves voltam Debrecenben. Nagyon meghatározó élmény volt ez nekem akkor itt, Gödöllőn. Jártam akkor már több Waldorf-iskolában is, de itt éreztem azt, hogy hazajöttem, annak ellenére, hogy nagyon hideg volt. Le volt zárva a fél iskola, és Víz Miklós dzsekiben várt bennünket, fogott kezét mindenkivel a második emeleten. Nagy élmény volt számomra az is, amikor Héjja Zsuzsáké szerveztek egy összejevetelt a leendő gimnázium-

mal kapcsolatban, és Reinhard Wallmann tartott egy előadást a szív kialakulásáról, majd festettünk is, és tudtam, hogy nekem ide kell jönni. Nem is arra gondoltam először, hogy majd én itt tanítani fogok, hanem hogy a gyerekeimet ide járatom majd.

Végül aztán azóta is maradtál.

Olyannyira, hogy állami iskolában csak a gyakorló tanítás során tanítottam, majd két osztályt kaptam még pár hónapra. De aztán rögtön a Waldorfban kezdtem tanítani, és azóta is itt vagyok.

Milyen út vezetett Benneteket a Regibe?

Viki: Amikor a legkisebb gyermekem születése után visszamentem dolgozni 2010-ben, akkor már lehetett érezni, hogy nagy gondok vannak a gimiben Gödöllőn. Kellett volna egy nagy megújulás, rengeteg pénz, új tanárok. Tagja voltam még a VTK-nak is egy évig, ami engem abban a nehéz idő-

szakban nagyon kikészített. Akkoriban került bevezetésre a SziTár rendszer, nagyon sok szülő nem értett vele egyet.

Egyre nagyobb lett a gyerekek között a gimnáziumi tagozaton az elvándorlás, egyre kevesebb volt a gyerek. Ekkoriban indult a kezdeményezés a Regionális Gimnáziummal kapcsolatban (aminek már jóval korábban is volt előzménye még a fóti iskolával, de az akkor nem jött össze).

Tudtuk, hogy ez az utolsó évünk itt, Gödöllőn, és közben zajlott a Regionális Gimnázium megalakulása. Bennem nagyon nagy kérdőjelek voltak, hogy átmenjek-e. Eleve a napi utazás 1,5 órát elvesz az életemből, és akkor még nagyon kicsik voltak a gyerekeim. Nagyon nehéz volt számomra, hogy nem vagyok a közelükben. Hiszek abban, hogy egy iskola akkor lenne igazán szép, ha óvodától érettségiig együtt lehetne min-denki.

Végül jelentkeztem a Regibe. Szerettem volna, hogy legyen egy teljes állásom, ami az első évben nem sikerült, így fél állásban a Fóti Waldorf Iskolában is dolgoztam még. Közben hívtak Gödöllőn is egy állami iskolába, és akkor komolyan mérlegelnem kellett, hogy itt, a közelben maradjak-e, vagy válasszam a Waldorfot a „világ végén”. Végül elkezdtem tanítani a Regiben, de nagyon őszintén elmondtam az egyhetes alakuló csapatépítésen Nemesvámoson, hogy sok bennem az ellenérzés, és igazából nem hiszek annyira benne.

Én az emberek – a kollégák – miatt mentem oda, és a gyerekek miatt. Azóta már persze nem vagyok annyira ellenálló.

Emő: Én is szemtanúja voltam annak, ahogy leépül a gimnázium, ahogy elfogynak a gyerekek. Az utolsó évben kaptam meg az első olyan osztályt, ahol magyart taníthattam. Év elején több mint húszan voltak, ami félévre drasztikusan lecsökkent 12-re. Borzasztó volt. Szép lassan megszűletett a döntés, hogy itt megszűnik a gimnázium, és hogy innen menni kell. Nagyon sok fájdalom volt bennem, harag, értetlenség, és hogy én ezt nem akarom. Aztán Kálózi Attila odajött hozzám, hogy vállalkoz-e vele osztálykísérést a Regiben, és akkor már nagyon kötődtem ahhoz a „maradvány” 10. osztályhoz, így igent mondtam.

A lendületet végül pedig Katrin adta, aki hihetetlenül bölcsen azt mondta – egy gimnáziumi fórum után –, hogy higgyem el, ez csak jó lehet, mert ha a vékony gallyakat összefogod, akkor azokat nem lehet eltörni; a vékony pálcikákat egyenként könnyű elpattintani, de ha egyben vannak, akkor nagyon nehéz. Az, hogy sok iskola összefog, és ezekből érkeznek a gyerekek, lehet az egyetlen kiút azokból a problémákból, amikkel mi, Gödöllőn az utolsó években szembesültünk. Ennek ellenére Nemesvámoson, a tanévkezdő csapatépítésen, ahol a többi tanár részéről egy nagy adag lelkesedéssel találkoztunk, mi, gödöllőiek

egy külön csoportot alkottunk. Ezt jól szimbolizálta az a feladat is, amikor egy képzeletbeli térben el kellett helyezkednünk a középponthoz képest aszerint, ahogy éppen az akkori folyamatban éreztük magunkat, és mi, gödöllőiek hátat fordítottunk. A gödöllői iskola a mai napig nagyon családias, és ezt sokaktól hallani. Nagyon kevés olyan Waldorf-iskolát tudnak mondani, ahol az a fajta bensőséges hangulat uralkodik, ami itt, Gödöllőn.

Imre: És most is megvan, ahányszor be-megyek.

Viki: Vekerdy Dani – akit alig ismernek itt, és csak egy kicsit tanított itt, a gimiben – azt mondta, hogy ahányszor Gödöllőre jön, mindig odamennek hozzá, köszönnek neki, megkérdezik, hogy van, hogy érzi magát; és ez nem egy álszeretet. Ide mindenki szívesen jön.

A gödöllői gyökerek egyfajta összetartó erőt jelentenek számotokra?

Viki: Természetesen kialakultak azóta új kapcsolatok is, de ha bármi bajunk vagy örömünk van, mindig egymáshoz fordulunk.

Emő: Annak az élménye, hogy egy helyről jövünk, hogy hozzuk magunkkal azt, ami fájdalomból vagy közös élményből épült – a Szentivánéji álomtól kezdve a Csongor és Tündén át a reggeli kézfogásig –, az nagyon meghatározó.

Imre: Ez velünk van, nem tudja elvenni senki tőlünk. Veled (az interjú készítőjével –szerk.) is ketten voltunk annak idején a gimnázium indításakor, ez azóta is olyan, mint egy testvéri szál közöttünk. Szívesen látunk a Regiben is mint családtagot.

Jövőre hárman lesztek osztálykísérők, mindhárman régi gödöllőiek. Vannak-e már terveitek a közös munkát illetően?

Viki: Nem szeretnénk az utolsó milliméterig megtervezni mindent.

Emő: Alapvetően nagyon intuitívak vagyunk. Ugyanakkor nagyon szép kép – bár Vikinek ez nem nagyon tetszik –, hogy a kéz, a szív és a fej találkozik a mi hármunkban. Persze, ez nem teljesen igaz, mert Vikiben – matek-filozófia szakosként – is nagyon sok a szív.

Természetesen mindhármunkban van mind a három elemből.

Imre: Én már nagyon várom, hogy művészettörténetet tanítsak az osztályomnak.

Mi készítetett Benneteket arra, hogy osztályt vállaltatok?

Viki: Igazság szerint már régen megbeszéltük Emővel, hogy szeretnénk együtt osztálykísérők lenni, de még egy évet akartunk ezzel várni. Most megkaptam egy évre a 13. osztályt, Imre osztálya pedig jövőre lenne 13.-os. Sokáig kerestük a megfelelő osztálykísérőket, de nem nagyon volt rá jelentkező. Végül bejött a képbe a párom, Krisztián, akinek lehetősége adódott itt, Gödöllőn osztályt vállalnia. Az osztálykísérés egy jóval nagyobb leterheltséget jelent, mint szaktanárként tanítani. A gyermekeim pedig még túl kicsik ahhoz, hogy egyedül otthon legyenek, így, ha Krisztián ideköltözik, nagyon sokat tud majd nekem segíteni, nyugodt szívvel ott tudok majd maradni, mondjuk, egy szülőest-próbán. Amikor kiderült, hogy Krisztián megkapja az osztályt itt, Gödöllőn, Emővel jelentkeztünk az osztálykísérésre.

Imre: Mi most ketten vagyunk Béldi Melindával osztálykísérők. Melinda maximálisan jól csinálja ezt, én már amúgy is ki akartam próbálni magam egyedül. Az osztályom nagyon ragaszkodik hozzám, de Melinda annyira lelkes, és annyira mindenre van figyelme, hogy én nem nagyon tudok mit csinálni mellette. Nem szeretnék részt venni majd a tizenharmadikos nagy köszönetésekben sem, mert úgy érzem, hogy ez az osztály nem az én érdemem.

Mindhárman belekóstoltatok már az osztálykísérésbe. Mi az, amit másképp szeretnétek csinálni?

Viki: Én még soha nem voltam induló osztálynak az osztálykísérője, és Emő sem, Imre pedig párban (és hajdanán, a gimnázium indulásakor Gödöllőn – szerk.). Nagyon izgalmas és nagy kihívás számomra, hogy kilencediktől viszek majd osztályt, ami egészen más, mint egy olyan osztályt átvenni, akik nagyjából már egyben vannak. Az összekovácsolás lesz a legnagyobb feladat, ezt látjuk a mostani osztályoknál.

Vannak erre terveitek?

Imre: Folyamatában majd kialakítjuk a legjobb tudásunk szerint.

Viki: Sok programot szeretnénk majd szervezni közösségként az iskolában.

Emő: Ugyanakkor nagyon fontos az évfolyam is. Attól lesz izgalmas ez az egész, hogy van, amikor az osztályban gondolkodunk és ők az „én gyerekeim”, és van, amikor évfolyamban gondolkodunk, akkor pedig a „mi gyerekeink”-ről van szó.

Hogyan tartjátok majd a kapcsolatot egymással?

Viki: Erre nagyon figyelnek a vezetőségben, amióta párhuzamos osztályok vannak: órarendben szerepel egy olyan óra, amikor a három osztálykísérő találkozik, és teljes mértékben az évfolyam ügyeivel tud foglalkozni.

Milyen összetételűek az osztályok?

Viki: Alapvetően a négy anyaiskolából érkezett kb. 50-60 gyerek, többen érkeztek más Waldorf-iskolából – olyan helyről is, ahol nincs gimnázium –, és kb. 8 gyerek jön teljesen kívülről, de van köztük olyan is, aki korábban waldorfos volt. Nagyon kevés olyan diák van, akinek korábban egyáltalán nem volt Waldorf-kötődése.

Emellett működik a diákoknál egyéni mentor-rendszer is?

Imre: Tizediktől választhatnak mentort a gyerekek. Kilencedikben még nem ismerik a tanárokat, és inkább egymással vannak elfoglalva.

Viki: Olyannyira egymásba vannak feledkezve kilencedikben, hogy tizedikre lesz igényük csak mentort választani. Ezzel egyre nagyobb bajban vagyunk, mert olyan sok diák van, hogy egészséges lélekkel és fizikailag sem lehet ennyit mentorálni.

Emő: Igazából egy teljes állást kitenne a mentorálás.

Viki: Pedig ebben lehetnének Waldorf-iskolaként nagyon jók, és iszonyatosan nagy szükség van rá.

Hogyan tudjátok ezt a nagy létszámot uralni?

Viki: Nagyon nehezen. Teljesen átstrukturálódott a tanár-diák viszony, aminek van jó és rossz oldala is. Nagyon szép, hogy vannak erős kötődések, amikor az az érzésünk, hogy olyasmit mondanak el, amit a szüleiknek nem. Ez nagyon megtisztelő és nagyon jó, hogy tudunk ilyet is nyújtani. A hátránya viszont az, hogy előfordul, a folyosón nem köszönnek, mert nem ismernek. Nagyon hiányzik az, ami Gödöllőn volt: még ha nem is tanítottam minden gyereket, de név szerint ismertem mindenkit. Itt én sem ismerem mindenkit, és sokan nem ismernek engem sem.

Ugyanakkor sokkal több lehetőség van a differenciálásra, akár három különböző szint megszervezésére egy adott tantárgyon belül.

Viki: Igen, persze, de nagyon kell vigyázni, mert itt könnyen elvesz a Waldorf-pedagógia sajátossága, miszerint mindenki tanuljon együtt, tanulja meg mindenki a másikat tolerálni, tudják egymást segíteni, elviselni. Nem szabad mindenben differenciálni őket, mert elvesz ez az érték.

Milyen tantárgyon belül maradnak a diákok együtt?

Viki: A művészeti, irodalom-, történelemórák – ami nem készségtárgy –, és nagyon harcolok, hogy legalább a matekepochák egy részén is együtt legyenek még.

Jó híre van az évkezdést megelőző programoknak, gólyatábornak: meséljetelek erről egy kicsit!

Emő: Május 25-én volt a gólyanap. Már hagyomány az iskolában, hogy a kilencedikesek egy népdal-műsorral készülnek a leendő kilencedikesek számára, akik jövőre állnak majd a dobogón. Thurnay Balázs nagyon jól csinálja ezt, világzene stílusban, hangszerekkel, egyéni hangszerelésben feldolgozva a dalokat, szólókkal – nagyon minőségi, zseniális az egész.

Viki: Amikor 90 gyerek együtt énekel, annak óriási ereje van.

Emő: Szó sincs arról, hogy nálunk valaki nem szeretne népdalt énekelni; hihetetlen hatása van annak, amit Balázs csinál velük. Nemhogy vonakodnának tőle, inkább várják ezt az eseményt. Ezen a napon aztán a kilencedikesek műsora után összekeverjük a gólyákat és hat csoportba osztjuk őket. Különböző feladatokat kell közösen teljesíteniük, ismerkednek egymással, bejárják az épületet. Az egész napot diákjaink – 9-12. osztályosok – szervezik és vezetik.

Viki: Egymással versengenek, hogy ki legyen ebben részt, jelentkeznek a feladatokra, nekünk ezzel egyáltalán nincs dolgunk, és nagyon jól működik így. Mindeközben mi a szülőkkel egy kis fórumot tartunk, beszélgetünk. Feltehetik a kérdéseiket, és egyúttal mi is bemutatkozunk. Ekkor még teljesen vegyesen vannak a gyerekek, augusztus utolsó hetében pedig szervezünk számukra egy ötnapos gólyatábort, hétfőtől péntekig. Most már a harmadik éve lesz ez Pusztamaróton, egy erdő közepén, ahova szintén a már idejárt diákjaink jönnek segítenek. Persze, a tanárok közül is jön az, aki csak tud. Ez egyrészt egy csapat-összekovácsoló alkalom, másrészt pedig azért is rendezzük, hogy mi is megismerjük a gyerekeket, hiszen ekkor még mindig nincsenek osztályokra bontva.

Emő: A gólyatáborban találkozunk velük először kicsit közelebről, csapatonként, forgó rendszerben; ők is először töltenek egymással hosszabb időt együtt. Utána, amikor megérkeznek az iskolába, az első hét még mindig úgy telik, hogy névsor szerint osztjuk őket három osztályra, így vesznek részt a különböző foglalkozásokon. Ekkor még nem tartunk órákat, hanem inkább ún. bevezető foglalkozásokat, például tanulásmódszertant. De ezen a héten már meg lehet őket figyelni iskolai környezetben, tanórákon is, mert ez is egy fontos szempont az osztályok kiválasztásánál, összetételénél. Az első hét végén, az átmeneti időszak után leülünk és összerakjuk a gólyatábor és a hét tapasztalatait, és megpróbáljuk ez alapján kialakítani az azonos súlycsoportú osztályokat.

Imre: Mindent nézünk: a hangadókat, temperamentumokat, erősségeket, gyengeségeket, kik a vezetők, ki kihez tud kötődni. Arra törekszünk, hogy ezek nagyjából egyensúlyban legyenek.

Ha visszanéztek az elmúlt egy-két év tapasztalataira, bevált ez?

Viki: Igen! Nagyon érdekes módon, ahhoz képest, hogy megpróbáljuk őket egyenletesen elosztani, nagyon különböző karakterű osztályok jönnek létre. Úgy látom, hogy tízedikre összekovácsolódik nagyjából minden csapat. Egyetlen egy esetről tudok, amikor át kellett valakit tenni egy másik osztályba; ettől eltekintve nagyon bevált eddig ez a módszer.

Nagyon izgalmas projektekről lehet hallani a Regiben. Mi az, ami várható kilencedikben?

Viki: A projekthét, ami mindenkinek szól, amely a gödöllői kísérleti epocha folytatása. Az év végén van a mezőgazdasági gyakorlat, és ami meghatározó, ez az a bizonyos népdalest, amire sokat készülnek az év folyamán.

Emő: Ezt megelőzi, hogy előtte népdalvizsgát kell tenniük egyénileg, és énekelniük kell a többiek előtt.

Imre: Húznak a listából, és hat népdalt kell elénekelniük a saját osztályuk előtt.

Emő: Van, aki nagyon fél tőle, és nem vállalja be. Balázs szokott olyan engedményt tenni, hogy hangszeren is elő lehet adni a dalt, vagy segítőkké is lehet énekelni. Gyönyörű, ahogy ilyenkor támogatják egymást! Ez például nagyon jó az osztályközösség összekovácsolása szempontjából: együtt izgulnak azért, aki éppen kiáll az osztály elé, ugyanakkor mindenkinek van lehetősége arra, hogy mutasson magából valamit, ami a nyüzsgő kilencedikes létben elég ritka alkalom.

Viki: Nagyon nagy kihívás egyáltalán számukra, hogy ezt a gimis létet megélik. Például azt, hogy mindent maguknak kell intézniük, jegyzetelniük kell az órákon, pótolniuk kell, ha hiányoztak, vagy ha az epochazárójuk nem sikerült, nekik kell odamenniük a tanárhoz stb. Mindennek nekik kell utánajárniuk, nem lesz már ott mellettük az osztálytanító, aki pátyolgatja őket. Osztálykísérőként előfordul, hogy csak egy

héten egyszer találkozunk velünk. Persze, mindennap bemegyünk az osztályhoz, de akkor nem ilyesmiről van szó. Mindenkinek teljesen önállóan kell a saját dolgait intéznie.

Mi van, ha nem teljesíti valaki a követelményeket?

Imre: Aki nem teljesítette az epocha követelményeit, annak vissza kell jönnie augusztusban, enélkül nem mehet tovább a következő osztályba.

Viki: Erre már többször is volt példa. Nagyon résen kell lennünk, mert ők nincsenek. Mindenkinek mások a követelményei, minden tanár az epocha elején elmondja, hogy mit vár el. Tavaly volt még egy olyan feladat kilencedikben, hogy el kellett menniük önállóan egy múzeumba, arról legalább egyoldalas ismertetőt kellett készíteniük, és időre le kellett adniuk az osztálykísérőknek. Fontosnak tartottuk ezt, hogy mozduljanak ki, egyedül menjenek el oda, ahova ők szeretnének. Valakinek még ez sem sikerült, most tanulják, hogy nagyon kis

lépésekben hogyan tudnak önálló projekteket véghezvinni.

Meg lehetne segíteni a könnyebb átmenetet az általános iskolából valamilyen módon?

Viki: A leválást lehet finoman segíteni, mert nagyon megbolydulnak, ahogy átkerülnek hozzánk kilencedikbe.

Emő: Ez egy teljesen új szociális tér számukra, nagyon sokan vannak, sokan vagyunk újak, nagyon sokfelé kell figyelni, sok kapcsolat nyílik meg hirtelen számukra, mindenhol ott akarnak lenni.

Hogyan tudtok ezen úrrá lenni?

Emő: Nem lehet ezen úrrá lenni, hiszen ez a dolguk ekkor, a kilencedik osztály tényleg erről szól! Év végére aztán beáll egyfajta egyensúlyi állapot. Onnan jön majd a tizedikes mélyrepülés, amiből, ha szerencsénk van – azért mindig megtörténik előbb vagy utóbb – elindulnak fölfelé. A kilencedik tényleg egy kizökkentő állapot.

A sok gyerek együtt jár a sok tanárral is. Hogyan tudtok Ti, tanárok együttműködni?

Viki: Nagy kihívás, mert a tanárok egy részének nincs semmilyen waldorfos múltja. Szerencsére van közöttünk több régi waldorfos is, akiknek nagy tapasztalata van.

Imre: Nehéz meghatározni, hogy milyen arányban, mert attól függ, hogy mennyire intenzív az adott kolléga „nem-waldorfos-sága” és egy másik „waldorfos-sága”.

Viki: Van egy olyan elvárás a kívülről érkezőkkel szemben, hogy kezdjék el a Waldorf-képzést. Sőt, aki nem tud járni, azoknak szervezünk havi egyszer egy pénteken – áthidaló megoldásként – a mentorával egy külön kis képzést. Ez még nagyon új, de jól működik. Ezen a főállásúak vesznek részt, az óraadók egy részét nem tudjuk bevonni ebbe. Egyébként minden új tanárnak van egy mentora.

Imre: Nehéz ez, mert sokszor, amikor meghitt és bensőséges lehetne valami, nem nagyon tudnak az újak kapcsolódni.

Viki: Végeztünk egy felmérést a tanárok között, hogy kinek mit jelent a Konferencia. Az új tanárok számára, akik kívülről jöttek,

az az információcsere színtere. Szerintem ezeket el lehetne intézni emailben vagy faliújságon. Amiről én azt gondolom, hogy Konferencia (nagyreszt stúdium, gyermekmegbeszélés, művészeti munka, kisebb részben beszámolók), az nálunk nem tud még működni, valószínűleg azért, mert még kezdeti stádiumban van az iskola. Még úgy sem, hogy szerdánként van már egy stratégiai Konferencia. Tudom, hogy nekünk – régieknek – kellene ebben előrelépni.

Azért van erre egy erős igény, és elindultunk ezen az úton, csak nem tud egyik pillanatról a másikra változni ez. Ami viszont egy nagy élmény számomra, hogy már nem egyedül vagyok matektanár, mint ahogy itt, Gödöllőn a végén voltam: jövőre már hatan leszünk. Vannak szakmai munkacsoportok, idén még nem olyan sokszor, de kéthavonta egyszer le tudtunk ülni, és ránéztünk a munkánkra, meg tudtuk a nehézségeinket beszélni, egymást támogatni.

Imre: Gödöllőn voltak az IAO továbbképzések a Waldorf Szövetség, később a Waldorf

Ház szervezésében, ahol egy fejlődési utat lehetett megtennie mindenkinek, akár tol-mácsként, akár résztvevőként volt jelen. Ezeket nagyon hiányolom a Regiben. Idén Kasselbe mentek ki sokan tőlünk, 17-en, de itthon szaktanári továbbképzés – mint pl. kézműves – most nincs.

Lehet, hogy nekem kellene impulzálnom ezt. Amikor voltak ezek a továbbképzések Gödöllőn – 9-en vettem részt, ebből 3-at én tartottam –, annyi erőt adott, hogy utána egy évig tudtam belőle táplálkozni, itt pedig most nem tudok töltődni. Végül mindig azt mondom, elmegyek, nem bírom tovább, de aztán mégis visszajövök. Jövőre viszont már nekem is lesz kézműves-tanártársam, Szalai Imre (régii gödöllői tanárunk, szülő-társunk – szerk.) jön a Regibe.

Viki: Végül visszatálal mindenki hozzánk.

A Regi abban is különbözik a hagyományos Waldorf-iskoláktól, hogy van egy igazgató. Milyen hatással van ez a munkátokra?

Imre: Nagyon jó, hogy van, mert Vekerdy Dani nem egy olyan igazgató, aki felülről irányít mindent, hanem egy szinten vagyunk. Mindent megcsinál, amit kell, és mindent átlát. Legyenek ezek törvények, munkáltatás, mindent átgondol.

Emő: Hordozza annak a felelősségét, hogy ő mondja ki az utolsó szót, és ezt viszi is a hátán.

Viki: Ő nem úgy dönt, hogy nem kérdez meg bennünket; mindig kíváncsi rá, hogy mit gondolunk.

Emő: Sokkal inkább arról van szó, hogy Dani ébersége töretlen, a miénk pedig sokszor pislákolni látszik. Ő az, aki folyamatosan mindent észben tart, viszi a folyamatokat, nem enged, hogy belealudjunk.

Imre: Nem felejt el semmit, és mindenütt ott van. Mindenre válaszolni tud mindenkinek, még akkor is, ha éppen benne van valamiben, annyira éber.

Emő: Heti egy órája van – elmondása szerint –, de ő az, akit mindig bárhová be lehet hívni helyettesíteni. Ő az, aki a legtöbb diákkal nagyon közeli kapcsolatba kerül.

Imre: A tizenkettedikes éves munkákon például ott ült mindvégig.

Viki: Nincs olyan szünet, amikor ne beszélgetne valakivel, mindenkin rajta van a szeme, a gondnoktól elkezdve az összes diáig, és persze rajtunk is. Látja, hogy ki az, aki rosszul van, miben lehet neki segíteni, mivel lehetne könnyíteni a helyzetén. Mindenkit nagyon jól lát, és ő az, aki mindenkit megmentene, már akkor is, ha mi lemondunk róla, legyen az gyerek vagy tanár.

Ő veszi fel az új tanárokat is?

Emő: Nem, a tanárfelvétel úgy történik, hogy van egy tanárfelvételi-csoport, amiben mindig van szakos kolléga, de nem csak az. A jelentkező hospitál, próbaórát tart, majd akik látták ezt, megbeszélik a tapasztalataikat. Ha érdemesnek tartja a csoport, behívják a Konferenciába bemutatkozni. Végül a döntést is a Konferencia mondja ki.

Ha az iskola működését nézzük, említettétek már a stratégiai Konferenciát, a tanárfelvételi-csoportot. Milyen munkacsoportok segítik még a működést?

Viki: A stratégiai Konferencia egy kicsit olyan, mint a VTK: ez egy előzetes szűrő. Heten-nyolcan vagyunk benne, az jött ide, akit érdekelt ez a munka. Az új tagoknál 2-3 hónap múlva ránézünk, hogy hogyan működik. Itt előre átfuttatjuk az ügyeket és agyalunk rajta, hogy mi az, amit továbbvisszünk a nagy Konferenciába, vagy már előre előkészítjük az adott témát.

Emő: Van még egy épületszépítő csoport is, vannak a már említett szakcsoportok, pl. nyelvi, matematikai.

Viki: Működik most egy mentorképzés is nálunk külsős szakemberekkel azok

számára, akik később mentorok szeretnének lenni. Van még egy szociális csoport, akik azzal foglalkoznak, hogy ha valaki bajba jut, akkor legyen kihez fordulnia segítségért.

Van egy gazdasági vezetőtök is, Jörg Rudolf, ő is egy másik vezető egyéniség Nálatok.

Imre: Nagyon jól együttműködnek Danival, szinkronban csinálnak mindent, kiegészítik egymást.

Emő: Annak ellenére, hogy esetenként polemizálnak, nagyon tisztelik és jól ismerik egymást, nagyon jó a munkakapcsolatuk. Sokszor gyökeresen ellentétes a nézőpontjuk, de nagyon jól tudnak egymással kommunikálni.

Viki: A gazdasági ügyekkel mi nem is találkozzunk, a szülők csak Rudival ülnek le. De mindig feltehetjük a kérdéseinket: például miért költünk többet az épületre, ahelyett, hogy felvennénk két fejlesztő-pedagógust; és bárkinek van lehetősége a csatlakozásra. De ahhoz, hogy ezeket az ügyeket átlásam, és komolyabb kérdéseket tehessek fel, nagyon sok energia kéne, és én ezt már nem tudom beletenni.

Meghallgatva ezt a sok mindent, amivel foglalkoztok, ami zajlik Nálatok, már eleve ezekhez rengeteg energia szükséges. Hogy bírjátok ezt?

Emő: Én még nem mertem összeszámolni, hogy idén hány órában tanítok. Ott ülök még a szerdai Konferencián, benne vagyok a nyelvi csoportban, a tanárfelvételi-csoportban. Tényleg kéne ehhez egy második élet.

Viki: A Brüll-könyv úgy fogalmaz – ami nekem nagyon tetszik – azzal kapcsolatban, hogy hány lábon áll egy Waldorf-iskola: van az állami támogatás, vannak a szülői befizetések és mellettük ott van az a láb, ami a tanároknak az a fajta munkája, amit anyagilag nem fizetnek meg, de beleteszik,

és az egy iszonyatosan nagy tőke. Ahhoz, hogy túlélj, nagyon sokszor kell nemet mondani, mert van, aki beleszakad. Múlt héten sokan ott ültek az éves munkákon, előtte egy hónappal a szülőesten, előtte a színdarabon, előtte a felvételikén, ahol 160 gyereket felvételizettünk. És az érettségít még nem is említettem! És még nem is beszéltünk az órákra való készülésről, dolgozat-javításokról, osztálykísérői teendőkről...

Mégis olyan erő, lelkesedés sugárzik belőletek! Mi az, ami lehetővé teszi ezt az emberfeletti munkát, mi az, ami tölt Benneteket?

Emő: Hogy jófejek a gyerekek!

Viki: Nekem az a nagyon izgalmas, ami benne van a jelmondatunkban is: hogyan lehet az eredeti eszmét a mai kornak megfelelően megvalósítani. Szerintem az is fontos, amit Imre mondott az elején – hogy úgy érzi, nincs szükség arra, amit csinál, ami persze nem igaz –, hogyan tudjuk megtalálni azt, ami nem hagy belealudni, ami nem lesz Waldorf-dogma, hogy például mindig ezt vagy azt faragok.

Emő: És erre maximálisan van lehetőségünk itt. Egyfelől beleszakad az ember, másfelől viszont annyira visz tovább ennek a lendülete, hogy tényleg nem lehet leállni. Mert nagyon-nagyon sok mindent ad!

Imre: Köszönjük ezt a beszélgetést, egymásra is jobban ráláttunk.

Az interjút Kecskés Judit készítette

ÉLETMÓD

KÖNYVAJÁNLÓ

Rudolf Steiner táplálkozásra vonatkozó utalásainak összefoglalását, egy nyolcvanoldalas füzetecskét ajánlanék most mindannyiunk figyelmébe. Kezdjük is az elején: a táplálkozási folyamat két szakaszból áll, melyet egy titokzatos közbülső tag kapcsol össze. Az első szakasz leépítő, romboló jellegű, amikor is a felvett táplálék az emésztési nedvek segítségével elveszti eredetét, a világban található alakját, és az ásványi építőelemekig lebomlik. Itt van egy különleges pillanat, amikor is az ásványi alakult ételpép eltűnik, elvirágzik, hogy

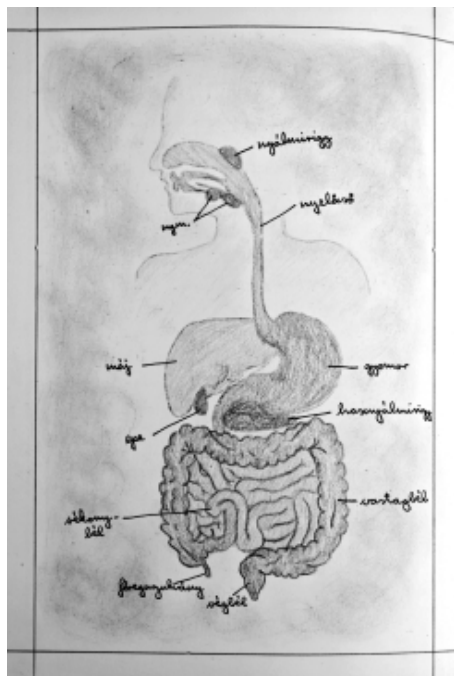
azután a bélfal másik oldalán egy teremtetési folyamatban megjelenjen. Ekkor a táplálék teljesen szellemivé válik, és felveheti a magasabb hierarchiák hatásait a kozmikus környezetből, miközben „visszakeményedik a fizikaiba”, beépül a szervezetbe. Tehát az emberi organizmus nem közvetlenül a táplálékból épül fel. A felépítés a kozmosz irányából történik. De egyáltalán nem közbülső az, hogy a táplálékkal történő serkentés honnan származik. Mindazzal, amit megeszünk, megiszunk, nemcsak azt veszszük fel, amit fizikailag érzékelünk, hanem azt is, ami szellemileg mögötte van, hiszen azzal is kapcsolatba kerülünk.

Dr. Steiner sohasem akart rávenni, rábeszélni senkit sem egy bizonyos táplálkozási rendre, teljes objektivitással ismertette szellemtudományos kutatásai eredményeit, és kinek-kinek saját belátására bízta, hogy kiválassza a magának legmegfelelőbb táplálékot.

A növényi és az állati táplálkozás nagy problémájával kapcsolatban a következőket állapította meg:

A húsevésnél

- a táplálék lerombolásáért felelős szakasz sokkal erőteljesebb, mint a növények elfogyasztásakor, ezért a második, felépítő szakaszra sokkal kisebb hangsúly kerül, és ekkor teremtető erők maradnak paragon. A szervezet egészsége abban áll, hogy az összes erőt működtesse. Aki húst eszik, nem dolgozik egy bizonyos folyamaton, mert az állat elvégezte helyette – megette, bedolgozta a növényt. Ezek az erők

Horváth Zsófia, 7. osztály

ilyenkor – mivel nem működnek, de ott vannak, hiszen amikor növényi táplálékot vesz fel az ember, szüksége van rájuk – parlagon hevernek, megbénulnak, megkeményednek, fárasztóan hatnak az emberre.

- A hústáplálék a Földhöz láncolja az embert. A földi létét állandónak érzékeli; még az égről is lemond, a földi léthez annyira ragaszkodik a húsevő ember.

- Hústáplálékkal olyasmit vesz fel az ember magába, ami fokról-fokra idegen testté válik benne, és önálló utakon jár. Ettől aztán olyan erők kelnek életre az emberben, amik hisztérikus, epilepsziás állapotot eredményezhetnek.

- Az ember, amit magába befogad, az benne tovább dolgozik (pl. az állat asztraliása), és ez hatással van az idegrendszerére (növényi tápláléknál az idegrendszer érintetlen marad), ekkor aztán jön a harag, az antipátia, az előítéletek, minden, ami a személyes érdekekhez tartozik. Megfigyelték, hogy a harcos népek inkább az állati táplálékot kedvelik.

- Aki disznóhúst eszik, disznó mivoltot is eszik.

Aki vegetáriánus,

- kevésbé fáradt, munkaképesebb;

- a Naprendszerben található erőket mozgat meg magában, részese a Naprendszer erőinek.

- A növényi étrend segíti az embert abban, hogy szabadon, gondtalanul, magasabb szempontok alapján vezesse az életét;

- belülről erősebb lesz a növényvilággal való kapcsolata folytán.

- A növényi táplálkozásra való áttéréssel az ember bizonyos erői materiálisból szellemivé alakulnak át. Ha ezeket az erőket nem használja fel, akkor hátrányosan fognak hatni rá.

A vegetáriánusnak szellemi úton is kell járnia, különben maradjon inkább húsevő!

Az állati és a növényi táplálék között helyezkedik el a tej, a régi „istenek eledele”, mely képessé teszi az embert arra, hogy a Földhöz, a létezésnek ehhez az átmeneti helyéhez tartozónak érezze magát. Nem bilincseli a Földhöz. Ami az állat életfolyamataihoz tartozik (pl. a tej és minden, amit belőle készítenek), az előre visz. Ha az ember idősebb korában főleg (vagy kizárólag) tejet fogyaszt, olyan erőket képes magában kifejleszteni, amelyekkel gyógyítólag tud hatni embertársaira.

Csak egy kis ízelítőt akartam nyújtani ebből a kis könyvecskéből, de aki szeretne szellemtudományos nézőpontból rálátni a fehérjékre, a zsírokra, a szénhidrátokra, a cukrokra, a sóra, a növényi táplálékokra és még sok más érdekes dologra, az keresse a Könyvkuckóban!

Tari Henriette

Az alábbi étel ismét egy a meseházi gyerekeknek készített ebédek közül. A családom is nagyon szereti télen-nyáron. Anyukám már sokszor kérte, hogy írjam le a receptes füzetébe ezt az ételt. Most végre összeszedem magam!

Bazsalikomos, rikottás rizs sajttal sütve

Hozzávalók:

- 1 közepes fej vöröshagyma apróra vágva
- ½ kg barna rizs (ennél kisebb mennyiség-re képtelen vagyok receptet írni) – a Biopont olasz feltárt szemű rizsét használok
- néhány ek. olaj
- só, bors, morzsolt oregano és bazsalikom – amikor van friss, akkor az is kerül bele
- ici-pici zúzott fokhagyma
- 250 gr rikotta
- 1-1 ½ dl tejszín (habtejszint használok)
- kb. 15 dkg reszelt gouda sajt (pl. Paladin)
- egy maréknyi szeletelt mandula (el is hagyható)
- 1 ek. levespor (szintén elhagyható – én a „Biogourmet-Gemüsesuppe/klar“-t használok)

Elkészítés:

A rizst megmossuk, leszűrjük. Az olajon megpirítjuk a hagymát, sózzuk, hozzáadjuk a leszűrt rizst és állandóan kevergetve lassú tűzön tovább pirítjuk. Pici borsot is örlünk rá, majd tovább fűszerezzük morzsolt oregánóval és bazsalikommal. Tovább keverjük, végül hozzáadjuk a zúzott fokhagymát is, és ezzel is átfogatjuk. Ekkor felöntjük kb. 1,2 l forró vízzel, hozzátesszük a levesport, felforraljuk. Fontos, hogy ne forrjon lobogva, ez árt az ízének!

Néhány perc gyöngyöző forrás után takarékra vesszük alatta a lángot, és fedő alatt puhára pároljuk, gőzöljük.

(Ez kb. 15-20 percig tart.) Mikor a rizs megpuhult – lehet, hogy kell még adnunk hozzá forró vizet, és újra át kell gőzölnünk –, hozzákeverjük a rikottát, a tejszínt, a mandulát, és ha van, még jó sok vágott, friss bazsalikomot. Megigazítjuk a fűszerezést és a sót. Egy nagyobb, mély tepsit vajjal jó alaposan kikenünk, s ebbe terítjük a rizst. A tetejére ráreszeljük a sajtot, és kb. 160 fokon szép aranyárgára sütjük. Nyáron paradicsommal, lilahagymával nagyon finom. Borzasztó, de én kompóttal is szeretem.

(Családi ebédre készítettem már tonhal-darabokkal és aszalt paradicsommal gazdagítva is, így is érdemes kipróbálni.)

Gödöllői cirkuszos tészta

Ezzel az étellel már régóta adós vagyok. Mióta jó pár éve először elkészítettük, nem

merjük kihagyni Beával és Piroskával a cirkusztábor heti menüjéből. Köszönöm szépen ezt a receptet Ákos édesanyjának!

Hozzávalók:

- 500 gr durum csavart tészta (= fussili) – ezzel érdemes készíteni, ezzel működik
- kb. 5 dkg vaj a tepszi kikenéséhez és a tetejére
- 4 tojás
- 20 dkg cukor
- 1 cs. vaníliás cukor – ha lehet, igazi
- 8 dl kefir
- 4 dl tejföl
- 1 l tej

Elkészítés:

Egy nagyobb, mély (!) tepsit jól kivajazunk és beleterítjük a tésztát (nem kell megfőzni). A többi hozzávalókat összekeverjük, és a tésztára öntjük, majd rámorzsoljuk a maradék vajat.

Előmelegített sütőben közepes lángon

Figyelem! A száraz tészta nyakon öntve a fenti – ijesztően soknak tűnő - „löttyel” kissé gyanúsán néz ki. De türelem, megéri! Ugyanis a tészta először megfő, majd szépen megsül. Akkor van kész, ha a teje helyenként már barnul. Ha picit kihűlt, szeletelhetjük is.

Friss meggy- vagy sárgabarack-öntettel a legfinomabb. Elé pl. egy tartalmas zöld-ségleges illik.

Gyors gyümölcsös süti – tészta és krém egyben sütve

A tészta hozzávalói:

- 2 egész tojás
- 10 dkg cukor
- 1/2 csapott teáskanál só
- 2,5 dl tej
- 70 ml finom olaj
- 250 dkg liszt
- 2 teáskanál sütőpor (a lisztben elkeverve)

A krém hozzávalói:

4 dl tejföl
1dl joghurt
2 egész tojás
7 dkg cukor
3 ek. fehér rizsliszt

A krém tetejére:

3 db közepes alma 1-2 centis darabokra vágva
40 dkg eper 1-2 centis darabokra vágva (eper helyett tehetünk bele áfonyát is, meggyel és málnával is ki fogom próbálni)
+3 evőkanál cukor (ebbe esetleg egy kk. fahéj – én nem szoktam, de tudom, hogy fahéjímádóknak ezzel az igazi) a legtetejére

Elkészítés:

A tojásokat a cukorral, sóval, tejjel, olajjal kikeverjük, végül a sütőporos lisztet is hozzákeverjük. A tejfölös krémhez egy külön tányérban fényesre keverjük a tejfölt, joghurtot, tojásokat, cukrot és a rizslisztet.

Egy közepes tepsibe sütőpapírt teszünk, majd beleöntjük a kevert tészta kicsit több mint felét. Erre jön a tejfölös krém, majd rá egyenletesen elosztva a darabokra vágott gyümölcs, végül a tetejére kanalazzuk a megmaradt kevert tésztát. A cukrot a leg-tetejére szórjuk. Előmelegített, 180 fokokos sütőben (légkeverésnél) 35 percig sütjük.

Végül néhány fagyit, azaz inkább jégkása a forró nyári napokra.

Banános dinnyefagyi

- 1/2 banán
- 1 teáskanál semleges ízű méz
- 1/2 lime (v. citrom) leve
- csipet só
- 2-3 levél menta
- 2 csésze felkockázott görögdinnye

A hozzávalókat turmixgépben összekeverjük, majd mélyhűtőben kihűtjük úgy, hogy

közben villával, v. mixerrel félóránként átkeverjük.

Mandula jégkása

Hozzávalók

- 15 dkg hántolt, egész, natúr mandula
- 4 dl szénsavmentes ásványvíz
- 3 ek. ek. cukor
- 0,5 kupak (kb. 1 kk. kanál) keserűmandula-aroma – Ha a pénztárcánk megengedi, válasszuk a természetes aromát (pl. Nielsen - Massey)!

Elkészítés

Minden összetevőt turmixgépbe teszünk, s jó alaposan összeturmixszoljuk úgy, hogy a mandulák apróra törjenek. Ezután egy sűrű lyukú szitán átpasszírozzuk. Ami maradt, azt megeszegethetjük. Majd egy tálba vagy zárható dobozba öntjük és betesszük a fagyasztóba. 40 perc után átkeverjük, majd fél óránként újból egészen addig, amíg kásás nem lesz.

Paradicsomfagyi

0,6 kg paradicsom – csak finom, érett a jó
1 kk. cukor
1 nagy csipet só
bors – ha borsőrőlök van, használjuk bátran, sokkal kevesebb bors, sokkal teltebb íz
2 ek. balzsamecet v. 1 ek. fehérbor-ecet
pár levél bazsalikom

A paradicsomokat alul keresztbe bevágjuk, és egy percre forró vízbe merítjük, így könnyen lejön a héjuk. Felvágjuk, kimagozzuk őket, és a többi hozzávalóval elkeverve pár órára hűtőbe tesszük. Ezután turmixszoljuk, fagyasztóba rakjuk kétszer 2 órára, közben félóránként átkeverjük. Furcsán hangzik, de nagyon finom!

Az összeállítást készítette: Kuntz Orsolya

A KAKUKKFŰ

A kakukkfűvet szinte mindenki ismeri, jellegzetes illatú, aromás növény, fűszerként és gyógynövényként egyaránt használjuk.

Története, botanikai leírása

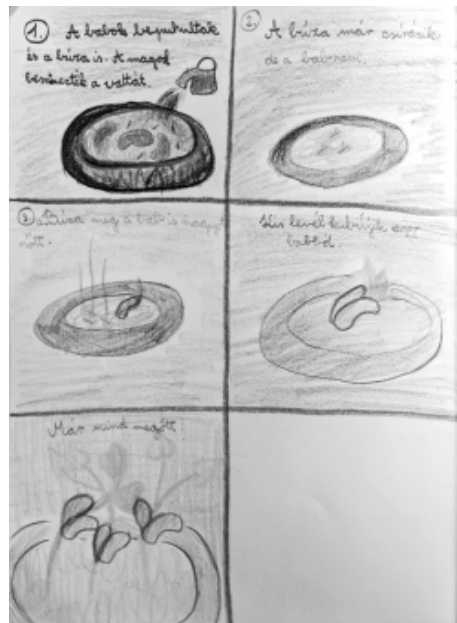
Latin neve azt jelenti: bátorság, erő. Az egyiptomiak és az etruszkok a testek bebalzsamozására használták. A görögök a templomok oltárán égették, így tisztelve az isteneknek. Dioszkoridész májbetegségekre, bélgörcsökre, agyi keringési panaszokra használta. Az I. Világháborúban fertőtlenítőszer volt.

A mezei kakukkfű, hasonlóan a kerti kakukkfűhöz, 10-20 cm-esre nő, alul fásodó szárú, élő növény. A szár gyakran heverő vagy kúszó, a levélké többnyire 1 cm-nél kisebbek, oválisak vagy lándzsa alakúak. A virágok nagyon kicsik, színük a bíbortól a halvány rózsaszínig változik, az ágvége-

ken gömbölyded fejecskét alkotnak. Nagyobb tömegben május-júniusban, kisebb mértékben egész nyáron át virágzik. Magyarországon sokféle kakukkfűfaj él, ezek gyakran csak kismértékben különböznek. A gyógyító erővel bíró változatok kellemes és erős kakukkfűillatukról ismerhetők meg, bár van köztük citromillatú is. A gyenge vagy kellemetlen szagú példányokat ne használjuk! A citromillatú kakukkfűnek rendkívül finom az illata és az íze is, gyógyhatása pedig megegyezik a normál kerti kakukkfűével.

Én nagyon szeretem, finom teát lehet belőle készíteni, a gyerekek is szívesen megisz-
szák.

A mezei kakukkfű fényigényes, a szárazságot jól tűrő növény. Az Alföld homoki gyepeiben éppúgy megtalálhatjuk, mint a középhegységek déli lejtőin.

Keskeny Gabriella, 5. osztály

Az egész északi féltekén elterjedt növény. A kerti kakukkfű nálunk termesztett faj, Észak-Afrikában, Dél-Európában honos, illóolajtartalma magasabb, mint a vad kakukkfűé. Az idei, kemény tél után a gyógynövénykertemben is meglátszott, hogy ez mediterrán jellegű növény. Sajnos több példány kifagzott.

Gyűjtése, hatóanyagai

Az összes faj esetén a teljes virágzásban levő növények hajtásának felső, nem fásodó részét (a herbáját) kell gyűjteni május-június tájékán. A kerti kakukkfű egy évben többször is szedhető. Mindig ollóval vágjuk, mert könnyen kifordul a gyökere! Száraz, árnyékos, meleg helyen szárítsuk és jól záródó dobozban tároljuk! Hatóanyagai: illóolaj, cseranyagok, flavonoidok.

Gyógyhatásai

A kakukkfű illóolaja köptető, görcsoldó-köhögéscsillapító és enyhén antibakteriális hatású, emiatt elsősorban légzőszervi gyulladásos megbetegedések, hörghurut, torokgyulladás, erős köhögés esetén kerül elő. A kakukkfűolaj jórészt a tüdő légelhólyagocskáiban választódik ki, ezért hatása is a légutakra koncentrálódik, bár gyomor- és bélbántalmak (hurutok, gyomorfekély,

hasmenés, emésztési problémák) orvoslására is alkalmas.

Adagolása: 1-2 púpozott teáskanálnyi fűvet ¼ liter, forrásban lévő vízzel leöntünk, kb. 10 percig állni hagyjuk, majd leszűrjük. Napi adagja 3 csészényi, légúti panaszok esetén mézzel édesítve. Emésztési problémák esetén étkezés után igyuk! Nagyon jó fertőtlenítő gyógytea készíthető belőle, mely megvédi a betegségektől, erősíti immunrendszerünket. Gyerekeknek is adhatjuk ebből a célból napi egy csészével.

Külsőleges felhasználás: szájjüregi gyulladásra, sebekre, torokfájásra, fogfájásra gargalizálni, öblögetni kell a teájával, majd azt kiköpní. Sebek, fagyások, ficamok boro-
gatására, törések utókezelésére is használják.

Fürdő: gyerekkád fürdővizébe egy gézbe kötött adag (kb. 1 evőkanál) teát lógatunk a fürdés megkezdésekor. Felnőtt fürdőkád vizébe kb. 50 - 100 gr kakukkfűből elkészített egy liter teát önthetünk. Hetente legfeljebb háromszor használjuk így. Jó hatást fejt ki, tágtítja az ereket, nyugtat.

Pesei Rozália

NÖVÉNYTAN VERSEK - 5. OSZTÁLY

Miért szép a növény

Szeretem nézni a virágos rétet
ahogy tavasszal feléled.
A százsorszép, a rózsa, az ibolya
mindegyiknek jó az illata.
A mogoró, a fűz és a hársfa
zöldbe borul a nyárra.
Bezzeg a fenyő örökzöld
mindig zöldben tündököl.
Barack, meggy és cseresznye
sokat terem minden évben.
Ők a kedvenc fácskáim
illatozó virágaim.

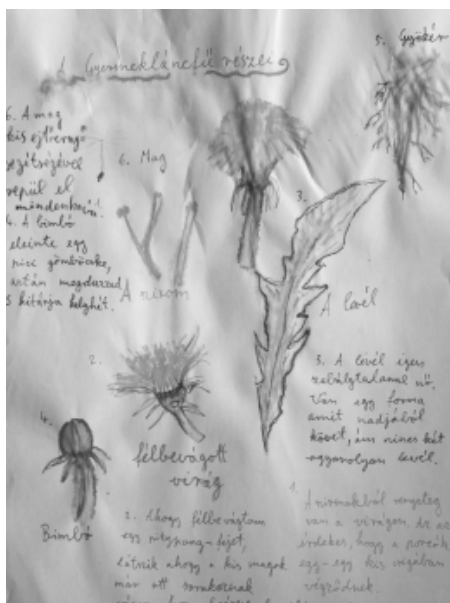
Vollár Tamás

Vers a juharfáról

Találtam egy falevelet,
juharfának levelét.
Mintha megtaláltam volna
Egy óriás tenyerét.
Hogyha kutyám felé teszem,
Látom, nagyobb mint a feje.
Hogy ha eső cseperegne, nem bánnám,
Hogy cseperegne,
Mert az óriás nappal, éjjel,
Óriási tenyerével befedné a fejemet.

Turba Mátyás

Sétáltam a mezőn,
a sok virág között,
egyszer csak valamin
megakadt a szemem,
majd el állt a lélegzetem.
A csodálatos látvány,
szebb volt a Napnál,
csak álltam, csak álltam,
jó ideig csodáltam!

Kupi Zsombor

Dezső Lili, 5. osztály

SZÍV ALAKÚ FÜGGŐDÍSZ HORGOLT VIRÁGOKBÓL

Szükséges kellékek:

színes vékony fonalak horgoláshoz, horgolótű, 2 db kb. 50 cm zsenília drót, 18 db színes gomb, pisztolyragasztó, szalag akasztónak, tű, cérna

Készítsünk a rajz/leírás szerint 12 db zöld levelet és 18 db virágot különböző színű (akár maradék) fonalakból. A színes gombokat varrjuk a virágok közepére, a virágokat pedig a levelekre: 2 db virágra kerül 2-2 levél, 8 db virágra 1-1 levél, a többi virág levél nélkül marad.

Tekerjük egybe a két zsenília drótot, formázzunk belőle egy szív alakot, és alul jó erősen tekerjük össze. A szív közepére erősítsük fel az akasztót, majd pisztolyragasztó segítségével ragasszuk a szívre a virágokat.

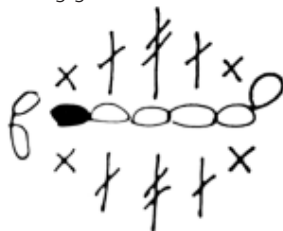
Zsenília drót helyett használhatunk sima drótot, vagy bármit, ami formázható.

Jó munkát!

Obbágy Edina

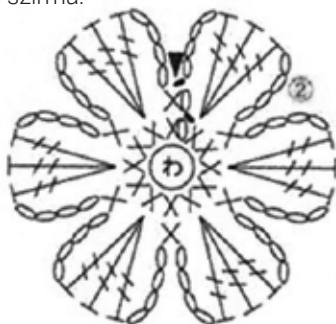
Lévé!

1. sor: 6 láncszemet horgolunk
2. sor: a 2. láncszembe horgolunk 1 db rövidpálcát, a 3. láncszembe 1 db egyráhajtásos pálcát, a 4. láncszembe 1 db kétráhajtásos pálcát, az 5. láncszembe 1 db egyráhajtásos pálcát, a 6. láncszembe 1 db sima pálcát. Horgolunk 2 db láncszemet.
3. sor: a levél másik oldalát ugyanígy horgoljuk végig, az utolsó két láncszemet kivé

Virág

1. sor: 6 láncszemet horgolunk, és a két végét egybehorgolva kapunk egy kört.
2. sor: a körbe behorgolunk 12 db rövidpálcát.
3. sor: horgolunk 4 láncszemet, a következő szembe horgolunk 3 db kétráhajtásos pálcát, majd újra 4 láncszemet, ezt a következő szembe horgoljuk le. Ezt ismételtük még ötször, így készül el a virág 6 db szirma.

Nyári ének

Moniot d'Arras, XIII.század

$\text{♩} = 120$

Oly jó a nyár, szép dal-lal vár, az er-dőn sok ma-dár-ka,
a fák a-latt, egy kis pa-tak, és zeng-ve zúg az ár-ja.
Ó kék vi-rág, ó szép vi-lág, csak er-ről szól a nó-ta,
a lány sle-gény a völgy ö-lén hej für-ge tán-cát jár-ja.

DIÓHÉJ

A Weöres Sándor Oktatási Kulturális
és Szabadidős Egyesület kiadványa

Megjelenik 120 példányban

Honlap: www.waldorf-godollo.hu

Facebook: Gödöllői Waldorf Hírek

Főszerkesztő: Fábian Zsuzsa

Szerkesztők: Forgács Erzsébet, Fülöp Hajnalka,
Kecskés Judit, Kuntz Orsolya, Skarka Cecília
és Skoda Mercedesz

Tördelő: Skoda Mercedesz

Lektor: Petricsák Judit

A borítón Csontváry Kosztka Tivadar
Szerelmesek találkozása című műve látható